

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นกฎหมายสูงสุด ที่ใช้สำหรับปกครองประเทศ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า โดยที่ประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญประกาศใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาเป็นเวลากว่า หกสิบห้าปีแล้ว ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ได้มีการยกเลิกและแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหลายครั้ง แสดงว่ารัฐธรรมนูญย่อมเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมแห่งกาลเวลา และสภาพการณ์ของบ้านเมือง รัฐธรรมนูญจะต้องกำหนดกฎเกณฑ์สำคัญที่กระจำจ้องระเจ็จเจียน สามารถใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ และเป็นแนวทางในการจัดทำกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่น ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญได้ และโดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 ได้บัญญัติให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้น ประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภาจำนวน 99 คน มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ทั้งฉบับเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการปฏิรูปการเมือง และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้าฯทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานกระแสพระราชดำริต เพื่อเป็นสิริมงคลแก่การทำงาน ภายหลังจากนั้นสภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ โดยมีสาระสำคัญเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยทั้งสาม ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างทางการเมือง ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้โดยได้คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญและได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 แล้วทุกประการ เมื่อรัฐสภาได้พิจารณาเสร็จร่างรัฐธรรมนูญ ที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้นอย่างรอบคอบแล้ว ได้ลงมติเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป จึงมีพระบรมราชโองการดำริตเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับนี้ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งได้ตราไว้ ณ วันที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2534 ตั้งแต่วันประกาศนี้เป็นต้นไป

ประชาชนชาวไทยทุกคนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในเนื้อหาของรัฐธรรมนูญ เพราะ เป็นเรื่องของสิทธิ และหน้าที่ขั้นพื้นฐานของพลเมืองทุกคนตามระบอบประชาธิปไตย นับตั้งแต่มีการ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2540 เป็นต้นมา ได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้เรื่องรัฐธรรมนูญ ไปสู่ประชาชน โดยผ่านสื่อต่าง ๆ จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่าประชาชนได้รับข่าวสาร เกี่ยวกับการ เลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 หรือไม่ มากน้อยเพียงใด ได้รับข่าวสารจากสื่อชนิดใด มากที่สุด เมื่อได้รับข่าวสารเรื่องรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 แล้ว ประชาชนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการ เลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 หรือไม่ อย่างไร และมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากน้อย เพียงใด ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปิดรับข่าวสารและการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตาม รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำ ผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อที่ใช้เผยแพร่ข่าวสาร เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และเป็น ประโยชน์สำหรับองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่รัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสาร การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร และการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตาม รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาความแตกต่างในด้านการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และ เขตการเลือกตั้ง
4. เพื่อศึกษาความแตกต่างในด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง
5. เพื่อศึกษาความแตกต่างในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในจังหวัด พิษณุโลก จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง

ตามมติฐานการวิจัย

1. การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก
2. ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 แตกต่างกันตามลักษณะของเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง
3. ประชาชนมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2510 แตกต่างกันตามลักษณะของเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง
4. ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ตามลักษณะของเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาประชาชนที่อยู่ในจังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งออกเป็น 6 เขตการเลือกตั้ง มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชน นักเรียน/นักศึกษา เกษตรกรรม รับจ้าง ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ระยะเวลาการศึกษาตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2542 ถึงเดือน ตุลาคม 2542 โดยศึกษาการเปิดรับข่าวสารและการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 จากสื่อมวลชน ได้แก่วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ สื่อบุคคล ได้แก่ ญาติพี่น้อง เพื่อน คณะกรรมการการเลือกตั้ง อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระครู สมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิกอบค. ต.จ., ผู้ที่จะสมัคร ส.ส. และ ส.ว. สื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ ได้แก่ แผ่นพับ แผ่นปลิว ไปสเตอร์ หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ และสื่ออื่น ๆ เช่น หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน

นิยามศัพท์

การเปิดรับข่าวสาร หมายถึง ความบ่อยครั้งในการรับข่าวสารเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 จากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สื่อบุคคล และสื่ออื่น ๆ

การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 หมายถึง ระดับความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ของประชาชน ซึ่งวัดจากคำถามเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 หรือความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 หมายถึง กฎหมายสูงสุดที่ใช้สำหรับปกครองประเทศ ที่มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 114

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน ซึ่งวัดจากคำ
ถามเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน เช่น เคยไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ หรือเคยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง เช่น การฟังการปราศรัย
ประชาพิจารณ์ การเปิดรับสื่อ การเลือกตั้งในท้องถิ่น การออกเสียงด้านประชามติ การรักษาสถิติของ
คน ฯลฯ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ สำหรับองค์กร ที่ทำหน้าที่ในการเผยแพร่รัฐธรรมนูญ
ฉบับใหม่ ทำให้ทราบว่าสื่อใดจะเข้าถึงประชาชนได้ดีที่สุด
2. ผลการวิจัยจะนำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่รัฐธรรมนูญ
ฉบับ พ.ศ. 2540 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการกระตุ้น ให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 และหาวิธีที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองให้มากขึ้น
4. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับการเลือกตั้งตาม
รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ต่อไป

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การเปิดรับข่าวสารและการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร
2. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้
3. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร

การติดต่อสื่อสารมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ เอ.ไซมอน (Simon 1960 : 154) กล่าวว่า ถ้าองค์การหรือสังคมขาดการติดต่อสื่อสารก็จะอยู่ไม่ได้ เนื่องจากการติดต่อสื่อสารเป็นเรื่องของการทำความเข้าใจระหว่างบุคคล องค์การ หรือสังคม จึงมีปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวข้องกับการติดต่อหรือส่งข่าวสาร (Transmit) คือ

1. ปัจจัยเกี่ยวกับการซื้อหรือรับรู้ (Cognitive Material) ได้แก่ เรื่องราวต่าง ๆ (Information) ข้อเท็จจริง (Facts) หรือปัญหาต่าง ๆ
2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการจูงใจและอารมณ์ (Motivational and Emotional Material) ได้แก่ บรรยากาศที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ทศนคติ และปฏิกริยา ความจงรักภักดี หรือทำที่ที่เป็นศัตรู ความรู้สึกสนับสนุนหรือไม่เห็นด้วยและวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการ (Likert 1961 : 45)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อหรือส่งข่าวสารนั้น จะมีผลกระทบต่อตัวบุคคล และต่อการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ อยู่เป็นอันมากเพราะการติดต่อสื่อสาร (Communication) เป็นศิลปะการถ่ายทอดข่าวสาร ความคิดเห็นและทัศนคติจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง

โรเจอร์ส (Rogers 1973: 43) กล่าวว่ากระบวนการสื่อสาร คือ กระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสาร (Source) ไปยังผู้รับสาร (Receiver) ด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างของผู้รับสาร

แบบจำลองของกระบวนการสื่อสารตามความคิดของ โรเจอร์ส

ปฏิกิริยาซ้อนกลับ

กระบวนการสื่อสารจะเกิดขึ้นเมื่อผู้รับข่าวสาร แปลงเนื้อหาของสารให้เป็นรหัส (Encode) คือ แปลงข่าวสาร ความคิดเห็น ทักษะคติ หรือความรู้ที่ใด ๆ ให้อยู่ในลักษณะที่สามารถถ่ายทอดไปยังผู้อื่นได้ แล้วส่งเนื้อหาที่แปลงนี้ออกไปสู่ผู้รับ โดยผ่านช่องทางการสื่อสาร กระบวนการสื่อสารสมบูรณ์เมื่อเนื้อหาที่ส่งเป็นรหัสไปสู่ผู้รับนั้น ได้ถูกถอดออก (Decode) และผู้รับได้รับรู้เนื้อหาสารที่ส่งไปนั้น แต่การที่จะตรงตามกับผู้ส่งสารต้องการหรือไม่ก็แล้วแต่ประสบการณ์เดิมของผู้ส่งสาร

(Field of Experience) ในกระบวนการสื่อสารปฏิกิริยาซ้อนกลับ (Feedback) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งคือข่าวสารของผู้ส่งสาร ซึ่งสามารถนำมาพิจารณาว่าการสื่อสารบรรลุผลสำเร็จหรือไม่

องค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 4 ประการ ซึ่งได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องและผู้รับสาร ของกระบวนการสื่อสารนั้น ช่องทางการสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดว่า ช่องทางการสื่อสารประเภทใดที่ผู้ส่งสารจะใช้เพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในอันที่จะให้เกิดความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมแก่ผู้รับสาร ในทางที่ตนปรารถนาได้

ช่องทางการสื่อสาร (Channels) เป็นวิธีการที่ผู้ส่งสารจะนำข่าวสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ช่องทางการสื่อสารมวลชน (Mass Media Channels) เป็นการถ่ายทอดข่าวสาร โดยผ่านสื่อมวลชนทั้งหมด ซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และนิตยสาร แหล่งข่าวสารอาจเป็นบุคคลคนเดียวหรือสองสามคน ที่จะส่งข่าวสารไปยังผู้รับจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และแพร่กระจายข่าวสารรวมทั้งเปลี่ยนทัศนคติที่บุคคลมีอยู่เดิมได้

2. ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channels) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลต่อบุคคล เพื่อที่จะถ่ายทอดระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โรเจอร์สและ ชูเมคเกอร์ (Rogers and Shoemaker 1971 : 252) ได้กล่าวถึง ความเปลี่ยนแปลงอันอาจจะเกิดได้ในกรณีที่เราได้มีการ

ติดต่อกับผู้อื่น เช่น ผู้นำความคิดเห็น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ การติดต่อกับญาติ เพื่อนฝูง หรือเจ้าหน้าที่ราชการ โรเจอร์สกล่าวว่า สื่อมวลชนมีความสำคัญในการให้ความรู้ แต่การสื่อสารระหว่างบุคคลช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

อัลกิน (Alkin 1973 : 208) กล่าวว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมากยิ่งมีหูตากว้างไกลมึ ความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อม และเป็นคนที่ทันสมัยทันเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสาร น้อย

เลอว์เนอร์ (Lerner 1958 : 56) ให้คำจำกัดความการเปิดรับสื่อมวลชนว่า หมายถึง อัตรา ส่วนของประชาชนที่มีวิทย์ จำนวนจำหน่ายหนังสือพิมพ์ และจำนวนผู้รับดูภาพยนตร์ต่อประชาชน 1,000 คน

โรเจอร์สและสเวนนิ่ง (Rogers and Sevensing 1969 : 3) ขยายความคิดเกี่ยวกับการ เปิดรับรับสื่อมวลชนให้กว้างขวางออกไปอีกโดยให้คำนิยามว่า สื่อมวลชนนั้นคลุมถึงสื่อทั้งประเภท คือ หนังสือพิมพ์ วิทย์ นิตยสาร และ โทรทัศน์ เหตุนี้คำนี้ในการวัดการเปิดรับสื่อมวลชนในความ หมายถึงของเขทั้งสอง จึงต้องประกอบด้วยจำนวนรายการวิทย์ที่รับฟังต่อสัปดาห์ การอ่านหนังสือ พิมพ์ต่อสัปดาห์ ภาพยนตร์ที่ดูต่อปีและอื่นๆ

เลอว์เนอร์เป็นคนแรกที่ศึกษาอิทธิพลที่เกิดจากการเปิดรับสื่อมวลชน ในประเทศตะวันออกกลาง ในปี ค.ศ. 1958 และพบว่า เมื่อมีการขยายตัวของชุมชนจนกลายเป็นเมือง จะช่วยให้เกิด การพัฒนาในด้านความรู้หนังสือ และระดับการเรีงนรู้หนังสือที่สูงขึ้นจะทำให้การเปิดรับสื่อมวลชนแพร่ หลายมากขึ้น ในทำนองเดียวกันเมื่อชุมชนมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี จากการพัฒนา อุตสาหกรรมมากขึ้นสังคมจะขยายขอบข่ายของสื่อมวลชนและการขยายตัวของสื่อมวลชนนี้เองจะช่วย ยกระดับความรู้หนังสือมากขึ้นด้วย

โรเจอร์ส (อ้างถึงใน เสดียร เซปประทับ 2530 : 104 - 105) เป็นคนแรกที่เสนอแนะว่า สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นตัวแปรสอดแทรกได้ โรเจอร์สได้ใช้วิธีการทางสถิติแบบ Partial Correlation เพื่อทดสอบผลสอดแทรกของการเปิดรับสื่อมวลชนระหว่างตัวแปรที่มีมาก่อนและตัวแปรที่เป็นผล ขึ้นแรก โรเจอร์ส หาค่าสหสัมพันธ์ด้วย Zero - Order Correlation ระหว่างตัวแปรที่มีผลมาก่อนกับ ตัวแปรที่เป็นผลสืบ ต่อ หลังจากนั้นก็หาค่าสหสัมพันธ์ด้วยวิธี First - Order Correlation สำหรับตัว แปรเหล่านี้ในขณะที่ควบคุมอิทธิพลที่เกิดจากการเปิดรับสื่อมวลชน ความแตกต่างยิ่งมากขึ้นเท่าไร

ระหว่างค่าของ Zero - Order และ First - Order Partial Scores ก็ยังแสดงถึงผลสอดคล้องกันของตัวแปรที่ถูกควบคุมมากขึ้นเท่านั้น

โรเจอร์ส พยายามวิเคราะห์ระหว่างความสามารถในการรู้หนังสือซึ่งเป็นตัวแปรที่มีมาก่อนเพียงตัวเดียวกับตัวแปรที่เป็นผลสืบเนื่องคือ ความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความรวดเร็วในการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตร ความรู้ในทางการเมือง และความทะเยอทะยานในทางการศึกษา โรเจอร์ส เลือกความสามารถในการรู้หนังสือเป็นตัวแปรที่มีก่อนด้วยเหตุผลในทางทฤษฎี และเนื่องจากตัวแปรที่มีมาก่อนมีค่าสหสัมพันธ์สูงสุด (เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรที่มีมาก่อนอื่นๆ กับการเปิดรับสื่อมวลชน)

จากผลของการวิเคราะห์นี้ทำให้โรเจอร์สเชื่อว่าการเปิดรับสื่อมวลชนเป็นตัวแปรสอดคล้อง

ทฤษฎีการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับข่าวสาร (Klapper 1960:5) คือ กระบวนการในการเลือกรับข่าวสาร (Selective Process) ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆ คือ

1. การเลือกรับหรือการเลือกใช้ (Selective Exposure) บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารจากแหล่งสารต่าง ๆ ตามความสนใจและความต้องการเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของตน
2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) นอกจากบุคคลจะเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว บุคคลยังเลือกให้ความสนใจต่อข่าวสารที่ได้รับซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิมของบุคคลนั้นๆ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารที่ขัดต่อทัศนคติ หรือความเชื่อดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้เดิมของเขา จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจ
3. การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Selective Interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว ผู้รับสารอาจมีการเลือกรับรู้และเลือกตีความสารที่ได้รับด้วย ความประสพการณ์ของแต่ละคน ผู้รับสารจะมีการตีความข่าวสารที่ได้รับมาตามความเข้าใจของตนเองหรือตามทัศนคติ ประสพการณ์ ความเชื่อ ความต้องการและแรงจูงใจของคนในขณะ

นั้น

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) หลังจากที่บุคคลเลือกให้ความสนใจ เลือกรับรู้ และตีความข่าวสารไปในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อของคนแล้ว บุคคลยังเลือกจดจำ เนื้อหาสาระของสารในส่วนที่ต้องการจำเข้าไว้เป็นประสบการณ์ ในขณะที่ช่วงนั้นก็มักจะลืมข่าวสารที่ไม่ตรงกันกับความสนใจของตนเอง

ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

ในกระบวนการสื่อสาร จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบของการสื่อสารที่สำคัญ ได้แก่

1. ผู้ส่งสาร (Source)
2. สาร (Message)
3. สื่อ (Media)
4. ผู้รับสาร (Receiver)

องค์ประกอบทั้ง 4 นี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะเป็นตัวกำหนดความสำเร็จของการสื่อสารที่ทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติ และพฤติกรรมไปในแนวที่ผู้ส่งสารปรารถนา (Rogers 1969 : 32)

สื่อ (Media) เป็นหนทางหรือวิถีทางที่จะนำข่าวสารไปสู่ผู้รับ (สตันัน ปีทมะทิน 2520 : 3) หรืออาจกล่าวได้ว่า สื่อ คือ พาหนะที่นำพาข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ สื่อมวลชน (Mass Media) และสื่อบุคคล (Personal Media) นั้นเอง (เสถียร เซอ ประทีป 2528 : 32)

สื่อมวลชน

หมายถึง สื่อที่ทำให้ผู้รับสาร ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มบุคคลที่สามารถส่งข่าวสารข้อมูลไปยังผู้รับเป้าหมายจำนวนมาก และอยู่กันอย่างกระจัดกระจายได้ในเวลาอันรวดเร็ว สื่อมวลชนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสาร

สื่อมวลชนในกระบวนการสื่อสารมวลชน เป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารซึ่งมีลักษณะโดยทั่วไปที่แตกต่างจากการสื่อสารในรูปแบบอื่น ๆ 2 ประการ คือ

1. กลุ่มผู้รับสารจะต้องเป็นกลุ่มชนขนาดใหญ่ ซึ่งไม่ใช่ผู้ที่อยู่ในสังคมหรือมีประสบการณ์ร่วมกัน แต่เป็นกลุ่มชนที่มีความหลากหลาย และมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ไม่จำเป็นต้องรู้จักหรือมีประสบการณ์คล้ายคลึงกันมาก่อน

2. สื่อที่ใช้ในการสื่อสารมวลชนจะเป็นประเภทสื่อที่สัมผัสได้ด้วย การมองเห็น (Visual Transmitter หรือ Visual Media) เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร สื่อที่สัมผัสได้ด้วยการฟัง (Audio Transmitter) เช่น วิทยุ และสื่อที่สัมผัสได้ด้วยการมองเห็นและการฟัง (Audio-Visual Transmitter) ได้แก่ โทรทัศน์ เป็นต้น

อิทธิพลของสื่อมวลชน

แคลปเปอร์ (Klapper อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน 2533 : 142) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ที่มีต่อทัศนคติ และพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของประชาชนไว้ดังนี้

1. อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อประชาชนนั้น ไม่ใช่อิทธิพลโดยตรง แต่เป็นอิทธิพลโดยอ้อม เพราะมีปัจจัยต่างๆ ที่กั้นอิทธิพลของสื่อมวลชน ปัจจัยดังกล่าวได้แก่

1.1 ความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร (Predispositions) ประชาชนจะมีความคิดเห็น ค่านิยม และมีความโน้มเอียงที่จะประพฤติ ปฏิบัติอย่างไรอย่างหนึ่งอยู่ก่อน ซึ่งได้รับอิทธิพลจาก การคบหาสมาคมกับคนอื่น และสถาบันสังคมที่ตนเป็นสมาชิก เมื่อบุคคลผู้นั้นสัมผัสกับสื่อมวลชน ก็จะ นำเอาทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมเหล่านั้นคิดความด้วย

1.2 การเลือกของผู้รับสาร (Selective Processes) ประชาชนจะเลือกรับสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจของตน และจะหลีกเลี่ยง ไม่ยอมรับสารที่ไม่สอดคล้อง หรือที่ขัดแย้งกับความคิดเห็น และความสนใจของตน ประชาชนจะพยายามตีความสารตามความเชื่อ และ ค่านิยมที่ตนมีอยู่เดิมและจะเลือกจดจำเฉพาะสิ่งที่สนับสนุนความคิด และความเชื่อของตน

1.3 อิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) ข่าวสารจากสื่อมวลชนอาจไม่ได้ไปถึงประชาชนทั่วไปในทันที แต่จะผ่านถึงบุคคลหรือผู้นำความคิดเห็นก่อนจะไปถึงประชาชน ผู้นำความคิดเห็นมักสอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดของตนไปด้วย ผู้นำความคิดเห็นมักจะเป็นคนที่ได้รับความเชื่อถือเต็มใจ และไว้วางใจจากประชาชนทั่วไป จึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นและการตัดสินใจของประชาชน

1.4 ลักษณะของธุรกิจด้านสื่อมวลชน (Economic Aspects) การดำเนินธุรกิจด้านสื่อมวลชน ในสังคมเสรีนิยมซึ่งมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนั้น สื่อมวลชนสามารถแข่งขันกันได้โดยเสรี ต่างฝ่ายต่างเสนอความคิดเห็นและค่านิยมที่แตกต่างกันออกไป และประชาชนก็มีเสรีภาพในการที่จะเลือกเชื่อถือความคิดเห็นใด ความคิดเห็นหนึ่งได้ และตัดสินใจว่าจะเชื่อถือสื่อมวลชนไหนดี

2. อิทธิพลที่สื่อมวลชนมีต่อประชาชน เป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น คือ สื่อมวลชนจะสนับสนุนทัศนคติ ทัศนคติ ความมีใจใฝ่เมือง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของประชาชนให้มีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะแสดงให้ปรากฏออกมาเมื่อมีแรงจูงใจเพียงพอหรือมีโอกาสเหมาะสม

3. สื่อมวลชนอาจทำหน้าที่เป็นผู้เปลี่ยนแปลงประชาชนได้เช่นกัน จะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลมีความใฝ่เมืองที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ก่อนแล้ว หากสื่อมวลชนสามารถเสนอสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของเขา เขาก็จะเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมได้ สื่อมวลชนจึงทำหน้าที่เป็นเพียงผู้เสนอหนทางในการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเท่านั้น

4. สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่ให้เกิดแก่ประชาชนได้ในกรณีที่บุคคลนั้น ๆ ไม่เคยมีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อน ทัศนคติและค่านิยมใหม่จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลผู้นั้นรับสารที่เสนอเรื่องราวในแนวเดียวกันบ่อยๆ เป็นอิทธิพลในลักษณะสะสม มีอิทธิพลที่ก่อให้เกิดผลได้ทันทีทันใด หรือในระยะเวลาอันสั้น

สำหรับประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคลนั้น นักวิชาการทางการสื่อสาร ส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า สื่อมวลชนจะมีประสิทธิภาพมากกว่าสื่อบุคคลในการให้ข่าวสารแก่คนจำนวนมาก เพื่อก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้อง ส่วนสื่อบุคคลจะมีประสิทธิภาพมากกว่าในการรักษาใจให้บุคคลมีทัศนคติต่อเรื่องนั้น ๆ ความแฉะทางที่มุ่งหวัง ดังเช่น

โรเจอร์ส (Rogers 1978 : 291) ได้กล่าวเปรียบเทียบประสิทธิภาพของสื่อมวลชน และสื่อบุคคลไว้ว่า ผลจากการวิจัยต่างๆ พบว่า สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนแปลงการรับรู้ซึ่งหมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นมีประสิทธิภาพมากกว่าเมื่อวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เพราะข่าวสารที่ถ่ายทอดออกจากสื่อมวลชนเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังแน่น หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้

แคทซ์ และลาซาร์เฟลด์ (Katz and Lazarsfeld 1955 : 27) ก็เห็นพ้องต้องกันว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลมีผลต่อการทำให้ผู้รับสารยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และยอมรับที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มากที่สุด ฉะนั้นบุคคลจึงมีความสำคัญมากกว่าสื่อมวลชนในชั้นของใจ ส่วนสื่อมวลชนจะมีความสำคัญกว่าในชั้นของการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และอาจมีผลบ้างในการสร้างทัศนคติในเรื่องที่บุคคลยังไม่เคยรับรู้มาก่อน

สื่อบุคคล

หมายถึง ตัวบุคคลที่นำข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งโดยอาศัยการติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัวระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป

สำหรับปัจจัยที่ทำให้การติดต่อสื่อสารโดยผ่านสื่อบุคคลมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลมากกว่าการติดต่อสื่อสารโดยผ่านสื่อมวลชน ตามแนวความคิดของลาซาร์เฟลด์และคณะ (Lazarsfeld and Menzel 1968 : 97) มี 4 ประการ คือ

1. การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลสามารถจัดการเลือกรับสารของผู้ฟังได้ เนื่องจาก การหลีกเลี่ยงการสนทนาหรือรับฟังเป็นไปได้อย่างกว่าการรับข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้น ผู้รับสารอาจ หลีกเลี่ยงไม่รับฟังเนื้อหาที่ขัดแย้งกับทัศนคติ และความเชื่อของคนหรือเรื่องที่คนไม่สนใจได้ง่าย

2. การติดต่อสื่อสารแบบเผชิญหน้า เปิดโอกาสให้ผู้ส่งสารสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่ใช้สนทนากันได้ในเวลาอันรวดเร็ว ถ้าหากเนื้อหาที่สนทนานั้น ได้รับการต่อต้านจากคู่สนทนา

3. การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลนั้น จะมีลักษณะง่าย ๆ เป็นกันเองจึงง่ายต่อการชักจูงใจให้คล้อยตาม

4. ผู้รับสารส่วนใหญ่มักจะเชื่อถือในข้อคิดเห็น และความคิดเห็นของผู้ที่เขารู้จักและนับถือมากกว่าบุคคลที่เขาไม่เคยรู้จักมาก่อน แล้วมาติดต่อสื่อสารด้วย

นอกจากนี้ทฤษฎีการสื่อสารแบบหลายขั้นตอน (Multi-Step Flow Of Communication) ยังได้กล่าวไว้ว่า ข่าวสารส่วนใหญ่ที่เผยแพร่จากสื่อมวลชนไปยังประชาชนเป้าหมายนั้น มักจะผ่านผู้นำความคิดเห็น (Opinion Leader) หรือผู้ที่เขาเข้าถึงสื่อมากกว่าคนอื่นแล้วบุคคลเหล่านี้จะนำข่าวสารข้อมูลที่ได้รับไป เผยแพร่แก่ประชาชนเป้าหมายคนอื่นต่อ ๆ ไป ซึ่งในการถ่ายทอดข่าวสารแต่ละครั้งผู้ถ่ายทอดมักจะสอดแทรกทัศนคติหรือความคิดเห็นของคนลงไป ทำให้ผู้รับสารคนทั่ว ๆ ได้รับข่าวสารที่มีทัศนคติของผู้สนทนาแทรกมาด้วย ซึ่งมีผลไม่น้อยที่จะทำให้ผู้รับสารคล้อยตาม (Katz 1955 : 377-452)

ผู้รับข่าวสารมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและข่าวสารตามแบบเฉพาะของแต่ละคนแตกต่างกันไป แม็กคอมบีและเบคเกอร์ (McCombs and Becker อ้างถึงใน ปาริชาติ สุทธิพาทีกุล 2538 : 15) ดังที่ทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกรับสื่อ นั้น เกิดจากปัจจัยพื้นฐานหลายประการ ดังนี้คือ

1. ความเหงา เป็นเหตุผลทางจิตวิทยาโดยตรงที่ว่า ปกติคนเราชอบไม่ชอบที่จะอยู่ตามลำพัง เนื่องจากเกิดความรู้สึกสับสน วิดกกังวล หวาดกลัว และการมีมนุษยสัมพันธ์ จึงชอบหรือพยายามที่จะรวมกลุ่มเพื่อสังสรรค์กับผู้อื่นท่าทีโอกาสจะอำนวยได้ เมื่อไม่สามารถจะติดต่อสังสรรค์กับบุคคลได้โดยตรงถึงที่สุดที่สุด คือการอยู่กับสื่อต่างๆ ที่ใช้ในการสื่อสาร และแม้ที่จริงแล้วคนบางคนพอใจที่จะอยู่กับสื่อมวลชนมากกว่าที่จะอยู่กับบุคคลด้วยซ้ำ เพราะสื่อมวลชนเป็นเพื่อนแก้เหงาที่ไม่สร้างแรงกดดันในการสนทนาหรือทางสังคมให้แก่ตนเอง

2. ความอยาก رؤ้อากเห็น ความอยาก رؤ้อากเห็นในสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของมนุษย์ ดังนั้น สื่อมวลชนจึงถือเอาความอยาก رؤ้อากเห็นเป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งในการเสนอข่าวสาร

3. ประโยชน์ใช้สอยของตนเอง โดยพื้นฐานมนุษย์เป็นผู้เห็นแก่ตัวในฐานะที่เป็นผู้รับข่าวสารจึงต้องแสวงหาและใช้ข่าวสารบางอย่างที่จะใช้เป็นประโยชน์แก่ตนเองเพื่อช่วยให้ความคิดของตนบรรลุผล เพื่อให้ข่าวสารที่ได้มาเสริมสร้างบารมี เพื่อให้ได้ข่าวสารที่จะช่วยให้ตนเองได้รับความสะดวกสบายรวมทั้งให้ได้ข่าวสารที่ทำให้ตนเองเกิดความสุขสนานบันเทิง ข่าวสารเหล่านี้ไม่ว่าจะให้คุณในทางปฏิบัติ ทางจรจรใจ หรือแม้ทางความคิด ก็สามารถจะหาได้จากสื่อมวลชนเสียเป็นส่วนใหญ่

โดยทั่วไปผู้รับข่าวสารมีพฤติกรรมการเลือกสื่อเพื่อมารับข่าวสารแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการตามความต้องการของแต่ละบุคคล สภาพแวดล้อมเหตุผลและความจำเป็นของตนเองเกี่ยวกับการเลือกรับสื่อต่างๆ (Schramm อ้างถึงใน ปาโรชาติ สุทธิพาทีกุล 2538 : 16) จะเลือกให้ความพยายามน้อยที่สุดและได้ประโยชน์ตอบแทนดีที่สุด ที่ว่าให้ความพยายามน้อยที่สุดนั้นหมายความว่า ผู้อ่าน ผู้ดู หรือผู้ฟัง จะเลือกรับสื่อที่ตนเองมีความสะดวกที่สุด ให้ความพยายามน้อยที่สุดในการรับสื่อมาจากปัจจัยหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ความพร้อม ความสะดวก ค่าใช้จ่าย เวลาที่รับสื่อซึ่งยอมแลกเปลี่ยนไปในแต่ละบุคคลทั้งบทบาท นิสัย และประเพณีนิยมซึ่งรวมเป็นกิจกรรมอันเป็นพฤติกรรมทางสังคมก็มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่อด้วย

4. ลักษณะเฉพาะของสื่อ นอกจากองค์ประกอบเกี่ยวกับอายุ เพศ การศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หรือองค์ประกอบอื่นที่ไม่สามารถเห็นเด่นชัด เช่น ทักษะคติ ความคาดหวัง ความกลัว ฯลฯ จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการใช้สื่อแล้ว สื่อมวลชนแต่ละอย่างก็มี "ลักษณะเฉพาะ" ที่ผู้รับข่าวสารแต่ละคนแสวงหาและได้ประโยชน์ไม่เหมือนกัน ลักษณะเฉพาะของสื่อแต่ละอย่างจึงมีส่วนที่ทำให้ผู้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนมีจำนวนและองค์ประกอบแตกต่างกันไป

ทั้งนี้เพราะว่าผู้รับข่าวสารแต่ละคนย่อมจะหันเข้าหาลักษณะเฉพาะบางอย่างจากสื่อที่สามารถสนองความต้องการและทำให้ตนเองเกิดความพึงพอใจ

แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

โครว์ (Crow อ้างถึงใน สุนทร สุพันธ์ชัย 2533 : 158) กล่าวถึงการเรียนรู้ไว้ว่า “การเรียนรู้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งนิสัย ความรู้ และเจตคติต่างๆ ซึ่งจะทำให้บุคคลสามารถปรับปรุงตนเองและสังคมได้”

เบอร์ตัน (Burton อ้างถึงใน สุนทร สุพันธ์ชัย 2533 : 158) ได้สรุปความหมายของการเรียนรู้ไว้ใน “หลักการเบื้องต้นของสถานการณ์การเรียนรู้ที่ดี” ว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงของบุคคลอันเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการและทำให้บุคคลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ฮัดจิ้นส์ (Hudgins อ้างถึงใน อุ่นตา นพคุณ 2527 : 5) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ไว้ในลักษณะใกล้เคียงกันว่า การเรียนรู้นั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน หรือในเรื่องที่เกี่ยวกับท่าทีของผู้เรียนต่อบุคคล หรือถึงใดสิ่งหนึ่งหรือในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่ผู้เรียนกำลังจะได้มา การเรียนรู้นั้นเกิดจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อสภาพแวดล้อม

โรเจอร์ (Rogers อ้างถึงใน อุ่นตา นพคุณ) เป็นนักจิตวิทยาอีกผู้หนึ่งที่ได้นับว่า “องค์ประกอบในการเรียนรู้จะต้องมีคุณลักษณะของการที่ผู้เรียนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับด้วยตนเอง บุคคลจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ลึกและความนึกคิด และการเรียนรู้เกิดขึ้นโดยบุคคลเอง ถึงแม้ว่าการกระตุ้นชักจูงจะมาจากภายนอก แต่ผู้เรียนเองจะต้องมีความรู้ดีกว่าตนเองเป็นผู้แสวงหาความรู้ และเกิดความเข้าใจขึ้นนั่นเอง การเรียนรู้จะเป็นการกระจายแทรกซึมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในพฤติกรรม เจตคติ และอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในบุคลิกภาพของผู้เรียน”

สมบูรณ์ ศาสดาชีวิต (อ้างถึงในสุนทร สุพันธ์ชัย 2533 : 158) ได้สรุปความหมายของการเรียนรู้ไว้อย่างครอบคลุมชัดเจนว่า “การเรียนรู้เป็นขบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเกิดจากการฝึกหัด หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการที่ผู้เรียนปรับตนเองเพื่อตอบสนองสิ่งเร้าเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย ในขบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ครอบคลุมถึงระบบการทำงานต่าง ๆ ของร่างกาย รวมทั้งด้านอารมณ์ ทัศนคติ การปรับตัวด้านสังคม”

จากความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ดังกล่าว ถ้าจะสรุปให้สั้น ในที่นี้ การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล อันมีผลสืบเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ หรือการฝึกฝน และการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเหตุให้บุคคลปรับตัวเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ได้ดีขึ้น

การเรียนรู้ คือ กระบวนการซึ่งพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงเนื่องจากประสบการณ์ การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นผลมาจากการเรียนรู้เสมอไป แต่การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทต่อการผลักดันให้เกิดพฤติกรรมขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมนุษย์เกือบทั้งหมด โดยเฉพาะพฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่จะต้องมีการปรับตัวตามปัจจัยค้นแปรต่างๆ อยู่เสมอ คอลถาร์ด และมิลเลอร์ (Dollard and Miller อ้างถึงใน จำเนียร ช่วงโชติ 2516 : 26 - 31) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ว่ามีส่วนประกอบต่างๆ ดังนี้

1. แรงขับหรือแรงผลักดัน (Drive) การเรียนรู้มักเกิดขึ้นในขณะที่มีแรงผลักดันที่แข็งแกร่ง พอดีบังคับให้ก่อปฏิบัติได้ แรงผลักดันในที่นี้หมายถึง สภาวะที่ร่างกายถูกกระตุ้น อย่างแรง เพื่อให้การกระทำตอบสนอง

2. สิ่งเร้า (Stimulus) เป็นวัตถุหรือสิ่งใดก็ตามที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งบุคคลนั้นสามารถพบได้ และเป็นตัวกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมที่ตอบ เช่น อีหื้อของสินค้าเป็นต้น

3. การสนองตอบ (Response) คือ ปฏิกริยาทางพฤติกรรมที่แสดงการตอบรับ เมื่อได้รับเป็นการกระตุ้นจากสิ่งเร้าทั้งที่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น การเกิดพฤติกรรมการซื้อ และที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้แสดงออกภายใน เช่น ความคิด การรับรู้ ความรู้สึก ทักษะคิด ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสินค้าจากทัศนคติที่เป็นทัศนคติที่ไม่ดี เป็นต้น

4. การเสริมแรง (Reinforcement) คือ การให้ผลตอบแทนที่ดีเมื่อการสนองตอบเป็นที่น่าพอใจ และถ้าการกระทำนั้นได้รับการเสริมแรง ในทางที่ตีบๆ ก็จะนำไปสู่การกระทำที่เป็นนิสัย ในทางตรงกันข้ามหากการสนองตอบใดๆ ได้รับการลงโทษการกระทำนั้นก็จะไม่เกิดขึ้นอีก การเสริมแรงจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

5. การเก็บรักษาผล (Retention) เป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการเรียนรู้ผลของการสนองตอบที่ได้รับการเสริมแรงทั้งในแง่บวกและลบ จะถูกส่งมาเก็บไว้ที่ส่วนความทรงจำของสมอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแสดงพฤติกรรมในครั้งต่อๆ ไปที่ได้รับการกระตุ้นจากตัวกระตุ้นตัวเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน แต่หากข้อมูลที่เก็บไว้ไม่ได้ถูกนำไปใช้เลยเมื่อเวลาผ่านไปนานเข้าก็จะถูกลืมหายไปจากความทรงจำ

ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 2 แนวใหญ่ ๆ คือ (สุชา จันทร์อม 2531 :153-155)

1. ทฤษฎีสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus-response Theory) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) กับการตอบสนอง (Response) เกิดขึ้นเมื่อได้รับสิ่งเร้าคิมบ่อยครั้ง จะทำให้คนเราสร้างความเกี่ยวพันระหว่างสิ่งเร้าและผลที่คิดตามมาทั้ง ๆ ที่อาจจะไม่มีความเกี่ยวข้องกันเลย ซึ่งเรียกว่า การสร้างนิสัย กล่าวคือ การเรียนรู้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองอย่างไม่เคยมีมาก่อน

2. ทฤษฎีการเรียนรู้โดยสติปัญญา (Cognitive Learning Theory) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญต่อบทบาทของความเข้าใจที่มีอยู่ในบุคคล โดยเชื่อว่าการตอบสนองของคนภายใต้สภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่งนั้นจะมีพื้นฐานมาจากสิ่งอื่น ๆ อีกหลายสิ่งนอกเหนือจากประสบการณ์ในอดีต กล่าวคือ บุคคลจะมีความสามารถในการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นสัดส่วนเฉพาะ เพื่อที่จะหาทางสนองตอบออกมา เพื่อแก้ปัญหาในลักษณะที่เหมาะสมที่สุดกับสิ่งกระตุ้นต่าง ๆ ภายในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่งได้ แต่ในการนี้เขาจะใช้กระบวนการคิดและการคาดหวังผลที่จะได้รับเกิดขึ้นจากภายในด้วยหรือกล่าวอีกในหนึ่งก็คือ แนวความคิดของทฤษฎีนี้เชื่อว่า นอกจากการเรียนรู้ที่เกิดจากการมีประสบการณ์ในอดีตแล้ว การเรียนรู้ที่สำคัญยังเกิดขึ้นได้จากภายในตัวบุคคลอีกด้วย (ไฮริน สันสนอุทร, 2533: 142-143)

กระบวนการของการเรียนรู้ทางสังคมตามทฤษฎีนี้ได้พิจารณาขั้นตอนของการเรียนรู้ออกเป็น 4 ระยะคือ

1. ระยะของการเรียนรู้โดยการสร้างความสนใจ (Attentional Processes) โดยมีองค์ประกอบหลักที่เกี่ยวข้องกันอยู่ 2 ประการ คือ สิ่งเร้าที่เป็นตัวแบบ (Modeling Stimuli) กับบุคลิกภาพของผู้รับสาร (Characters of Modeling) สิ่งเร้าที่ทำหน้าที่เป็นตัวแบบอาจแยกประเภทออกได้เป็นหลายระดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเข้มแรงแรงของแรงจูงใจ และความสนใจที่บุคคลนั้นมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Object) ว่ามากน้อยแค่ไหน (Attention – directing Strength) โดยความเกี่ยวพันกันระหว่างสิ่งเร้ากับสภาพแวดล้อม ด้วยเหตุนี้การที่ตัวแบบจะเป็นที่สนใจหรือให้แรงจูงใจในการเลียนแบบหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมที่แสดงเป็นตัวแบบอย่างนั้น (Modeling Activities) ตามทฤษฎีนี้สารที่จะเรียกร่องความสนใจได้ดี ควรมีลักษณะสำคัญอย่างน้อย 3 ประการคือ ความแปลกใหม่ ความเด่น และความจับจ้อง นั่นคือ สารนั้นจะต้องไม่ริบง่ายจนเกินไป

แต่อาจจะมีการปรุงแต่งให้ดูแปลกไปจากเหตุการณ์ตามปกติหรือมีปัญหาให้ผู้รับสารได้กลับไปขบคิดบ้าง ซึ่งสารที่มีลักษณะดังกล่าวจะเป็นที่ดึงดูดความสนใจได้ดีกว่าสารที่มีความเรียบง่าย หรือมีความเป็นธรรมดามากเกินไป ยิ่งถ้าเป็นแบบอย่างที่ยอมรับกันทั่วไป ก็ย่อมมีโอกาสที่จะทำให้ผู้รับสารเกิดพฤติกรรมตามตัวแบบมากขึ้น

2. ระยะเวลาของการรับรู้จดจำ (Retention Processes) นับเป็นกระบวนการสำคัญ ในการที่ผู้รับสารเลือกสังเกต จดจำสารจากตัวแบบ โดยเฉพาะเมื่อตัวแบบให้แรงจูงใจอย่างสูงแก่ผู้รับสาร

3. ระยะเวลาของการสร้างพฤติกรรม (Motor Reproduction Processes) คือ การแปลงตัวแทนทางสัญลักษณ์ในความทรงจำนั้นออกมาเป็นการกระทำที่เห็นว่าเหมาะสม

4. ระยะเวลาของการจูงใจและการเสริมแรง (Motivation and Reinforcement Processes) บุคคลจะไม่กระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้เรียนรู้ออกไปทั้งหมดพฤติกรรมที่ดูเหมือนจะนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพกับบุคคลอื่น ก็จะรับเอามาทำตามมากกว่าพฤติกรรมที่เห็นว่านำไปสู่ผลพวงในทางลบ

การจดจำ (Memory)

การจดจำ หมายถึง การรักษาไว้ซึ่งผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการเรียนรู้ให้คงอยู่ต่อไป หรือหมายถึง กาวที่บุคคลสามารถถ่ายทอดสิ่งที่เคยรับรู้ และเก็บเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ประสบมาได้อย่างถูกต้อง (อาภา จันทรสกุล 2526 : 99)

ระบบความจำ

ระบบความจำแบ่งออกเป็น 3 ระบบ ได้แก่

1. ระบบความจำการรับรู้สัมผัส (Sensory memory) ได้แก่ ความจำภาพติดตา เช่น การดูภาพยนตร์ ปกติการฉายภาพยนตร์จะฉายที่ละภาพเครื่องฉายจะกระพริบดับ และสว่างขึ้นอีกเมื่อเปลี่ยนภาพเสร็จแล้ว แต่เราไม่รู้สึกรู้สีกว่าภาพกระพริบดับ เราจะเห็นภาพต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ เพราะเรามีความจำการรับรู้สัมผัส เนื่องจากภาพที่ฉายครั้งแรกยังติดตา ทำให้เราเห็นภาพบนจอติดต่อกันไปเรื่อย ๆ ระบบความจำการรับรู้สัมผัสอีกอย่าง คือ ความจำเสียงก้องหู (Echoic Memory) เมื่อเราได้ยินเสียงแม้ว่าคลื่นเสียงจะหายไปแล้ว แต่การคงอยู่ของเสียงจะทำให้เราตีความเสียงที่เราได้ยินครบถ้วน

2. ระบบความจำระยะสั้น (Short Term Memory หรือ STM) หมายถึง ความจำ
หลังที่เกิดการรับรู้สิ่งเร้าที่ได้รับการตีความ เราใช้ความจำระยะสั้นสำหรับจำชั่วคราว เพื่อใช้
ประโยชน์ในขณะที่จำอยู่เท่านั้น เช่น การจำหมายเลขโทรศัพท์ที่จะหมุนตัวเลข เมื่อหมุนได้แล้วก็
เลิกจำหมายเลขนั้น

3. ระบบความจำระยะยาว (Long Term Memory หรือ LTM) เป็นความ
จำที่มีความคงทนถาวรกว่า STM สิ่งที่จำเป็นอยู่ใน LTM อาจจะคงอยู่เป็นเดือน ปี หรือตลอดชีวิต
ก็ได้ เช่น การจำเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ ได้ จำชื่อเพื่อนสนิทได้ จำความรู้ต่าง ๆ ที่เรียนหรือ
ประสบการณ์ที่ได้รับมาแล้ว

ทฤษฎีประมวลความรู้ (The Information – Processing Theory)

ทฤษฎีนี้ พยายามอธิบายการเรียนรู้ของมนุษย์ว่า มีขั้นตอนอย่างไร เท่ากับเป็นการ
วิเคราะห์ให้เห็นโครงสร้างภายในสมองของคนเรา (Green and Bjork อ้างถึงใน สุนทร สุนันท์ชัย
2533 : 15)

ขั้นแรก ผู้เรียนจะรับสิ่งเร้า แล้วบันทึกสิ่งที่ได้รับนั้นไว้ในสมองในช่วงเวลาอันสั้น
ประมาณสองสามร้อยองวินาทีแล้วก็เลือนหายไป

ส่วนที่จะคงอยู่ในสมองได้นานไปกว่านั้น ผู้รับสิ่งเร้าจะต้องมี ความตั้งใจ (ความตั้งใจ
นี้ทำให้เกิดการรับรู้อย่างเลือกสรรขึ้นได้) ส่วนที่เหลือจากการจดจำช่วงยาว ก็จะลบเลือนไปจนหมด
การรับรู้อย่างเลือกสรร เป็นขั้นตอนของการมองสิ่งต่างๆ อย่างพิถีพิถันและจัด
รวมถึงที่เหมือนกันไว้เป็นกลุ่มก้อน เช่น มุม ถวดสาย ส่วนกว้าง ฮาว สูง ของวัตถุ ในขณะที่เคียว
กันก็ละส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป

การเก็บความจำช่วงสั้น (Short - term Memory Storage) สิ่งเร้าที่แปลความหมายแล้ว
จะเข้าไปเก็บอยู่ในความจำช่วงสั้น และจะอยู่ได้เป็นเวลาจำกัด ประมาณ 20 วินาที

ระหว่างที่เก็บอยู่ในความจำช่วงสั้นนั้น สมองจะทบทวนสิ่งที่รับรู้ ซึ่งเรียกว่า การซ้อม
(Rehearsal) การซ้อมเพื่อเรียกความจำนี้จะช่วยในการแปลงสิ่งที่รับรู้เป็นรหัส (Encoding) รหัสที่ได้
นี้ ก็จะเป็นข้อมูลป้อนเข้า (In-put) เพื่อเก็บไว้ในความจำช่วงยาว (Long-term Memory)

การเข้ารหัส (Encoding) ช่วงสำคัญของการรับรู้ ก็คือ ตอนที่ข้อมูลจากความจำช่วงสั้น จะเข้าสู่ความจำช่วงยาวกระบวนการนี้เรียกว่า “การเข้ารหัส” ข้อมูลจะเปลี่ยนเป็นความคิดรวบยอด (มโนทัศน์) จะไม่คงอยู่ในลักษณะเดิม (เช่น รูปร่าง สี และรายละเอียดต่างๆ) แต่จะย่อลงเหลือเพียงมโนทัศน์

กระบวนการเข้ารหัสนั้นอาจเป็นลักษณะตาราง แผนภาพ ภาพ ฯลฯ แต่ลักษณะสำคัญของข้อมูลที่เข้ารหัส เพื่อนำไปเก็บไว้ในความจำช่วงยาวนั้น จะเป็นสิ่งที่มีความหมาย หรือจัดอย่างมีความหมาย

การเก็บความจำ (Storage) ข้อมูลเมื่อเข้ารหัสแล้วจะนำไปเก็บไว้ในความจำช่วงยาวอย่างไรก็ตาม สิ่งที่เก็บไว้ นี้ อาจจะนำออกมาใช้ไม่ได้ ด้วยเหตุบางประการ เช่น เกิดความสับสนระหว่างความจำใหม่กับความจำเก่า หรืออาจจะเป็นตัววิธีการค้นหรือเรียกข้อมูล ไม่ได้ก็ได้

การเรียกข้อมูล (Retrieval) การเรียนรู้ที่จะจัดว่าเป็นการเรียนรู้จริงนั้น สิ่งที่เราเรียนไว้แล้วจะต้องเรียกออกมาได้จากความจำช่วงยาว การเรียกข้อมูลจำเป็นจะต้องมีเครื่องชี้แนะ (Cues) ทั้งจากภายนอก หรือจากความทรงจำเรื่องอื่นของผู้เรียนเอง

ข้อมูลที่เรียกนั้นจะกลับมามีความจำช่วงสั้น ทำให้สามารถระลึกได้ สิ่งที่เราเรียนจะอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานได้โดยผู้เรียน ข้อมูลที่มีอยู่แล้วนี้ ผู้เรียนอาจจะรวมเข้ากับข้อมูลอื่น กลายเป็นข้อมูลใหม่ (รหัสใหม่) หรืออาจจะเข้ากระตุ้นให้เกิดการตอบสนองและการกระทำต่อไป

กลไกการตอบสนอง (Response Generator) ในการตอบสนองนั้น จะมีคำสั่งของกลไกภายในสมองว่าจะให้ตอบสนองอย่างไร เช่น จะตอบสนองด้วยคำพูดหรือตอบสนองด้วยการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็กที่มือ หรือด้วยอาการอย่างอื่น อีกประการหนึ่ง กลไกนี้จะกำหนดรูปแบบของการตอบสนอง เช่น จะให้มีลำดับการตอบสนองอย่างไร และมีจังหวะเวลาการตอบสนองอย่างไร

การกระทำ (Performance) ขั้นสุดท้ายของการประมวลความรู้ (Information Processing) ก็คือ การกระทำ การกระทำนั้นเป็นกิจกรรมที่แสดงออกมาให้สังเกตได้ เช่น การบอกกล่าว การอธิบาย การเขียน การสรุป การอ่าน

ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ดูเหมือนจะต้องการปิด “วงจร” (Loop) ซึ่งตั้งต้นจากกระตุ้นด้วยสิ่งแวดล้อมภายนอกมาจนถึงมีการกระทำสิ่งที่จะเชื่อมโยงวงจรอันนี้ก็คือเหตุการณ์ หรือการกระทำที่อยู่ภายนอกตัวผู้เรียนในสิ่งแวดล้อมของตนเอง

ข้อมูลป้อนกลับทำให้ผู้เรียนได้ทราบว่าผลของการกระทำของเขาสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ได้ผลมากน้อยเพียงไร แม้ว่าการป้อนกลับจะเป็นการกระทำที่อยู่ภายนอก แต่ผลที่บังเกิดขึ้นอยู่ที่ภายในตัวผู้เรียนเอง ลักษณะของการป้อนกลับนี้เราเรียกว่า การเสริมแรง (Reinforcement)

ทฤษฎีประมวลความรู้ (Information – Processing Theory) นี้ พยายามสังเคราะห์ขั้นตอนของการรับความรู้จากการรับสิ่งเร้า จนมีการกระทำให้เห็นเป็นลำดับว่า ภายในสมอง น่าจะมีกิจกรรมอะไรเกิดขึ้นบ้าง

ประโยชน์ของทฤษฎีประมวลความรู้ ก็คือ ช่วยให้เห็นว่ากิจกรรมของสมองในกระบวนการเรียนรู้นั้นเป็นอย่างไร เหตุการณ์ภายนอกหรือที่เรียกว่า “การสอน” นั้น อาจจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพขึ้น เช่น การกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจ (Attention) การเลือกสรรในการรับรู้ (Selective Perception) การเข้ารหัส (Encoding) การสร้างความคาดหวังให้แก่ผู้เรียนล่วงหน้า (Expectancy of Performance Outcome) เพื่อช่วยแนะแนวการเรียนรู้ให้เป็นไปตามทิศทางที่เหมาะสม เมื่อการเรียนรู้เสร็จสิ้น ก็จะมีข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เพื่อให้ผู้เรียนทราบผลงานของตนเองตามลำดับขั้น

สรุป ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มนักจิตวิทยาทศศอดลท์ อธิบายว่า การเรียนรู้เกิดจากการหยั่งเห็นของผู้เรียน ผู้เรียนจะมองดูสถานการณ์ทั้งหมด และมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่างๆ ของสถานการณ์นั้น และคิดขึ้นได้ในทันทีว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร ไม่ได้เกิดจากการลองผิดลองถูกตามความเห็นของนักจิตวิทยาฝ่ายพฤติกรรมนิยม

แรงจูงใจกับการเรียนรู้

ผู้ใหญ่อาจมีคิดที่ฝังใจเกี่ยวกับเรื่องการเรียน การสร้างแรงจูงใจให้มาร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับนักศึกษานอกระบบที่ต้องสร้างทั้งแรงจูงใจภายในแรงจูงใจภายนอกให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่ต้องการศึกษาเล่าเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

หลักว่าด้วยการเสริมแรง (Rules of Reinforcement)

1. เนื่องจากสิ่งเร้าทุกอย่างอาจจะเป็นสิ่งเสริมแรงได้ ผู้สอนควรจะสังเกตว่าสิ่งที่ใช้เสริมแรงนั้น ได้ผลหรือไม่ ถ้าหากใช้ไม่ได้ผลก็ควรจะถามตนเองว่าผู้เรียนได้รับการเสริมแรงเพียงพอหรือไม่

สำนักวิทยบริการสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม
พิษณุโลก

-21-

2. โดยปกติแล้ว ควรจะให้การเสริมแรงทันทีเมื่อผู้เรียนตอบสนอง ไม่ควรจะปล่อยปะละเลยให้แน่นเข้าไป

3. ใช้การเสริมแรงแต่พอเหมาะเพียงพอให้งานนั้นสำเร็จ ทั้งนี้ผู้เรียนจะได้เกิดความต้องการที่จะได้รับการเสริมแรงต่อไป

4. ในตอนเริ่มต้น ควรจะให้การเสริมแรงต่อการตอบสนองที่เหมาะสมทุกอย่าง โดยค่อย ๆ ให้และอย่างเป็นจังหวะ

5. ถ้าหากจำเป็นเพื่อทำให้เกิดการตอบสนองตอนแรก ๆ สิ่งเสริมแรงที่ใช้ควรจะเป็นรางวัลเบื้องต้น (วัตถุสิ่งของ) ต่อไปควรจะเป็นรางวัลขั้นที่สอง (สัญลักษณ์ เช่น คำ คำเต็ม เครื่องหมาย) อย่างไรก็ตามผู้สอนไม่ควรคำนึงการรวดเร็วเกินไป

6. ให้การเสริมแรงเฉพาะการตอบสนองที่เหมาะสมและควรเว้นเสริมแรงการตอบสนองที่ไม่เหมาะสม

7. อ่าพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนอย่างรวดเร็วเกินสมควรต้องค่อยเป็นค่อยไป (Charles Galloway อ้างถึงในสุนทร ฐานันท์ชัย 2533 : 25)

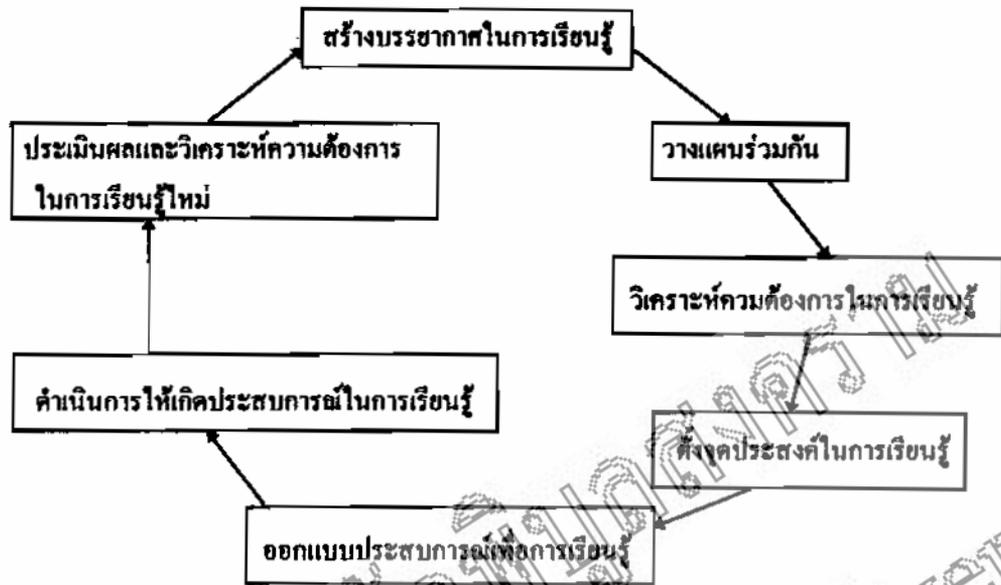
โนลส์ (Knowles อ้างถึงในสุนทร ฐานันท์ชัย 2533 : 30) ได้เสนอแนะขั้นตอนวิธีวางแผนและดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนผู้ใหญ่เป็น 7 ขั้นตอน คือ

1. สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้
2. จัดโครงสร้างเพื่อการวางแผนร่วมกัน
3. วิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้
4. วางแนว (จุดประสงค์) ในการเรียนรู้
5. ออกแบบประสบการณ์ในการเรียนรู้
6. ดำเนินการให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้
7. ประเมินผลและวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ใหม่

๖
302.2
8160
21

130761

ถ้าจะเขียนขั้นตอนทั้งเจ็ด เป็นแผนภูมิ คงจะได้ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้

ก่อนที่จะเริ่มการเรียนรู้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นเสียก่อน บรรยากาศในการเรียนรู้นั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ บรรยากาศ (สิ่งแวดล้อม) ทางกายภาพ (Physical Environment) และบรรยากาศ (สิ่งแวดล้อม) ทางจิตวิทยา (Psychological Environment)

1.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง วัตถุ สถานที่ซึ่งใช้เป็นที่พักอบรมหรือสอนการศึกษานอกระบบ เช่น ห้องเรียน ห้องประชุม โต๊ะ เก้าอี้ กระดาน ป้าย สิ่งต่างๆ เหล่านี้ควรมีลักษณะเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนและการฝึกอบรม

- ให้ความสะดวกสบาย เก้าอี้ใหญ่พอและไม่แข็งเกินไป
- สถานที่สวยงาม และจัดในลักษณะที่คล้ายที่ทักอาศัย สีสันสดใส
- เหมาะที่จะใช้พบปะสังสรรค์กัน
- ไม่คับแคบเกินไป หรือกว้างใหญ่เกินไป

1.2 สิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยา สิ่งแวดล้อมทางจิตวิทยา หมายถึง สิ่งแวดล้อมทาง
ด้านจิตใจ ซึ่งก็หมายความถึงท่าที ความรู้สึกของบุคคลที่แวดล้อมอยู่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน
ดังนี้

1.2.1 มีบรรยากาศแห่งความเคารพนับถือซึ่งกันและกันทุกคนมองผู้อื่นอย่างมี
ประสพการณ์ ซึ่งจะช่วยให้เกิดประโยชน์ร่วมกันในการเรียนรู้ ผู้เรียนมองความแตกต่างระหว่างกันว่า
ก่อให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ ดังนั้นทุกคนจึงรับฟังกันและกันด้วยความตั้งใจ

1.2.2 มีบรรยากาศในการสนับสนุนและให้ความสนใจทุกคนรู้สึกปลอดภัยและ
ไม่รู้สึกรู้ว่าถูกคุกคาม มีอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นของคนอย่างเปิดเผย

- มีบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร ไม่เพียงได้รับความนับถือ แต่ละคนยังรู้สึกว่าจะ
ได้รับความรักจากเพื่อนฝูงด้วย

- มีบรรยากาศแห่งความร่วมมือมากกว่าการแข่งขันทุกคนอยากจะมีส่วนร่วม
ในการแบ่งปันความรู้และสิ่งที่คุณสามารถทำได้ โดยไม่กลัวไปว่าคนอื่นจะดีกว่า

- มีบรรยากาศแห่งการไว้วางใจและมีความรับผิดชอบร่วมกับผู้ร่วมโครงการ
มองเห็นผู้สอนและวิทยากรเป็นเสมือนเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่ใช่ผู้มีอำนาจที่จะควบคุมพวกเขา ผู้ร่วม
โครงการยอมรับผิดชอบที่จะช่วยตัดสินใจ ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้ ไม่เกิดความกลัวที่จะริเริ่ม

เป็นสถานที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ ไม่ใช่การสอบเมื่อมีการถ่ายทอดโทรทัศน์
ก็ต้องนำจะจับที่กิจกรรมการเรียน ไม่ใช่จับที่ผู้สอน

2. การจัดโครงสร้างเพื่อการวางแผนร่วมกัน

การวางแผนร่วมกัน จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อกลุ่มมีขนาดเล็ก เพราะผู้เข้าร่วมโครงการ
ทุกคน จะสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวางแผนร่วมกันได้ ผู้สอนย่อมจะต้องรับผิดชอบ
ในการอำนวยความสะดวกให้เกิดการวางแผน โดยการเสนอแนะและประสานงาน แต่ถ้าเป็นกลุ่ม
ใหญ่ โอกาสที่สมาชิกทุกคนจะมีส่วนร่วม ย่อมเป็นไปได้ยาก นอกจากจะแบ่งกลุ่มใหญ่นั้นเป็นกลุ่ม
เล็ก ๆ และมอบงานย่อยจากงานส่วนรวมให้แก่แต่ละกลุ่มย่อยได้พิจารณา ซึ่งเมื่อนำมาประกอบกัน
ทุกกลุ่มก็จะกลายเป็นงานส่วนร่วมได้

3. การวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้

การวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่ง เพื่อให้ได้สิ่งที่ผู้เรียนต้องการในการที่มาร่วมโครงการ เราได้กล่าวถึงเรื่องความต้องการและการจูงใจมาแล้ว ในที่นี้จะได้กล่าวถึงขั้นตอนที่ใช้ในการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอน คือ กำหนดรูปแบบความสามารถที่ต้องการ การประเมินระดับการปฏิบัติของผู้เรียนในปัจจุบัน และการประเมินความต้องการในการเรียนรู้

3.1 การกำหนดรูปแบบความสามารถที่ต้องการ เราจะทราบได้ว่า ผู้เรียนควรมีความสามารถอย่างไร แต่ไหนเพื่อจะได้ถือเป็นเกณฑ์ที่จะพัฒนาผู้เรียนไปให้ถึงขีดขั้นนั้นได้ด้วยวิธีดังต่อไปนี้

3.1.1 การวิจัย การวิจัยเป็นวิธีหนึ่งที่จะรู้ได้ว่าผู้เรียนควรมีความสามารถในด้านไหนเพียงไร ยกตัวอย่าง ในการเกษตร ผู้เรียนควรจะต้องเรียนให้ทำทำอะไรได้บ้าง

3.1.2 ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เราอาจจะถามผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ว่าระดับความสามารถที่ต้องการในด้านนั้น ๆ มีอะไรบ้าง และมากน้อยเพียงใด หน่วยงานบางหน่วยงานจะสอบถามความเห็นของเจ้าหน้าที่ของตนเองว่าระดับความสามารถของตำแหน่งงานบางตำแหน่งมีอะไรบ้างและมากน้อยเพียงใด

3.1.3 การวิเคราะห์ชิ้นงาน การวิเคราะห์ชิ้นงานหมายถึง การแยกแยะให้เห็นองค์ประกอบ และขั้นตอนในการปฏิบัติงานหนึ่ง ๆ ว่าประกอบด้วยงานย่อยอะไรบ้าง และมีลำดับก่อนหลังอย่างไร ตลอดจนความสามารถที่จำเป็นต้องใช้ปฏิบัติชิ้นงานนั้น ๆ

3.1.4 การประชุมร่วมกัน วิธีนี้เหมาะระดับความสามารถที่ต้องการอีกวิธีหนึ่งก็คือ การประชุมร่วมกันในระหว่างผู้เรียนด้วยกัน วิธีนี้มีคุณค่าในแง่ที่ทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาไปด้วยกันโดยตลอด ตั้งแต่ตั้งระดับความสามารถที่ต้องการ ไปจนถึงเรียนรู้จนถึงขีดขั้นที่วางไว้ ผู้ที่เข้าร่วมประชุมอาจจะอาศัยแหล่งข้อมูลบางอย่างเพื่อประกอบการตัดสินใจ

3.2 การประเมินระดับการปฏิบัติของผู้เรียนในปัจจุบัน การประเมินระดับการปฏิบัติในปัจจุบัน หมายถึง การประเมินว่าผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และความสามารถในเรื่องที่จะเรียนนั้นมากน้อยเพียงใด

3.3 การประเมินความต้องการในการเรียนรู้ การประเมินความต้องการในการเรียนรู้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้

4. การวางแผน จุดประสงค์ ในการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป ไทเลอร์ (Tyler อ้างถึงใน สุนทร สุพันธ์ข้อ 2533 : 32) กล่าวว่า “จุดประสงค์ทางการศึกษาเป็นหลักเกณฑ์ในการเลือกวัสดุ จัดหัวข้อ เนื้อหา พัฒนารูปแบบการสอนและจัดการทดสอบและสอบได้”

จุดประสงค์ในการเรียนรู้นั้น ควรจะวางให้ครอบคลุมทุกด้าน คือ

- ด้านความรู้ (Cognitive Domain)
- ด้านเจตคติ (Affective Domain)
- ด้านทักษะ (Psychomotor Domain)

5. การออกแบบประสบการณ์ในการเรียนรู้

การออกแบบประสบการณ์ในการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติตามที่ได้ตั้งจุดประสงค์ไว้ในข้อ 4

หลักการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยทั่วไปมีดังนี้

5.1 ความต่อเนื่อง หมายถึงประสบการณ์การจัดเนื้อหาให้เป็นไปในลักษณะจากง่ายไปหายาก จากหลักการเบื้องต้นไปหาหลักการขั้นสูง

5.2 การกลับ หมายถึงการจัดเนื้อหาให้เป็นไปในลักษณะจากง่ายไปหายาก จากหลักการเบื้องต้นไปหาหลักการขั้นสูง

5.3 การบูรณาการ หมายถึงการผสมผสานเนื้อหาต่าง ๆ เข้าด้วยกันให้สิ่งที่เรียนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

6. การดำเนินการให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้

วิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวแล้ว ควรจะจัดให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เช่น ประสบการณ์ในการเรียนรู้ มีวิธีการดำเนินการได้หลายวิธี เช่น

6.1 วิธีการถ่ายทอดความรู้

- การปาฐกถา
- การได้วาที
- การสนทนา
- การสัมภาษณ์
- การอภิปรายเป็นคณะ

- การสาธิต
- การทัศนอาจร
- การอ่าน
- การสอนด้วยแบบเรียนโปรแกรม
- การใช้ชุดสื่อประสม (Multimedia Packages)
- ภาพยนตร์
- สไลด์
- การแสดงละคร
- การบันทึกเสียง

6.2 วิธีให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

- แบบซักถาม
- แบบตั้งทีมผู้ฟัง
- แบบตั้งคณะผู้ซักถาม
- การแสดงบทบาทสมมติ
- การประชุมกลุ่มอภิปราย

6.3 วิธีอภิปราย

- การอภิปรายตามแนวที่กำหนด
- การอภิปรายตามข้อความในหนังสือ
- การอภิปรายแก้ปัญหา
- การอภิปรายกรณีตัวอย่าง

6.4 การจำลองสถานการณ์

- การแสดงบทบาทสมมติ
- กรณีตัวอย่าง
- เกมส์

7. การประเมินผล และการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ใหม่

เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอนแล้ว ก็จะถึงขั้นประเมินผลเพื่อให้ทราบว่าได้บรรลุจุดประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้แค่ไหนหรือเปล่า การประเมินผลอาจจะใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น ทดสอบ ให้กรอบแบบสอบถาม สัมภาษณ์ สังเกต

จากผลของการประเมิน สามารถที่จะวิเคราะห์ได้ว่าผู้เรียนยังไม่บรรลุจุดประสงค์ที่
ตั้งไว้ประการใดบ้าง ผู้จัดการฝึกอบรมหรือการสอน จะสามารถตั้งจุดประสงค์ในการเรียนใหม่ว่าต่อไป
ไปควรจะจัดถึงใดเพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียน

ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียนรู้ และจิตวิทยาการเรียนรู้ได้เจริญก้าวหน้าขึ้น
เรื่อย ๆ มีการนำมาประยุกต์ปฏิบัติในการเรียนการสอน มีการค้นคว้าหาปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้
เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนให้มากที่สุด ปัจจัยที่นัก
จิตวิทยามีความคิดเห็นเห็นคล้าย ๆ กันว่ามีผลต่อการเรียนรู้มีหลายอย่าง (นฤมต คันทรสุทรเศรษฐ 2533 :
161) คือ

1. อายุของผู้เรียน
2. สุขภาพ
3. อารมณ์
4. ประสบการณ์
5. ความพร้อม
6. ความต้องการ
7. แรงจูงใจ
8. การเสริมแรง
9. ความแตกต่างของการรับรู้

ซึ่งแท้จริงแล้วปัจจัยเหล่านี้เป็นเพียงสิ่งที่นักจิตวิทยาเชื่อว่าจะมีผลต่อการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม
ก็ตีปัจจัยบางอย่างที่เป็นเรื่องของจิตใจ ความรู้สึกลึกซึ้งและการรับรู้ เรียนรู้ของมนุษย์นั้นเป็นเรื่องที่
ซับซ้อนและละเอียดอ่อน จนอาจกล่าวได้ว่าหากที่มีทฤษฎีหรือหลักการการเรียนรู้ใดที่สามารถอธิบาย
การเรียนรู้ของมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์

การเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่

ในการเรียนรู้นอกจากประกอบด้วยการเรียนรู้จากวัยเด็กแล้ว ยังมีปัจจัยที่สำคัญ
อื่น ๆ อีกที่มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ดังต่อไปนี้ (นฤมต คันทรสุทรเศรษฐ
2533 : 178)

1. สมรรถภาพทางกาย

จากผลการศึกษาวิจัยของ รอร์นโคค และความเชื่อที่มีมาแต่ดั้งเดิมที่ว่าความสามารถในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะถึงจุดสูงสุด เมื่ออายุ 20-25 ปี หลังจากนั้นจะเริ่มเสื่อมลงประมาณร้อยละ 1 ทุกปี ความบกพร่องและเสื่อมของด้านร่างกายที่ส่งผลกระทบต่อผลการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ได้แก่

1.1 ความคั่งแค้นววดเร็วของปฏิกิริยาโต้ตอบ (Speed of Reaction) ความคั่งแค้นววดเร็วของบุคคลจะลดลงตามอายุ มีข้อเท็จจริงจากการศึกษาวิจัยของนักจิตวิทยาหลายคนยืนยันว่า ความรวดเร็วของการตอบสนองหรือปฏิกิริยาโต้ตอบจะเสื่อมลง หรือช้าลง เมื่อบุคคลอายุมากขึ้น ฉะนั้น ถ้าวัดความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคลวัยเกิน 30 ปีไปแล้ว จากความเร็วในการตอบสนองก็จะปรากฏว่ามีความเสื่อมลง ซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่เลย

1.2 การได้ยินและการเห็น (Hearing and Seeing) ความไวในการได้ยิน รวมทั้งประสิทธิภาพของการฟังจะลดลงตามอายุ การได้ยินที่ไม่ชัดเจนเป็นเหตุให้ผู้ใหญ่มีความคิดเกี่ยวกับตนเองในทางลบ บ้างเกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจ และอาจถึงขั้นหลบเลี่ยงจากการเรียนได้ ซึ่งก็มีลักษณะอย่างเดียวกับ การเห็น ผู้ใหญ่เมื่ออายุประมาณ 40 ปีเศษ ความไวในการเห็นจะค่อยๆ ช้าลง กล้ามเนื้อตาเสื่อม สายตาขาว รุมาวนตามขอบตาดำ ขาดความไวต่อแสง ฯลฯ เป็นเหตุให้ผู้ใหญ่มองกระดาน หรือจอรับที่กลางกระดานดำได้ช้าลง ต้องการแสงสว่างมากขึ้นเพื่อช่วยในการมองเห็นเกิดความไม่สะดวกในการปรับสายตา อาจเป็นเหตุให้เกิดความรำคาญ ห้อดอย และอดอยออกจาก การเรียนได้เช่นเดียวกัน

1.3 ความบกพร่องของระบบประสาท ระบบประสาทเป็นตัวจักรทำให้เกิด พฤติกรรม เป็นตัวเกื้อหนุนการเรียนรู้ที่สำคัญ บุคคลที่มีความบกพร่องของสมองหรือของระบบประสาท หรือระบบประสาทถูกกระทบกระเทือนได้รับผลกระทบซ้อนจากอุบัติเหตุ หรือพิษของโรคบางชนิด จะยังผลให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะเรียนรู้ไม่ได้เลย หรือมีขอบเขตจำกัดของการเรียนรู้มากขึ้นขึ้นอยู่กับความบกพร่องที่เกิดขึ้น

1.4 ความเหนื่อยล้า ความเหนื่อยล้าเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ความเหนื่อยล้าในที่นี้ หมายถึง ความเหนื่อยล้าทางร่างกาย เช่น ความเหนื่อยล้าจากการทำงานหนัก หรือออกกำลังกายมาแต่ที่และ ความเหนื่อยล้าทางสมอง หรือภาวะหลังจากการใช้ความคิดติดต่อกันในช่วงเวลาชานาน

2. อารมณ์

อารมณ์มีผลต่อประสิทธิภาพทางปัญญาและต่อการเรียนรู้ ด้วยเหตุที่อารมณ์ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการที่บุคคลจะใช้สติปัญญาความสามารถ ที่มีอย่างเต็มที่หรือไม่ ตัวอย่าง เช่น ผู้เรียนผู้ใหญ่ที่มีปัญหาในครอบครัว มักมีความกังวลทวนววนใจมักจะมีปัญหาทวนเวียน มีปัญหา ทั้งในการเรียนรู้ และปัญหาเรื่องความจำ เรียนได้ช้า จำไม่ค่อยได้จำได้อย่างถาวร สัมง่ายเป็นต้น

3. สมรรถภาพทางสติปัญญา

ระดับสติปัญญาเป็นความสามารถชนิดหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลบังคับ คัดแปลง ปรับปรุง พฤติกรรม ได้ ระดับสติปัญญาขึ้นอยู่กับลักษณะระบบประสาท ซึ่งถ้าอวัยวะรับระดับสติปัญญาถึงสูง ขึ้น และเป็นผลต่อเนื่องถึงการแสดงพฤติกรรมได้ซับซ้อนไปด้วยตามปริมาณความซับซ้อนในระบบประสาท ดังนั้น สติปัญญา ผู้ที่มีสติปัญญาในระดับสูงจะเรียนรู้ได้มาก เรียนรู้ได้เร็ว และและรู้ ได้ถูกต้องดีกว่าผู้ที่มีระดับสติปัญญาต่ำ

4. การจำ - การลืม

ในการเรียนรู้นั้นหากเรียนไปแล้วความจำในสิ่งที่เรียนสูญหายไปทันที ผลลัพธ์ก็คือยังไม่ ได้เรียนรู้นั่นเอง ฉะนั้น ความจำจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และการลืมก็เป็น อุปสรรคสำคัญของการเรียนรู้

ผู้ใหญ่ส่วนมากมักมีปัญหาว่าการเรียนรู้แล้วจำได้ไม่นานก็ลืมหมด ลืม ไปบ้างหรือลืม เลื่อนสับสนกันไปหมด นักจิตวิทยาหลายคนได้ทำการทดลองเรื่องของการจำการลืมในการเรียนรู้

5. พัฒนาการและการกิจตามวัย

ระยะพัฒนาการของบุคคลแต่ละคนในขั้นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดจะไม่เท่ากัน เช่น เด็ก 2 ขวบบางคนพูดได้มาก แต่อีกหลายคนยังพูดไม่ได้ หรือเพ่งหัดพูดอ้อแอ้ หรือระดับความ สามารถทางสมองของเด็ก 13 ขวบ บางคนก้าวหน้า เรียนรู้ได้เร็วกว่าผู้ใหญ่วัย 21 ปีบางคนก็แสดง พฤติกรรมการเรียนรู้ได้เท่าเด็กอายุ 10 ขวบ ก็เป็นไปได้ พัฒนาการของมนุษย์จึงเป็นเรื่องของแต่ละ บุคคลและเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันไป ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องคำนึงถึงพัฒนาการ การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย

6. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

ผู้ใหญ่ไม่ควรคิดเพียงว่าตนเรียนรู้ได้ แต่ควรต้องเรียนรู้ด้วยการเรียนเป็น ประสบการณ์ที่ฟังปรารถนาจากการศึกษาของฮอร์น โคคเขาได้กล่าวว่า ผู้ใหญ่เรียนได้น้อยกว่าที่เขา ควรจะเรียนได้ ทั้งนี้เพราะผู้ใหญ่ไม่มั่นใจในตนเอง ไม่มั่นใจในความสามารถในการเรียนรู้

ของตนเองกลัวความล้มเหลว กลัวการถูกตำหนิ กลัวการถูกลด นอกจากนั้นยังเป็นผลจากความสนใจ เจตคติ และค่านิยม ซึ่งจะสรุปสั้น ๆ ให้เห็นต่อไป

6.1 ความสนใจของผู้ใหญ่ แม้ว่าความสนใจของผู้ใหญ่จะมีแนวโน้มที่คงที่ แต่ความสนใจก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ด้วยเหตุจากสภาพทางร่างกาย หรือ โดปแรงกดดันของสิ่งแวดล้อม

6.2 เจตคติของผู้ใหญ่ ความสนใจ เจตคติ และค่านิยมของบุคคลจะพัฒนามาตลอดชีวิต ซึ่งอาจมากขึ้นเท่าไรสิ่งเหล่านี้จะอิงฝังแน่นอยู่กับบุคคล เวินเบิร์ก (Weimberg) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้อพยพ และพบว่าทัศนคติของวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้นเปลี่ยนแปลงได้ ส่วนผู้ใหญ่วัยกลางคนมักมีค่านิยมและความคาดหวังที่แข็งแกร่งกับความเป็นจริง ซึ่งก่อให้เกิดความผิดหวัง ความคับข้องใจ ความรู้สึกพ่ายแพ้ ประสบการณ์และการศึกษาค้นคว้าของผู้ใหญ่เป็นสิ่งที่ทำให้เขามีแนวโน้มและเจตคติที่ไม่ยอมรับการเรียนรู้และการปรับตัวใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยรุ่น ขณะเดียวกันวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมได้เข้ามามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคมและทางการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้วย

7. ประสบการณ์

ผู้ใหญ่มีประสบการณ์ที่สะสมมามากมายและประสบการณ์ของแต่ละคนก็มีความแตกต่างกันมากทั้งที่พึงพอใจ และไม่พึงพอใจ แต่อย่างไรก็ตามประสบการณ์เหล่านี้ ก็ล้วนมีความสัมพันธ์ต่อการเรียนรู้ในปัจจุบันของผู้ใหญ่ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ลักษณะของประสบการณ์ดังกล่าว ที่ควรคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น

7.1 ประสบการณ์ที่สะสมมาเป็นเวลานาน เช่น ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกฝน การเรียนในวัยเด็ก วัยหนุ่มสาว ความรู้ที่ได้จากการอ่าน ฟัง และดู ซึ่งล้วนแล้วแต่มีประโยชน์เป็นแหล่งวิชาการสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ได้เป็นอย่างดี

7.2 ประสบการณ์จากอิทธิพลของสังคม วัฒนธรรม ที่เคยเติบโตมา ซึ่งแตกต่างกับสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน

7.3 ประสบการณ์ที่ทำให้เจตคติทางลบต่อโรงเรียนและการเรียนรู้ ผู้ใหญ่หลายคนจำเหตุการณ์ที่ไม่พึงพอใจในสมัยเป็นนักเรียน เช่น การถูกบังคับให้ทำการบ้าน การถูกลดโทษ การถูกเพื่อนแกล้งเย้ย-เปรียบเปรย

การมีประสบการณ์มากของผู้ใหญ่ ทำให้ผู้ใหญ่ได้เปรียบกว่าเด็ก ด้วยเหตุที่การเรียนรู้ในบางเรื่องนั้นจำเป็นต้องมีประสบการณ์ หรือความรู้พื้นฐาน และทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น เพราะเกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับสิ่งที่จะเรียนรู้ใหม่ได้ดีกว่า หรือผู้ใหญ่มีความเข้าใจ

เรื่องนั้น โดยมองเห็นภาพรวมได้ดีกว่า เช่น คนที่เคยเล่นเทนนิสเก่ง เมื่อมาเรียนแบดมินตัน ก็จะเรียนรู้และฝึกเล่นได้รวดเร็วและได้ผลดี อย่างไรก็ตาม การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมมิได้เกิดขึ้นในทุกสภาพการณ์ นอกจากกรณีต่อไปนี้

- สิ่งที่เรียนรู้ใหม่กับสิ่งที่เคยเรียนรู้เดิมนั้นมีความคล้ายคลึงกัน ทำให้การเรียนรู้เกิดผลเร็วขึ้น

- ผู้เรียนต้องสามารถมองเห็นสภาพความเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันด้วย ในระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วกับสิ่งใหม่ มิฉะนั้น การเชื่อมโยงก็จะไม่เกิดขึ้น

8. การรู้งใจ

แรงจูงใจเป็นสิ่งกระตุ้นอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ หรือทำให้การเรียนรู้นั้นบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายคนจำนวนไม่น้อยก็ไม่ได้เรียนรู้ให้เต็มความสามารถตามศักยภาพที่คนมีอยู่ เพราะขาดแรงจูงใจ หรือแรงผลักดันที่จะใช้ความสามารถให้ได้เต็มที่ หรือให้ตลอดรอดฝั่งไปถึงจุดมุ่งหมาย ดังจะเห็นได้จากการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งของผู้สอนผู้ใหญ่คือ ปัญหาการขาดเรียน การลาออกกลางคัน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากผู้เรียนมีครอบครัว มีภารกิจต้องรับผิดชอบ ไม่มีเวลา ไม่สนใจเรื่องที่จะเรียน มองไม่เห็นประโยชน์ของการเรียน เรียนแล้วไม่ประสบความสำเร็จ ฯลฯ สาเหตุใหญ่สาเหตุหนึ่งก็คือ ผู้เรียนขาดแรงจูงใจ หรือ ได้รับแรงจูงใจไม่เพียงพอ แรงจูงใจในทางจิตวิทยา หมายถึง สภาพการกระตุ้น เราหรือ ผลักดันซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปใดรูปหนึ่งเพื่อบรรลุเป้าหมายที่คาดหวังไว้ หรือ เพื่อสนองความต้องการของบุคคลนั้น แรงจูงใจจะเกิดจากความต้องการ 3 ประเภทคือ

- ความต้องการทางด้านร่างกายเพื่อการดำรงชีวิต
- ความต้องการทางด้านสังคม
- ความต้องการที่จะสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง

ดังนั้น แรงจูงใจจึงแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ เช่นเดียวกันคือ

แรงจูงใจเพื่อช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น ความต้องการในปัจจัยสี่ ความต้องการหลบหนีอันตราย

- แรงจูงใจทางสังคม เช่น ความต้องการการยอมรับในสังคมจากสมาชิกกลุ่ม ต้องการมีพวกพ้อง ต้องการมีอำนาจ ต้องการปกป้องผู้อื่น

- แรงจูงใจที่เกี่ยวกับการสร้างคุณค่าให้ตนเอง เช่น การเคารพนับถือตนเอง ความมีศักดิ์ศรี การประสบผลสำเร็จสูง

แรงงูใจประเภทแรกจะเกิดขึ้นเองกับมนุษย์ทุกคนแต่ประเภท 2 และ 3 นั้น จะต้องมี การเรียนรู้

9. การเสริมแรง

การเสริมแรงคือ การเพิ่มกำลังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระหว่างสิ่งเร้ากับอาการตอบสนองให้มากขึ้น สิ่งเสริมแรงนั้นอาจเป็นรางวัลที่ก่อให้เกิดความสนใจ ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้เป็นอย่างมาก หรือ อาจเป็นการทำโทษที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจก็ได้

การสร้างแรงงูใจให้เกิดการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่สำคัญของชีวิตมนุษย์ (อรุณี ทรดาธ 2533 : 216) การเรียนรู้บางอย่างเราอาจได้มาจากการเรียนในโรงเรียน แต่ยังมี การเรียนรู้อีกหลายชนิดที่เราอาจได้มาจากนอกโรงเรียน หรือนอกสถาบันการศึกษา เช่น การอ่านหนังสือ การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ การทัศนศึกษา การที่บุคคลใดจะเลือกวิธีการเรียนรู้แบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับความพอใจที่จะตอบสนองต่อความต้องการของตนเองให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ การเรียนรู้ของมนุษย์จะเกิดขึ้นเมื่อได้รับรู้สิ่งใหม่ และนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่แตกต่างไปจากเดิม หรืออาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่ทำให้มนุษย์และสัตว์มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ หรือการฝึก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างถาวรด้วย

ในการเรียนรู้ของมนุษย์และสัตว์นี้ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาส่วนมากจะยอมรับว่าแรงงูใจมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ เมื่อแรงงูใจจะเป็นตัวกำหนดการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ให้ไปสู่เป้าหมาย ดังนั้น ผู้ที่ได้รับแรงงูใจจะสามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่าและดีกว่าผู้ที่ไม่ได้รับแรงงูใจ ในการเรียนการสอนผู้สอนจึงต้องมุ่งสร้างแรงงูใจให้แก่ผู้เรียน แรงงูใจนั้นมีหลายประเภทดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นักการศึกษาส่วนมากมีความเห็นตรงกันว่า การสร้างแรงงูใจภายในจะใช้ได้ผลมากกว่าแรงงูใจภายนอก อย่างไรก็ตาม การสร้างแรงงูใจภายในนั้นบางครั้งทำได้ยาก เพราะผู้เรียนยังไม่เข้าใจถึงคุณค่าหรือความหมายของสิ่งที่ตนเรียน ในกรณีนี้แรงงูใจภายนอกจะใช้ได้ผลมากกว่า ดังนั้นผู้สอนจะต้องพิจารณาใช้แรงงูใจให้เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย ในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนอาจสร้างแรงงูใจในค้ำนต่างๆ ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ อยากรู้หรืออยากเห็น
2. ให้มีการแข่งขันและการร่วมมือไปพร้อมๆ กัน

3. ให้รู้ผลการเรียนของตนเอง
4. ให้ตั้งระดับความมุ่งหวังให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน
5. ให้รางวัลและลงโทษ

ขอบเขตของการเรียนรู้ในชุมชน

คำว่า การเรียนรู้ นั้น นักการศึกษา และ นักจิตวิทยา ได้ให้นิยามไว้หลายอย่างด้วยกัน (สุมาลี สังข์ศรี 2533 : 403) เช่น การเรียนรู้ หมายถึง

- การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน
- การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน โดยอาศัยการจัดประสบการณ์
- การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน โดยมีผลจากปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนกับสภาวะ

แวดล้อมของเขา

- การแสดงความสามารถของผู้เรียน ในด้านความรู้ และ ทักษะ เมื่อเปิดโอกาสให้แก่เขา
- เป็นผลจากการตอบโต้โดยตรงของผู้เรียนต่อพฤติกรรมการสอนของครู
- เป็นขบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอื่นที่เกิดจากการฝึกหัดหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ผู้เรียนปรับคนเองเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย แต่การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากความเจริญเติบโตของร่างกาย ความมีชื่อเสียง ไรศกษ ฤทธิ์ แอลกอฮอล์ หรือปฏิกิริยาสะท้อน เช่น การสะอึก กะพริบตา เหนื่อยนี้ได้ถือว่าการเรียนรู้

จากคำนิยามเหล่านี้ อาจสรุปได้ว่าการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลหรือผู้เรียนหลังจากที่ได้รับความรู้ หรือได้รับประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ แล้วหรือเป็นการปรับตัวของบุคคลเพื่อตอบสนองสิ่งเร้าหรือเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้จัดกลุ่มการเรียนรู้ออกเป็น 3 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. การเรียนรู้ที่เกิดจากการเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนหรือที่เรียกว่าการศึกษาในระบบ
2. การเรียนรู้ที่เกิดจากการเข้ารับความรู้หรือฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ เป็นครั้งคราวที่เรียกว่าการศึกษานอกระบบ
3. การเรียนรู้จากธรรมชาติจากสิ่งแวดล้อมที่เรียกว่าการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ การเรียนรู้ที่เกิดจากการเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน หรือการศึกษาระบบ การเรียนรู้ในลักษณะนี้เกิดจากการที่หน่วยงาน ไม่ว่ารัฐบาลหรือเอกชน จัดการศึกษาให้โดยเป็นการศึกษา

ชนิดที่มีระเบียบ มีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับอายุของผู้เรียน ระยะเวลาเรียน วิธีการเรียนการสอน หลักสูตร และการวัดการประเมินผลไว้อย่างแน่นอนอนาคตหรือที่เรียกว่า การศึกษาในระบบโรงเรียน การเรียนการสอนจะแบ่งเป็นระดับชั้นต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาไปจนถึงระดับอุดมศึกษา

การเรียนรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ การเรียนรู้ในลักษณะนี้เป็นการที่บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดในลักษณะของการเข้าฟัง บรรยาย การฝึกอบรม การดูงาน การจัดนิทรรศการ การฝึกปฏิบัติ เป็นครั้งคราวตามระยะเวลาของแต่ละกิจกรรม

การเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกว่าการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการซึ่งเป็นการที่บุคคลจะได้รับความรู้ และเกิดการเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตประจำวัน

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้ของบุคคลในชุมชนเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบหลายวิธีการ มีขอบเขตกว้างขวางมากมาย อาจเกิดจากตัวเอง จากการได้พบปะกับผู้อื่น การได้เข้ารับการศึกษอบรมต่าง ๆ ตลอดจนธรรมชาติ

เหตุผลหรือความจำเป็นที่ควรจะต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนนั้นอาจจะสรุปในประเด็นหลัก ๆ ได้ ดังนี้

1. ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ที่น้อยและไม่มีโอกาสเข้าศึกษาต่ออีก การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนถือเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนโดยเฉพาะประชาชนในชุมชนที่อยู่ห่างไกล ที่อยู่ในชนบทส่วนใหญ่จะมีความรู้ที่น้อย บางกลุ่มแทบจะอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ถ้าไม่มีใคร ไปจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ให้พวกเขาก็จะอยู่ในสภาวะเช่นเดิมต่อไป เพราะสภาพแวดล้อมของเขาไม่มีสิ่งที่จะช่วยให้เขาศึกษาต่อเรียนเท่าไรนัก จะกลับเข้าเรียนในโรงเรียนก็ทำไม่ได้แล้ว เพราะฉะนั้นถ้ามีหน่วยงานไปจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ถือเป็นการช่วยให้เขาได้รับความรู้ได้รับการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง
2. ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ได้เรียนรู้หรือมีความรู้เฉพาะสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เป็นความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ภายในชุมชนของตนเอง ไม่ได้เรียนรู้สิ่งแปลกใหม่หรือสิ่งที่จะช่วยให้ปรับตัวได้ทันกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน แต่ถ้ามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จะช่วยให้เขาได้เรียนรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งที่จะนำไปปรับใช้ได้มากขึ้น
3. ลักษณะของความเป็นอยู่ อาชีพและภารกิจไม่ช่วยกระตุ้นหรือจูงใจให้ประชาชนอยากแสวงหาความรู้เท่าไรนัก ประกอบกับปัจจัยในเรื่องเวลาทำให้ไม่ให้ความสนใจจะแสวงหา

ความรู้ แต่ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้ในชุมชนจะช่วยให้การกระตุ้นใจให้ประชาชน
อยากหาความรู้เพิ่มขึ้น

4. กิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้จะช่วยให้ประชาชนในชุมชนได้รับความรู้พื้นฐานที่
เพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น สามารถอ่านหนังสือออก เขียนหนังสือได้ คิดเลขเป็นและมี
ความสามารถในการคิดคำนวณ ในการซื้อขายผลผลิต รู้จักจัดการที่อยู่อาศัยให้ออกสู่ตลาดขณะรู้จักรับ
ประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย

5. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บางกิจกรรมจะให้ความรู้ในด้านทักษะวิชาชีพ ซึ่ง
ประชาชนสามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปพัฒนาปรับปรุงอาชีพที่ประกอบอยู่ให้ดีขึ้นเหมาะสมกับ
สถานการณ์ของสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

6. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้บางกิจกรรมจะให้ความรู้ที่จะช่วยให้ประชาชนสามารถ
พัฒนาเศรษฐกิจของตนเองและชุมชนให้ดีขึ้น อาจทำให้ประชาชนมองเห็นช่องทางในการหาราย
ได้ หาอาชีพเสริมนอกเหนือจากอาชีพหลักที่ประกอบอยู่แล้ว เช่น ชาวชนบทอาจจะมีแนวทางหาราย
ได้นอกเหนือจากการเกษตรที่ทำเป็นประจำอยู่แล้ว

7. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ สถานการณ์
ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น มีความรู้เกี่ยวกับ
ราคาผลผลิต เกี่ยวกับประเภทของเกษตรกรที่หารายได้ดี มีความรู้เกี่ยวกับตลาดแรงงานความ
เคลื่อนไหวเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง

8. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จะเป็นการสะสมความรู้และประสบการณ์ เมื่อประชาชน
ต้องเผชิญกับปัญหาค้าง ๆ ในชีวิตประจำวันจะสามารถวิเคราะห์ปัญหา และหาแนวทางแก้ไขได้อย่าง
เหมาะสม เพราะการได้รับความรู้การได้เรียนรู้เรื่องต่างๆ อย่างกว้างขวางจะช่วยให้บุคคลสามารถ
วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา หาแนวทาง หาข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบในการแก้ปัญหาได้

9. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จะเป็นพื้นฐานให้บุคคลสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยคน
เองต่อไป คือหลังจากที่บุคคลได้รับความรู้พื้นฐานพอสมควรแล้ว ในโอกาสต่อไปที่ต้องการมีความรู้
ในเรื่องอื่น ๆ เพิ่มเติมก็รู้วิธีการที่จะหาความรู้ได้ด้วยตนเอง อาจจะได้จากการค้นคว้าหาหนังสืออ่าน
จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ พูดคุยกับผู้ใช้ เข้าร่วมประชุมสัมมนา สอบถามจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

10. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงความคิด
ความเห็น และพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ที่หน่วยงานมาจัดในชุมชนหรือกิจกรรมของชุมชน
เอง

11. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จะช่วยสร้างสมความรู้และประสบการณ์ อันจะทำให้ประชาชนเกิดแนวความคิดที่จะพัฒนาตนเอง ชุมชนของตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

แนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน

การส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนนั้นอาจกระทำได้หลายลักษณะหรือหลายรูปแบบ แต่ไม่ว่าจะเป็นลักษณะหรือรูปแบบใดก็ตามจะยึดหลักการใหญ่ ๆ คล้าย ๆ กันในการเตรียมการก่อนที่จะดำเนินการจัดกิจกรรม ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลหรือตอบคำถามประเด็นหลัก ๆ ต่อไปนี้ก่อนคือ

1. วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย
2. วิเคราะห์เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์
3. วิเคราะห์หรือกำหนดเนื้อหา
4. วิเคราะห์วิธีการในการจัดกิจกรรม
5. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่จะใช้จัดกิจกรรมหรือตอบคำถามที่ว่าจะส่งเสริมการเรียนรู้ที่ใด

เรียนรู้ที่ใด

6. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเวลาที่ประชาชนในชุมชนว่างและสะดวกที่จะเข้าร่วมกิจกรรม
7. วิเคราะห์ผู้จัดกิจกรรม
8. วิเคราะห์ว่าในการจัดกิจกรรมจะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง

เมื่อได้ข้อมูลพื้นฐานทั้ง 8 ประเด็นแล้ว จะเห็นกระบวนการในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนซึ่งกระบวนการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนนั้นประกอบไปด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของชุมชน
2. ขั้นการวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน
3. ขั้นดำเนินการ
4. ขั้นติดตามและประเมินผล

1. ขั้นสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของชุมชน เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมของชุมชนเพื่อจะให้ได้รู้ว่ากลุ่มเป้าหมายคือใคร มีสภาพความเป็นอยู่อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไร มีความต้องการการช่วยเหลือในเรื่องอะไร ต้องการเรียนรู้ในเรื่องอะไร ขั้นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นนี้สามารถนำข้อมูลที่สำรวจ

หรือรวบรวมมาเพื่อตอบคำถาม 8 ประเด็นข้างต้นมาใช้ได้ หรือถ้ายังไม่เพียงพออาจหาข้อมูลโดยเฉพาะในส่วนของชุมชนเพิ่มเติม เช่น สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน อาชีพ รายได้ การสมาคม สภาพสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม

2. **ขั้นการวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน** ขั้นนี้คือการจัดทำรายละเอียดตามแนวทาง 8 ข้อ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยผู้จัดจะต้องทำรายละเอียดให้ชัดเจนว่า กลุ่มเป้าหมายที่จะจัดกิจกรรมให้คือใคร แยกเป็นกลุ่มใดบ้าง จุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ของกิจกรรมคืออะไร เนื้อหาที่จะให้มีอะไรบ้าง จะจัดกิจกรรมด้วยวิธีใดช่วยเวลาใด จัดที่ไหน เป็นต้น โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในขั้นที่ 1 ทั้งหมดมาเป็นพื้นฐาน

3. **ขั้นดำเนินการ** จะดำเนินการไปตามแผนที่จัดทำไว้ในข้อ 2 แต่จริงจะต้องกำหนดรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินงานลงไปว่าจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อไร ใช้เวลาช่วยใด ซึ่งอาจจะจัดทำเป็นแผนการดำเนินงานไว้ กำหนดผู้รับผิดชอบของกิจกรรมแต่ละขั้นตอนไว้ แล้วพยายามทำงานให้ได้ตามแผนที่วางไว้ทุกขั้นตอน

4. **ขั้นติดตามผลและประเมินผล** ขั้นนี้จะเป็นการติดตามผลการดำเนินงานแต่ละขั้นว่าทำไปได้ตามแผนที่วางไว้เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง จะแก้ไขอย่างไรเพื่อปรับปรุงให้งานเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ให้มากที่สุด นอกจากนั้นผลการดำเนินงานของกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อื่นที่จะดำเนินต่อไปอีกด้วย

การสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของชุมชน

การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของชุมชนนับเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่จะต้องกระทำก่อนที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ใดก็ตาม การสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของชุมชนก่อนจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้นั้นมีจุดประสงค์หลักเพื่อศึกษาว่าประชาชนมีความต้องการที่จะเรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง และในสภาพความเป็นอยู่ สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเช่นในชุมชนนั้น ๆ ควรจะส่งเสริมให้ชุมชนเรียนรู้เรื่องใดจึงจะเหมาะสม ถ้าจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ไปโดยลำพัง โดยที่ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนก็จะไม่เกิดประโยชน์เพราะจะไม่เป็นที่สนใจ ในการสำรวจความต้องการในการเรียนรู้ผู้รับผิดชอบอาจดำเนินการดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่จะสำรวจ

สิ่งที่ควรสำรวจได้แก่

1.1 แหล่งวิชาการในชุมชนที่ให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนอยู่ในปัจจุบัน

1.2 แหล่งวิชาการอื่นในชุมชนที่ประชาชนสามารถจะไปหาความรู้ได้แต่อาจจะยัง

ไม่รู้

1.3 สภาพความเป็นอยู่ในด้านต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชน

1.4 ความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนว่ามีความต้องการในการเรียนรู้เกี่ยวกับ

เรื่องอะไรบ้าง

2. กำหนดแหล่งที่จะรวบรวมข้อมูล

การกำหนดแหล่งที่จะรวบรวมข้อมูล คือการวางแผนว่าจะรวบรวมข้อมูลดังกล่าวใน

ข้อ 1 ได้จากใครหรือแหล่งใดบ้าง ได้แก่

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งวิชาการในชุมชนที่ให้ความรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือ

ในชุมชนในปัจจุบัน

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งวิชาการในชุมชนประเภทอื่น ๆ ที่ชาวบ้านยังไม่ได้ใช้เป็น

แสวงหาความรู้

2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน

2.4 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชน

3. กำหนดเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3.3 แบบสำรวจ แบบสังเกตเพื่อศึกษาสภาพของชุมชน

3.4 แบบฟอร์มอื่น ๆ

4. กำหนดบุคคลที่จะทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูล

บุคคลที่จะทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว อาจจะมีเฉพาะเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบเท่านั้น หรืออาจจะมีทั้งเจ้าหน้าที่และขอความร่วมมือจากกรรมการหมู่บ้าน หรือชาวบ้านช่วยเก็บข้อมูลด้วย ในเรื่องนี้ควรกำหนดตัวบุคคลให้ชัดเจนลงไป

5. ค่าเนิมนการเก็บรวบรวมข้อมูล

6. จัดรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาได้แล้ว ควรนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดให้เป็นประเภทหรือเป็นหมวดหมู่ เช่น

- ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการเรียนรู้ของประชาชน
- ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของชุมชน และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน
- ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการเรียนรู้
- ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งวิชาการในชุมชน

การจัดประเภทของข้อมูลเช่นนี้จะทำให้สะดวกเมื่อจะนำมาใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ประชาชนชน

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเป็นขั้นตอนหลัก ๆ ในการสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของชุมชน หลังจากการสำรวจแล้วผู้จัดจะนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในขั้นของการวางแผนต่อไป

แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมือง

การเรียนรู้ทางการเมือง เป็นกระบวนการให้ความรู้และการเรียนรู้เกี่ยวกับการเมือง ซึ่งเริ่มตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของชีวิตในครอบครัว โดยเมืองมาเป็นสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันศาสนา โรงเรียน สื่อมวลชน เป็นต้น (Wiseman 1966 : 64)

นักวิชาการชาวตะวันตกทั้งหลายท่านให้คำอธิบายเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมืองไว้ดังนี้

เดวิด อีสตัน และแจ๊ค เดนนิส (David Easton and Jack Dennis 1969 :7) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ทางการเมืองว่า เป็นกระบวนการที่ระบบการเมืองถ่ายทอดความรู้ ทักษะคติ บรรทัดฐาน ค่านิยมทางการเมืองจากคนรุ่นหนึ่ง ไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ถ้าไม่มีกระบวนการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้แล้ว สมาชิกใหม่ของระบบการเมืองจะต้องแสวงหาแนวทางการเมืองใหม่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะมีผลต่อการคงอยู่ของระบบการเมืองนั้น ๆ ดังนั้นการเรียนรู้ทางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละระบบอยู่ได้

โคลแมน (Coleman 1960 : 26) ให้คำอธิบายถึงการเรียนรู้ทางการเมืองว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลได้มาซึ่งทัศนคติต่อระบบการเมือง คออบทบาทของคนในระบบการเมืองรวมถึงการมีความรู้ ความรู้สึก และการมีความสำนึกในความสามารถทางการเมืองของคน

คอร์สัน และพรีวิทท์ (Dawson and Prewith 1969 : 5) ได้เสนอว่า การเรียนรู้ทางการเมือง คือ กระบวนการที่พลเมืองบรรณนิติภาวะทางการเมือง กล่าวคือ สามารถแสดงถึงทัศนคติของคนเกี่ยวกับการเมืองได้

กรีนสไตน์ (Greenstein อ้างถึงใน จัซซอนันต์ สมุทวณิชและคณะ 2519 :20) ได้ให้ความหมายทั้งในวงแคบและวงกว้าง เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมือง ดังนี้ ในวงแคบการเรียนรู้ทางการเมืองเป็นกระบวนการให้ข่าวสารการปลูกฝังค่านิยม ตลอดจนการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่าง ๆ ทางการเมืองอย่างมีเจตนา โดยผ่านองค์การหรือสถาบันที่มีความรับผิดชอบอย่างเป็นทางการ ในวงกว้างเป็นกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกี่ยวกับการเมืองที่เกิดขึ้นในทุกช่วงของชีวิตมนุษย์

รัส และ แอลท์ทอฟท์ (Rush and Althoff 1971 :16 อ้างถึงในนิคม ปิณฑะเจริญรักษ์ 2536 : 17) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้ทางการเมือง เป็นกระบวนการที่บุคคลได้รับความรู้ เกิดความคุ้นเคยกับระบบการเมือง ตลอดจนการมีปฏิภัติหรือความรู้ที่แตกต่าง ๆ ทางการเมือง

ตามคำนิยามของนักวิชาการที่กล่าวมานี้ อาจแบ่งการเรียนรู้ทางการเมืองออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การเรียนรู้ทางการเมืองโดยทางตรงที่เกิดการตั้งใจสอน มีกำหนดระยะเวลา มีหลักสูตร วิธีการสอน และมีการวางแผนการสอนที่แน่นอน อันจะเป็นการเรียนรู้ทางการเมืองที่เกิดจากการสอนโดยตรงหรือจากการปลูกฝังค่านิยม ส่วนการเรียนรู้ทางการเมืองอีกลักษณะหนึ่งคือ การเรียนรู้ทางการเมืองโดยอ้อม เป็นการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ เช่น การเปิดรับสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ การพูดคุยกับเพื่อน สันทนาการกับคนในครอบครัว เป็นต้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (Active Participation Theory)

ผลการวิจัยทางจิตวิทยาสังคมบางเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้เสนอแนะว่า “การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทำให้เกิดขึ้นได้โดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ” เลวิน (Lewin อ้างถึงใน ประภานีอยู่สุวรรณ 2526 : 112) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบหลายเรื่องเกี่ยวกับการวัดประสพการณ์การเรียนรู้สองอย่าง คือ การอภิปรายกลุ่มและการสอนเป็นรายบุคคล ในกลุ่มที่ใช้วิธีการบรรยายนั้น ผู้ฟังเป็นแต่ผู้รับฟัง ไม่มีส่วนร่วมแต่ในกลุ่มที่ใช้วิธีการอภิปรายกลุ่มการเรียนรู้มีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มมีมาก ทุกคนมีโอกาสที่จะออกความคิดเห็น ในการบรรยายนั้นผู้ฟังไม่ได้ให้มีความรู้สึกผูกมัดว่าจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ในการประชุมกลุ่มการตัดสินใจและความพยายามที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด จะอยู่ในสมาชิกแต่ละคนไม่มากนักน้อย วิธีการบรรยายนั้นจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลในด้าน

ความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Component) เท่านั้น แต่ในการประชุมกลุ่มนั้นจะมีผลต่อองค์ประกอบของทัศนคติทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) ด้วย การวิจัยของ Lewin จึงให้เห็นว่า การอภิปรายกลุ่มมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล

การศึกษาของ Coch และ French (อ้างถึงใน ประภาณี ๒๕๒๖ : ๑๑๓) ซึ่งทำการศึกษาในโรงงานอุตสาหกรรมพบว่า การมีส่วนร่วมในกลุ่มมีผลในการพัฒนาทางด้านศีลธรรม จรรยา ถึงแม้จะมีองค์ประกอบอื่น ๆ เกี่ยวข้องด้วยเป็นต้นว่า ความพอใจในงาน บุคลิกภาพ วัฒนธรรม และชนิดของงานที่รับผิดชอบ ผลการศึกษาพบว่า การได้มีส่วนร่วม (Participation) ในการช่วยแก้ปัญหาบางอย่างทำให้บุคคลนั้นมีความรู้สึกว่าได้ “ลงทุน” ในการให้ความคิดเห็น การได้ตัดสินใจ ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้ ที่เกี่ยวกับสิ่งบางอย่างที่ไม่ตรงกับที่คาดคิด และอุทิศพลังงานทุกอย่าง เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้น ซึ่งขบวนการเหล่านี้มีผลทำให้บุคคลนั้น เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของตนเอง การมีส่วนร่วมในรูปนี้เป็นสิ่งที่แสดงออกมาให้คนอื่น ได้รู้ซึ่งเรียกว่า “Overt Participation” สำหรับกรณีมีส่วนร่วมที่มีได้แสดงออกมาให้คนอื่น เห็นหรือที่เรียกว่า “Covert Participation” ก็มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้เช่นกัน

แนวความคิดของการมีส่วนร่วม (Concept of Participation)

นริศร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างถึงใน ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ ๒๕๒๗ : ๑๘๒ – ๑๘๓) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวความคิดสำคัญ ๓ ประการ คือ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคลซึ่งบังเอิญต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเคียดแค้นและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำการร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชน ไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำการที่สนองความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

การมีส่วนร่วมยังเกิดจากแนวความคิดอื่นๆ เช่น

1. ความศรัทธา ที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบ้านพี่บุญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร

2. ความเกรงใจ ที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศตำแหน่งทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วยทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ

3. อำนาจบังคับ ที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ

เสน่ห์ จามริก (อ้างถึงใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ 2527 : 25) กล่าวว่า การที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้นต้องคำนึงว่า เป้าหมายคืออะไร ไม่ใช่ให้อย่างเดี๋ยวนั้นแต่เป็นการพัฒนาขีดความสามารถและจะมีส่วนร่วมได้อย่างไร ก็ควรทำความเข้าใจว่าชาวบ้านมีกิจกรรมการพัฒนาอะไรอยู่ก่อน ควรเป็นการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพของประชาชนที่มีอยู่เดิม ไม่ใช่เป็นการอัดฉีดของใหม่ให้

ชัชอนันต์ สมุทวณิช (อ้างถึงใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ 2527 : 29) กล่าวว่า การที่ชุมชนใด ๆ จะมีส่วนร่วมในการกำหนด การแบ่งปันทรัพยากรได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับมีอำนาจและสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจหรือการมีความสามารถในการเข้าถึงอำนาจ เพราะรัฐใช้อำนาจในการแบ่งปันทรัพยากรเหล่านั้นว่า ใครจะได้อะไร เมื่อใดและอย่างไร

ประธาน สุวรรณมงคล (อ้างถึงใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ 2527 : 81) กล่าวว่า การให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเองโดยตนเองเป็นการทำให้ชาวบ้านรู้จักวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่ตนเองเป็นอยู่และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเมื่อจำเป็น เมื่อคนเกิดความสำนึกและมีความปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลงแล้ว ขบวนการพัฒนาย่อมเกิดจากความสมัครใจและมีความเป็นตัวของตัวเอง การมีส่วนร่วมของชุมชนจะเป็นเครื่องค้ำประกันว่า ผลแห่งการพัฒนาจะตกอยู่กับประชาชนส่วนใหญ่ และการมีส่วนร่วมของชุมชนยังเป็นการสร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในชุมชนอีกด้วย อันเป็นการปูพื้นฐานไปสู่การปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยในที่สุด นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ในด้านการตัดสินใจ การดำเนินงาน ผลประโยชน์ และการประเมินผล

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (อ้างถึงใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ 2527 : 127 - 130) ได้สรุปความเห็นจากเอกสารของสถาบันวิจัยของสหประชาชาติ เพื่อพัฒนาสังคมในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า "การมีส่วนร่วม เป็นด้านหนึ่งของทางเลือกพื้นฐานที่มีความซับซ้อนอย่างมาก การมีส่วนร่วมดีเหมือนกับการวางแผน กล่าวคือ บางทีถูกมองว่าเป็นของวิเศษที่สามารถแก้ปัญหาลูกสิ่งทุกอย่างได้หากเข้าใจและนำไปใช้ประยุกต์ปฏิบัติอย่างถูกต้อง ในกระบวนการของการมีส่วนร่วมจะทำให้กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่แก่งแย่งแข่งขันกันเรียนรู้ที่จะเรีกร้องแต่เฉพาะสิ่งที่มีเหตุผล และ

สามารถจัดการให้เงื่อนไขของบุคคลบางประการหรือข้อเรียกร้องบางอย่างที่เป็นผลของกระบวนการพัฒนาแม้ว่าข้อเรียกร้องนั้นๆ อาจกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้บ้าง

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมที่แท้จริง อาจแยกแยะได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. การที่จะเกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง โดยปกติแล้วจำเป็นจะต้องมีการกระจายอำนาจเสียใหม่ กล่าวคือ อำนาจทางการเมืองต้องถูกกระจายออกไปในทุกระดับ การผูกขาดอำนาจ การรวมอำนาจสู่ศูนย์กลาง ลักษณะการปกครองแบบเผด็จการย่อมไม่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2. ยุทธวิธีในการพัฒนาแบบเก่า ๆ จะต้องเปลี่ยนแปลง เพราะถ้าไม่เปลี่ยน การมีส่วนร่วมที่แท้จริงจะไม่เกิด และในอีกด้านหนึ่งยุทธวิธีที่ถูกต้อง ในการพัฒนาจะต้องได้มาจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั่นเอง

3. การปฏิบัติหน้าที่ของกลไกต่าง ๆ ที่จะยังผลให้เกิดการมีส่วนร่วมจะเป็นไปได้ หรือไม่ขึ้นอยู่กับสภาพการหรือสภาพแวดล้อมต่างๆ ทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม

ไพรัช เจริญรินทร์ (อ้างถึงใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527 : 6) ได้ให้ความหมายของนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลที่เคารพส่งเสริม จักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน เช่น ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างถึงใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527 : 183) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การเกี่ยวของทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณืกลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวของดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการและควบคุมการใช้ และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกในสังคม ในการมีส่วนร่วมประชาชนได้มีพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปแบบตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของคนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

นรนิติ เศรษฐบุตร (2528 : 889) อธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า คือการปฏิบัติ การในลักษณะใด ๆ ก็ได้ แต่ด้วยความเต็มใจ เพื่อให้ผลที่เกิดขึ้นมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการเลือกผู้นำของรัฐ

ไมรอน ไวเนอร์ (Myron Weiner 1971 : 164) ได้เสนอความเห็นที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า เป็นการปฏิบัติโดยสมัครใจ ไม่ว่าจะเป็ผลสำเร็จหรือไม่ มีการจัดองค์การหรือไม่ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง จะใช้วิธีการที่ถูกต้องยอมรับกันหรือไม่ก็ตาม ที่มุ่งจะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะและการเลือกผู้นำทางการเมือง ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ

ฮันติงตัน โดมิงเกซ (Huntington and Dominguez อ้างถึงใน ปิยะ เฉลิมบุษยรัตน์ 2536 : 18) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล เช่น การเลือกตั้ง การร่วมในการรณรงค์หาเสียง การรวมตัวกันเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันรัฐบาล การประท้วง โดยกิจกรรมหรือการกระทำนั้นอาจถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง สนธิหรือล้มเหลว สมัครใจหรือไม่สมัครใจ

โรเบิร์ตส์ (Roberts 1971 : 145) เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมโดยสมัครใจของแต่ละบุคคล เช่น การลงคะแนนเสียงการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

แม็กคลอสกี (McClosky 1968 : 252) ได้เสนอความคิดเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ กิจกรรมต่าง ๆ โดยสมัครใจ ซึ่งสมาชิกสังคมมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อมในการเลือกผู้ปกครองประเทศ การกำหนดนโยบายสาธารณะ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสาร การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การบริจาคเงินและการติดต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลักษณะความกระตือรือร้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง พิจารณาได้จาก การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ การลงคะแนนเสียงตามบัญชี การเขียนและกล่าวสุนทรพจน์ การรณรงค์หาเสียง การแข่งขันเป็นเจ้าหน้าที่พรรค แต่ไม่รวมถึงกิจกรรมที่ไม่สมัครใจ เช่น การเลือกอาชีพ การเป็นทหาร และหน้าที่ด้านตุลาการ

ไวเนอร์ (Weiner 1971 : 161) ได้สำรวจและรวบรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

1. การกระทำที่สนับสนุนหรือเรียกร้องต่อคณะผู้ปกครองประเทศ
2. ความพยายามที่สำเร็จผลในการใช้อิทธิพลต่อการปฏิบัติของรัฐบาล หรือการเลือกผู้

นำ

3. การกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมาย และได้รับการรับรองว่าถูกต้อง (Legitimate)
4. การกระทำที่มีตัวแทน (Representation)
5. มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปเกี่ยวข้อง
6. การกระทำที่ต่อเนื่องและมีพลังผลักดันที่อาจเป็นการจัดการอย่างเป็นสถาบัน (Institutionalised) หรือเป็นการกระทำที่มีผลรุนแรงในทันทีทันใด เช่น การก่อจลาจล
7. การกระทำที่มุ่งต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง มุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ หรือพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการบริหารราชการ
8. การกระทำที่มีผลกระทบต่อการเมืองระดับชาติ (National Politics) เท่านั้น
9. การกระทำที่เป็นการกระทำทางการเมือง (A Political Act)
10. การวางเฉยโดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว (Alienation) เพราะรู้สึกว่าจะไม่เกิดผลอะไรขึ้น

การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication)

ในระบบการเมืองนั้น มีปัจจัยที่สำคัญอยู่หลายปัจจัยประกอบเข้าด้วยกันเพื่อให้ระบบการเมืองนั้นสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี จากทฤษฎีระบบการเมือง (Political System) (สุรพงษ์ โตชนะเสถียร 2524 : 39) เป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันระหว่างปัจจัยนำเข้า ตัวระบบ และปัจจัยนำออก โดยที่ปัจจัยนำเข้าจะเป็นตัวนำทรัพยากรทางการเมืองเข้าไปสู่ระบบการเมือง เพื่อให้ระบบการเมืองทำการพิจารณาตัดสินใจจนได้เป็นผลผลิตของระบบในรูปแบบของปัจจัยนำออก อัลมอนด์ (Almond) อ้างถึงใน จุลชีพ ชินวรรโณ 2527 : 27 - 29) ได้กล่าวถึงหน้าที่ในระบบการเมืองว่า ทุกระบบจะทำหน้าที่พื้นฐาน 2 จุด

จุดแรก คือ หน้าที่ในการนำเข้าสู่ระบบ หรือหน้าที่ทางด้านการเมือง ซึ่งมีอยู่ 4 ประการ

คือ

1. การเรียนรู้ทางการเมือง (Political Socialization) และการเลือกสรรเข้ามาสู่การเมือง (Political Recruitment) หน้าที่นี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture)

2. การแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ (Interest Articulation) เมื่อสมาชิกผ่านการเรียนรู้ทางการเมืองและมีผลประโยชน์ที่สอดคล้องกัน ก็จะแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มคนต่อผู้นำ หรือผู้มีอำนาจทางการเมือง

3. การรวบรวมผลประโยชน์ (Interest Aggregation) ระบบการเมืองจะต้องมีโครงสร้างที่ทำหน้าที่รวบรวมผลประโยชน์อันหลากหลายให้เป็นกลุ่มก้อน หรือจัดลำดับความสำคัญให้ผู้นำหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ

4. การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เป็นหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะการสื่อสารการเมืองจะช่วยเชื่อมโยงโครงสร้างต่าง ๆ ของระบบเข้าด้วยกันอีกทั้งการนำหน้าที่ต่าง ๆ ของระบบการเมืองก็ต้องคิดค่อผ่านการสื่อสารระหว่างสมาชิกของระบบ

สำหรับชุดที่สองประกอบด้วย การกำหนดข้อบังคับ (Rule Making) การนำข้อบังคับไปปฏิบัติ (Rule Application) และการตีความข้อบังคับ (Rule Adjudication)

จะเห็นได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองนับเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในระบบการเมือง นอกจากนี้ Deush (สุรพงษ์ โสภนะเสถียร 2534 : 65) ยังได้นิยาม การสื่อสารทางการเมืองว่าเป็นงานภารกิจทางการเมืองหรือการปกครองที่เป็นกระบวนการในการชี้นำหรือคัดท้ายพลังความพยายามของมนุษย์เพื่อให้บรรลุ ไปสู่เป้าหมายทั้งปวง

และยังมีนักรัฐศาสตร์อีกหลายท่านเชื่อว่า (สุรพงษ์ โสภนะเสถียร 2534 : 35) การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการพัฒนาการเมือง เนื่องจากสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในฐานะ Chang Agent ที่สามารถเป็นเครื่องมือในการระดมมวลชนและพัฒนาการเมืองอย่างแท้จริง ซึ่งก่อนหน้า Pye ได้อธิบายถึงบทบาทและปริมาณของการสื่อสารมวลชนว่า สามารถนำมาใช้ในการจำแนกความก้าวหน้าของระบบการเมืองได้ว่า ถ้าหลัง หรือกำลังเปลี่ยนแปลง นอกเหนือไปจากการกล่อมเกลாதงสังคมที่ถูกผูกขาดโดยคนกลุ่มหนึ่ง

ทฤษฎีอำนาจนิยม

ทฤษฎีนี้ได้รับโดยการระบุงั้งขึ้นคอนของการเกิดหนังสือพิมพ์ขึ้นในสังคมต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ภายใต้ระบบกษัตริย์ โดยที่หนังสือพิมพ์อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐ และอยู่ภายใต้ผลประโยชน์ของชนชั้นปกครอง ความมากขึ้นของการคกอยู่ภายใต้อำนาจดังกล่าวนี้มีตั้งแต่การทำตัวเป็นกลางของหนังสือพิมพ์ในการปฏิบัติต่อรัฐบาลและต่อรัฐ จนกระทั่งถึงการที่หนังสือพิมพ์ถูกใช้เป็นเครื่องมือโดยตรงเพื่อการส่งเสริมอำนาจของรัฐ หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้คือ (อ้างถึงใน ศิริชัย ศิริกาษะ 2531 : 115)

1. สื่อมวลชนไม่ควรทำอะไรก็ตามที่เป็นการบ่อนทำลายอำนาจของรัฐ
2. สื่อมวลชนควรยอมรับและอยู่ใต้อำนาจของรัฐ
3. สื่อมวลชนไม่ควรทำลายค่านิยมของคนส่วนใหญ่ หรือค่านิยมทางหลักศีลธรรมและ
ทางการเมือง
4. การตรวจพิจารณาของรัฐเป็นสิ่งที่ชอบธรรม เพื่อเป็นการบังคับให้เป็นไปตามหลัก
การ
5. การล่วงละเมิดต่ออำนาจรัฐเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ การเบี่ยงเบนจากนโยบายของรัฐ
หรือทำลายหลักปฏิบัติทางศีลธรรม ควรเป็นความผิดทางอาญา
และอีกทฤษฎีหนึ่งที่คนไทยส่วนใหญ่ในประเทศต้องการนำระบบนี้เข้ามาใช้ก็คือ
ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ทฤษฎีสื่อสารมวลชนเชิงประชาธิปไตยแบบข้ามเจเนอเรชันร่วม

นับเป็นทฤษฎีสู่ศตวรรษที่เพิ่มเข้ามาในกลุ่มทฤษฎีเชิงบรรทัดฐานของสื่อมวลชน (อ้างถึง
ใน สิริรัช สิริกาชะ 2531 : 133) โดยนำเอาทฤษฎีต่าง ๆ มาผสมผสานกัน ทั้งอิสรภาพนิยาม อุดมคติ
นิยาม ท้องถิ่นนิยม และเสมอภาคนิยาม โดยหลักการที่สำคัญคือ

1. ประชาชนแต่ละคนและชนกลุ่มน้อย มีสิทธิที่จะเข้าถึงตัวสื่อมวลชน (สิทธิในการสื่อ
สาร) และมีสิทธิในการได้รับบริการจากสื่อมวลชนตามความต้องการที่ตนเองเป็นผู้กำหนด
2. องค์กรสื่อมวลชนและเนื้อหาจากสื่อมวลชน ไม่ควรจะถูกอยู่ภายใต้การควบคุมทางการ
เมืองหรือควบคุมจากหน่วยงานของรัฐ
3. สื่อมวลชนมีอยู่เพื่อรับสาร ไม่ใช่มีอยู่เพื่อองค์กรของสื่อมวลชนหรือเพื่อผู้ประกอบการ
อาชีวะนี้ หรือเพื่อลูกค้าของสื่อมวลชน
4. กลุ่มต่าง ๆ องค์กรต่าง ๆ และท้องถิ่นต่าง ๆ ควรมีสื่อมวลชนของตนเอง
5. สื่อมวลชนที่มีขนาดเล็กสามารถมีปฏิริยาถึงกันและกัน และเปิดให้เข้ามามีส่วนร่วม
ได้จะดีกว่าสื่อมวลชนขนาดใหญ่ที่เป็นการสื่อสารทางเดียว และเป็นสื่อมวลชนโดยอาชีวะ
6. ความต้องการทางสังคมบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนจะไม่ถูกแสดงออกมาได้
อย่างเต็มที่ โดยผ่านทางความต้องการของผู้บริโภคแต่ละคนหรือโดยผ่านรัฐ หรือผ่านสถาบันหลัก
ทางสังคม

แต่อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้ไม่สามารถจะเกิดขึ้นและใช้ในประเทศไทยในปัจจุบันได้ จะพบว่าในหลาย ๆ ครั้งที่คนไทยพยายามต่อสู้ให้ระบบการเมืองของไทยเป็นระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง แม้จะต้องเกิดเหตุการณ์อันโศกสลดขึ้นในหลาย ๆ ครั้งก็ตาม การปกครองของไทยก็ไม่ได้พัฒนาไปสักเท่าใด นั่นก็ย่อมจะหมายความว่ารูปแบบการสื่อสารการเมืองก็ต้องขึ้นอยู่กับระบบการเมือง การปกครองนั่นเอง ซึ่งก็ยังคงมาสู่รูปแบบพฤติกรรมในการสื่อสารทางการเมืองของคนไทยด้วย ที่จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ได้มากน้อยเพียงใด มีนักรัฐศาสตร์หลายท่านได้จัดลำดับรูปแบบความสูงต่ำของการมีส่วนร่วม ในที่นี้จะนำเสนอรูปแบบการจัดลำดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ Millbrath ที่ได้จัดไว้ถึง 14 ระดับดังต่อไปนี้ (อ้างถึงใน ระเบียบวิธีวิจัย ประกอบผล : 747)

รูปแบบ	รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
1	การดำรงตำแหน่งของพรรคและรัฐบาล
2	การเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จะเข้าไปครองตำแหน่งในพรรคและรัฐบาล
3	การเป็นผู้วิ่งเต้นหาเงินช่วยเหลือพรรคการเมือง
4	การเข้าร่วมในการประชุมระดับหัวหน้าของพรรคการเมืองหรือการประชุมเพื่อวางแผนต่อสู้ทางการเมือง
5	การเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งของพรรคการเมือง
6	การสละเวลาในการช่วยรณรงค์หาเสียง
7	การเข้าร่วมชุมนุมในทางการเมือง
8	การช่วยบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมืองหรือแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง
9	การติดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้นำของพรรค (เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง)
10	การคิดกระตุกแสดงเครื่องหมายพรรคหรือติดสติ๊กเกอร์พรรคที่รถยนต์
11	การพยายามชักชวนให้บุคคลเข้าร่วมในการออกเสียงเลือกตั้ง
12	การร่วมอภิปรายหรือพูดคุยในเรื่องการเมือง
13	การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
14	การรับทราบข่าวสารหรือสิ่งกระตุ้นทางการเมือง

ที่มา : จากแนวคิดของ Lester Millbrath cited in James Burkhart, et.al. Strategies for Political Participation. Combridge Mass : Winthrop Publisher, Inc., 1972, p. 14.

จะเห็นได้ว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนที่ต่ำที่สุดของ Millbrath ก็คือ การรับทราบข่าวสารหรือถึงระดับทางการเมืองนั่นเอง นับเป็นการเริ่มต้นสู่การมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งและระดับคนอื่น ๆ ต่อไป แต่สำหรับประเทศไทยการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศก็คือ การรับข่าวสาร หรือถึงระดับทางการเมือง และการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของคนไทยกลับพบว่า ประชาชนไปใช้สิทธิโดยการระดม (Mobilized Political participation) หากเพราะความสำนึกของตนเองแต่อย่างใดไม่ ปัญหาต่อไปก็คือ ใครเป็นผู้มีอิทธิพลสามารถชักจูงบุคคลเหล่านี้ให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง คำตอบดังกล่าวนี้พอจะอธิบายได้ด้วยทฤษฎีว่าด้วยชนชั้นนำในชุมชน และในกรณีของประเทศไทยมีข้อมูลบ่งชี้ที่น่าสนใจว่า ท่านผู้ใหญ่นบ้าน คือผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในการชักจูงใจให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (จรรยาสุภาพ และ พรศักดิ์ ห่องแก้ว 2517 : 21) และอยู่ภายใต้ลักษณะของสังคมไทยที่เน้นความสัมพันธ์แบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์ (Patron-Client Relationship)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นมีอยู่หลากหลายประการ จากผลงานการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ดังนี้

1. สภาพบุคคล (Resources) ได้แก่องค์ประกอบพื้นฐานของบุคคล เช่น เพศ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และอายุ เป็นต้น จากการสำรวจ Current Population Survey เมื่อปี ค.ศ. 1964 ซึ่งกระทำการสำรวจภายหลังการเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกา พบว่า มีความแตกต่างกันในการเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งระหว่างผู้ที่มีอายุ เพศ เชื้อชาติ ถิ่นที่อยู่ การอาศัยอยู่ในเมืองและชนบท ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับรายได้ และสภาพทางสังคมที่ต่างกัน ตัวแปรที่ก่อให้เกิดความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด คือ การศึกษา รายได้ ถิ่นที่อยู่อาศัย และอายุ นอกจากนี้ มิลบราธ (Milbrath 1968 : 121) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า คนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง มักจะสนใจและอยากเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนที่มีสถานภาพต่ำ คนที่มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองมากมีความเข้าใจทางการเมืองมากย่อมจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก เพศชายมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าปัจจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบพื้นฐานของบุคคลมีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และอายุ

2. สิ่งแวดล้อมทางการเมือง (Political Environment) สิ่งแวดล้อมทางการเมืองเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยพิจารณาได้ดังนี้

2.1 สถาบันการเมืองที่มีความชอบธรรม การสร้างสถาบันทางการเมืองให้มีความชอบธรรม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับระบบการเมืองการปกครอง คือ จะต้องพัฒนาสถาบันทางการเมือง ระเบียบปฏิบัติ การกระทำ การตัดสินใจ นโยบาย เจ้าหน้าที่ และผู้นำของรัฐบาลให้ได้รับความเชื่อถือ และได้รับการยอมรับจากประชาชน (Dahl 1963 : 19) ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่จะชักนำให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

2.2 การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมที่มีการพัฒนาสูงจะมีผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง เช่น ในประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จในประเทศที่มีชนชั้นกลางมาก การพัฒนาทางเศรษฐกิจประกอบด้วยความมั่งคั่ง (รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชาชน) การพัฒนาอุตสาหกรรม การเปลี่ยนสภาพจากชนบทมาเป็นเมือง และระดับการศึกษาของประชาชน สิ่งปัจจัยทั้งหมดนี้ต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจนอาจจะรวมกัน และถือเป็นปัจจัยอันเดียวกันได้

2.3 สภาพของการเลือกตั้ง ได้แก่การกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของการเมือง เช่น การกำหนดคุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง เช่น สัญชาติของบิดา การศึกษา อายุ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นการจำกัดการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นอกจากนี้ยังรวมถึงระบบการบริหารงานเลือกตั้งที่จะสามารถดึงดูดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้เพียงใด กล่าวคือ การกำหนดหน่วยเลือกตั้ง อำนาจความสะดวกให้แก่ประชาชนที่สนใจ การประชาสัมพันธ์ประสิทธิภาพในการชี้ให้ประชาชนเห็นถึงคุณค่าในการเลือกตั้ง และสามารถกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพียงใด และยังรวมถึงส่วนอื่นๆ เช่น การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ความถูกต้องสมบูรณ์ของทะเบียนผู้เลือกตั้งและทะเบียนราษฎร เป็นต้น

2.4 อิทธิพลของวัฒนธรรม วัฒนธรรมหมายถึง พฤติกรรมทุก ๆ อย่างของมนุษย์อันเป็นแบบแผนที่ยึดมั่นปฏิบัติสืบต่อกันมาในสังคม ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ปทัสถาน การดำรงชีวิต การเมือง ขนบธรรมเนียมและประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

2.5 อิทธิพลของกลุ่ม ลักษณะของกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการแสดงออกของคนในสังคม เนื่องจากจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด อิทธิพลของกลุ่มได้ถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติที่คล้ายกันให้แก่สมาชิกของกลุ่ม

2.6 อิทธิพลของสื่อมวลชน สื่อมวลชนมีบทบาทในการถ่ายทอดข่าวสาร ความเคลื่อนไหวและค่านิยมต่างๆ ทางการเมืองเป็นตัวช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่การปรับวิถีชีวิตและค่านิยม เพื่อการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย สื่อมวลชนยังมีบทบาทในการให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทางหนังสือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ (กมล สมวิเชียร 2516 : 91) สื่อมวลชนจึงเป็นตัวจักรที่สำคัญในการให้ความรู้ ความคิด ประสพการณ์ ข้อเท็จจริง ค่านิยม ทศนคติ แบบแผนการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชน

3. ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ซึ่งหมายถึงความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อการเมืองและการปกครอง หน้าที่ของประชาชนและรวมถึงความรู้ความเข้าใจในความหมายของระบอบประชาธิปไตย ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองย่อมจะมองเห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการเมือง ขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง

4. ทศนคติ ทศนคติเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เนื่องจากทศนคติเป็นที่มาของพฤติกรรม กล่าวโดยขยายความก็คือ ความรู้สึกหรือความเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นไปในรูปของการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เห็นไปในแง่ดีหรือไม่ดี ทศนคติจึงเป็นลักษณะของความคิดเห็นที่ยอมรับ (Approve) หรือ ไม่ยอมรับ (Disapprove) สิ่งใดสิ่งหนึ่ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เจดน์ศักดิ์ แสงสิงแก้ว (2523) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับกระบวนการตั้งคมประกิตทางการเมืองของประชาชนในท้องที่บางชั้น เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยการศึกษาการศึกษานี้เริ่มที่สอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรและกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากที่สุด คือ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อน รองลงมาคือ ลักษณะครอบครัวแบบ Concept-Oriented การเปิดรับสื่อมวลชน (วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์) และการศึกษาตามลำดับ แต่เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่มพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของกลุ่มเกษตรกรมากที่สุด คือ ลักษณะครอบครัวแบบ Concept-Oriented ส่วนกลุ่มที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม คือการสื่อสารในกลุ่มเพื่อน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้าใจเรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตยมากที่สุด ได้แก่ การอ่านหนังสือพิมพ์ รองลงมาคือ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อน และการศึกษาตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่ม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้าใจเรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตยของทั้งสองกลุ่มคือ การอ่านหนังสือพิมพ์ เช่นเดียวกัน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสนใจทางการเมืองมากที่สุดคือ การเปิดรับสื่อมวลชน รองลงมาได้แก่ การมีประสบการณ์ทางการเมือง และการสื่อสารระหว่างบุคคล ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่ม ปรากฏว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจทางการเมืองของกลุ่มเกษตรกรมากที่สุดคือ การเปิดรับสื่อมวลชน ส่วนของกลุ่มทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมคือ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อน

ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของทั้งสองกลุ่มคือ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อน รองลงมาได้แก่ การมีประสบการณ์ทางการเมือง และลักษณะครอบครัวแบบ Concept-Oriented ตามลำดับ แต่เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่ม พบว่า ทั้งสองกลุ่มต่างก็มีปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ก็คือ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อน

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2523) ศึกษาเรื่องข่าวสารทางการเมืองของคนไทย พบว่า ความรู้ข่าวสารทางการเมืองของคนไทยอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง บุคคลที่มีระดับข่าวสารการเมืองสูงรับข่าวสารการเมืองจากหนังสือพิมพ์มากกว่าแหล่งอื่นๆ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีระดับข่าวสารการเมืองสูงและต่ำแตกต่างกัน ได้แก่ ชั้นทางสังคม (Social Class) โดยเฉพาะระดับการศึกษา รายได้ และเพศ การมีระดับข่าวสารการเมืองสูง ต่ำ แตกต่างกันไป ไม่ได้ทำให้คนไทยมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงต่ำแตกต่างกันแต่อย่างใด บุคคลที่มีระดับข่าวสารการเมือง สูงยิ่งมีความรู้สึกห่วงใย การเมืองสูง และยังพบว่า ผู้ที่มีระดับข่าวสารการเมืองสูงกว่า รับรู้และเห็นความสำคัญของบทบาทหน้าที่สถาบันและองค์กรต่างๆ ของรัฐ มีอัตราการเข้าร่วมทางการเมืองและมีอัตราการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่เกินจากความรู้สึกสำนึกของตนเองสูงกว่าผู้ที่มีระดับข่าวสารการเมืองต่ำกว่าอีกด้วย

เสนาห นนทะโชติ (2526) ศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทไทย บ้านวังคล้า อ.เจียงสาง จ.นครราชสีมา พบว่า ผู้มีระดับการสื่อสารทางการเมืองสูงมีแนวโน้มจะมีระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างสูงกว่าผู้มีระดับการสื่อสารทางการเมืองต่ำ บุคคลที่ใช้ช่องทางการเปิดรับสื่อมวลชนในการรับข่าวสารทางการเมืองมีแนวโน้มที่จะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ใช้ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล ผู้ที่มีระดับการสื่อสารการเมืองจะมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทางการเมืองด้วยสำนึกของตนเอง ขณะที่ผู้มี

ระดับการสื่อสารทางการเมืองค่อนข้างต่ำ มักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการชักจูงระดมพลังจากผู้อื่น และประชาชนในชนบทที่ได้รับข่าวสารจากช่องทางการเปิดรับสื่อมวลชนในระดับที่สูงกว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยสำนักของตนเอง ในขณะที่ผู้ได้รับข่าวสารจากการสื่อสารระหว่างบุคคลสูงกว่าสื่อมวลชน จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการชักจูงระดมพลังของผู้อื่น

พรทิพย์ วรกิจโกศกตร (2526) ทำการวิจัยเรื่อง “การพิจารณาทัศนคติของข่าวประชาสัมพันธ์ของนักหนังสือพิมพ์” พบว่าความสัมพันธ์กับญาติมิตร หรือนักประชาสัมพันธ์หรือหน่วยงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ข่าวสาร ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่สูงกว่าของผู้ที่ไม่รู้จักตลอดจนของข่าวโอกาสก้าวหน้าในอาชีพของนักหนังสือพิมพ์ที่มีส่วนในการพิจารณาทัศนคติของข่าวเหมือนกัน

พรทิพย์ เอ็นจะบก (2527) ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปิดรับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนกับพฤติกรรมทางการเมืองของสตรี ศึกษาเฉพาะกรณี เทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า สตรีที่มีการศึกษาและอาชีพแตกต่างกัน มีความบ่อยครั้งในการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกัน อายุและการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเมืองในเรื่องการ ไปลงคะแนนเลือกตั้ง และการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเมืองในเรื่องของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มสตรี

ฉัตรกุล ชื่นสุวรรณกุล (2529) ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการใช้หนังสือพิมพ์เป็นตัวการให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมือง ศึกษากรณี เทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า สื่อหนังสือพิมพ์ยังคงมีบทบาทสูงในการให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชน และการที่กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ต่างก็มีระดับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทศบาล ความรู้ในหน้าที่พลเมืองค่อนข้างสูง และมีความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองในระดับสูง เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ มีความสัมพันธ์กันกับความรู้ความเข้าใจในเรื่องเทศบาล ประชาชนที่รับข่าวสารเกี่ยวกับเทศบาลจากสื่อมวลชนจะมีระดับพื้นฐานภูมิความรู้สูงกว่าผู้ที่รับข่าวสารจากสื่อระหว่างบุคคล และสุดท้ายพบว่า ผู้ที่มีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารจากบทความมากจะมีความรู้มากขึ้นแต่ความรู้เกี่ยวกับทางการเมือง ไม่ว่าจะมีการอ่านบทความมากน้อยต่างกันก็ไม่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับทางการเมืองแตกต่างกัน

สุรพงษ์ โสชนะเสถียร (2530) ทำการวิจัยเรื่อง “สิ่งพิมพ์กับการเลือกตั้งทั่วไป 2529” พบว่าสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทจะให้ความสำคัญต่อข่าวสารการเลือกตั้งของพรรคการเมืองต่างกันขึ้นอยู่กับประเด็นเนื้อหา ช่วงระยะเวลา และภูมิภาคที่พรรคเกี่ยวข้อง

พงษ์ศรี บุญสุวรรณ (2531) ศึกษาเรื่อง การเปิดรับข่าวสารการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาวิทยาลัยครูนครสวรรค์ พบว่า นักศึกษากลุ่มที่เปิดรับข่าวสารมากเปิดรับข่าวจากวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์มากกว่านิตยสาร ข่าวที่เปิดรับมากได้แก่ ข่าวเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง นักศึกษากลุ่มที่เปิดรับข่าวสารน้อยเปิดรับข่าวสารจากนิตยสารมากกว่าสื่อชนิดอื่น ข่าวที่เปิดรับมากได้แก่ ข่าวเกี่ยวกับบุคคล องค์การและสถาบัน นักศึกษากลุ่มที่มีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยร่วมกิจกรรมการให้ข่าวสารผู้นำการเมืองมากที่สุด ร่วมกิจกรรมการฟังคำอภิปรายทางการเมืองน้อยที่สุด

สุริยัณฑ์ จิรศักดิ์สุนทร (2531) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างห้วคະແນນกับผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบการเลือกตั้งของไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีของเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การที่ผู้สมัครไม่สามารถส่งข่าวสารของคนไปสู่ประชาชนได้โดยตรงอย่างทั่วถึง เนื่องจากสาเหตุ 3 ประการ คือ ระยะเวลาหาเสียงมีน้อย เสียค่าใช้จ่ายสูง และเขตเลือกตั้งกว้างใหญ่และมีจำนวนประชากรมาก จึงต้องใช้ผู้นำชุมชนเป็นตัวแทนในการส่งข่าวสารการใช้ตัวแทนจึงเป็นที่มาของห้วคະແນນ และส่วนใหญ่ห้วคະແນนมีอาชีพเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านความสัมพันธ์ระหว่างห้วคະແນນกับผู้สมัครเลือกตั้งเป็นไปในลักษณะการช่วยเหลือเกื้อกูลแบบผู้อุปถัมภ์ผู้ได้อุปถัมภ์ต่อกัน วิธีการหาเสียงของห้วคະແນนที่ไ้แบ่งได้ 2 วิธี ที่สำคัญคือ

1. ใช้ความเป็นผู้นำทางความคิดเห็นของตน
2. การไปปลุกประ โยชน์ตอบแทน ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ การสร้างสาธารณูปโภคชุมชน และการเลี้ยงอาหาร สำหรับการซื้อเสียงหรือแจกเงินโดยตรงพบว่ามีน้อยมาก

ชัชวาลิ ศวัสศิริภรณ์ (2532) ศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารของหน่วยปกครองท้องถิ่นกับประชาชน พบว่า สื่อมวลชนที่ทางเทศบาลตำบลกันตัง จังหวัดตรังใช้ มีลำดับความสำคัญดังนี้ คือ เสี่ยงคามสาช วิทยุกระจายเสียง ป้ายประกาศ จดหมาย รถประชาสัมพันธ์ และแผ่นปลิว โฆษณา ส่วนสื่อบุคคลได้แก่ พนักงานเทศบาล ผู้สื่อข่าวสารารณสุขประจำตำบล นักเรียน และอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน โดยสื่อเสี่ยงคามสาช และพนักงานเทศบาลเป็นสื่อที่ประชาชนได้รับบ่อยครั้งมากที่สุด และเข้าใจข้อมูลข่าวสารได้ดีที่สุด และยังได้ชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของเทศบาลตำบลกันตังต่างก็มีประสิทธิผลสูงในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของเทศบาล

โกวิท ระพีพิศาล (2532) ทำการวิจัยเรื่อง “การทดสอบเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2531” พบว่า เทคนิคการ

วิเคราะห์เนื้อหาที่มีค่าความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ เรื่องราวพรรค กับ พาดหัวข่าว ค่าความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ข่าวที่มีประเด็นเดียว กับข่าวที่มีหลายประเด็น นอกจากนี้ยังพบว่าหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับนั้นกล่าวถึงพรรคพลังธรรมซึ่งเป็นพรรคที่ดั่งขึ้นใหม่มากที่สุด

เพิ่มพงษ์ เชาวลิต (2533) ศึกษาเรื่องการบริหารคะแนนเสียงกับการเลือกตั้ง : กรณีศึกษาการเลือกตั้งทั่วไปปี 2529 พบว่า ในกระบวนการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรของประเทศไทยในระบอบที่ผ่านมามีปัจจัยที่เป็นพื้นฐานทางสังคมหลายประการที่มีผลต่อการกำหนดผลการเลือกตั้ง ได้แก่ ระบบอุปถัมภ์ (Patron - client Relationship) ระบบเครือญาติ ระบบชนชั้นนำในท้องถิ่น ความสัมพันธ์เหล่านี้เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวเชื่อมระหว่างบุคคลกับบุคคลในทางสังคม เมื่อเข้าสู่บริบททางการเมืองก็ได้แปรเปลี่ยนไปเป็นความสัมพันธ์ในระดับหัวคะแนน ซึ่งมีบทบาทต่อผลการเลือกตั้งอย่างแน่นอน อาจปรากฏผลมากกว่าแนวความคิด อุดมการณ์ทางการเมืองของผู้สมัครซึ่งแตกต่างจากระบบประชาธิปไตยทั่วไป

สมศักดิ์ พงษ์ไพบูลย์ (2533) ศึกษาวิจัยเรื่อง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้ง สส. เขตเลือกตั้งแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า

1. กระบวนการหาเสียงในเขตเลือกตั้งที่ศึกษาส่วนใหญ่ยึดถือตัวบุคคลมากกว่าความผูกพันทางองค์การ (พรรคการเมือง) ซึ่งพิจารณาได้จากการจัดองค์กรหาเสียง ความสัมพันธ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดตั้งหัวคะแนนและยุทธวิธีการหาเสียง ชกวันกรณีการหาเสียงของพรรคการเมืองเกิดใหม่ ซึ่งไม่มีการจัดตั้งหัวคะแนนของผู้สมัครมาก่อน แต่ชื่อเสียงเกียรติประวัติของหัวหน้าพรรคเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ประชาชน

2. ปัจจัยหลักที่สามารถแปรเสียงให้เป็นคะแนน ได้เป็นปัจจัยเกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร ได้แก่ ญาติพี่น้อง หัวคะแนน และเงิน ชกวัน ประวัติดูหมิ่นถึงและผลงานของผู้สมัคร ไม่อาจยืนยันได้ว่า เป็นปัจจัยที่สามารถแปรให้เป็นคะแนนแก่ผู้สมัครได้เพียงใด รวมทั้งปัจจัยด้านการเงินและหัวคะแนนก็มีข้อจำกัดในการแปรเสียงให้เป็นคะแนน และปัจจัยด้านพรรคการเมืองก็ยังมีส่วนทำให้ผู้สมัครได้คะแนนเสียงเลือกตั้ง แม้ว่าไม่มากพอที่จะทำให้ได้รับเลือกตั้งก็ตาม

สุรพงษ์ ไสริยะเสถียร (2533) ทำการวิจัยเรื่อง “การโฆษณาหาเสียงกับพฤติกรรมการเลือกตั้ง” พบว่าการเสนอข่าวสารการเลือกตั้งของหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพนั้นมีปริมาณที่แตกต่างกัน โดยไทยรัฐซึ่งมีความขัดแย้งกับ ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง หัวหน้าพรรคมวลชน จะเสนอข่าวของ ดร.นิคม ปรุคำ ผู้สมัครในนามพรรคมวลชนน้อยที่สุด

มันทนา มาศมาถัส (2534) ศึกษาวิจัยเรื่องเกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนและสื่อบุคคลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ศึกษาเฉพาะกรณี อ.พรหมศิริ จ.นครศรีธรรมราช พบว่า การเปิดรับสื่อบุคคลและสื่อมวลชนมีผลต่อความรู้ทางด้านข่าวสารทางการเมืองของสตรี โดยสตรีให้ความสนใจต่อข่าวสารการเมืองจากโทรทัศน์มากกว่าสื่อประเภทอื่น ส่วนการสนทนากับบุคคลในครอบครัวและภายนอกครอบครัวนั้น สตรีใช้การสื่อสารดังกล่าวน้อยกว่าโทรทัศน์ แต่มากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ คือ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร และพบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนและสื่อบุคคลไม่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

วิภาดา บุณนาค (2534) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณี อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี พบว่า ระดับการสื่อสาร เพศ อายุ และการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง สื่อบุคคลกับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน สื่อมวลชนที่เปิดรับบ่อยที่สุด ได้แก่ วิทยุ สำหรับสื่อบุคคล คือ เพื่อนบ้าน โดยมีการพูดคุยบ่อยที่สุด

วิรัช ไหวหารดี (2534) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร พ.ศ. 2530 พบว่า ประชาชนรับข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางสื่อมวลชนประเภทวิทยุมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ และมีความถี่ในการเปิดรับข่าวสารมากกว่าสื่อ อื่น ๆ การสื่อสารระหว่างบุคคลมีส่วนทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารทางการเมืองเพิ่มขึ้น และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง และพบว่า ท่อนเป็นช่องทางที่สำคัญของข่าวสารการเมืองและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าช่องทางอื่น ประชาชนที่อยู่ห่างเขตเมืองจะใช้สื่อประเภทวิทยุมากกว่าประชาชนที่อยู่ในเขตที่ใกล้กับเขตเมือง ประชาชนเปิดรับข่าวสารทางการเมืองเพื่อนำไปใช้ตอบสนองความต้องการทางความรู้มากกว่าทางอารมณ์ ประชาชนที่มีความรู้ทางการเมืองสูง มีแนวโน้มในการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากแหล่งข่าวที่หลากหลายและมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงด้วย ปัจจัยทางประชากรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการรับข่าวสารทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยทางการศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยกลุ่มที่มีการศึกษาสูง อาชีพรับราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และครู รวมทั้งกลุ่มรายได้สูงจะเป็นกลุ่มที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองสูง

ชาญศักดิ์ อวิต (2534) ศึกษาวิจัยเรื่อง การซื้อ - ขาย คະแนนเสียงเลือกตั้ง ศึกษากรณีการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 ในเขตตำบลนงนพพาด อําเภอสวมเค็ง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

กลุ่มผู้ที่มีความรู้ตั้งแต่ระดับอนุปริญญาขึ้นไป และกลุ่มผู้มีรายได้ต่อครอบครัวเกิน 80,000 บาทต่อปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีสถานภาพทางสังคมใกล้เคียงกันให้เหตุผลในการขายสิทธิขายเสียงว่า เป็นเพราะรู้จักคุ้นเคยกับผู้สมัครหรือคุ้นเคยกับหัวหน้าคະแนน และเกรงอิทธิพล เพราะคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครูและผู้สมัครที่เป็นตัวเก็งเคยเป็นผู้นำครูก่อนและยังมีคนเป็นผู้มีอิทธิพลในวงการครู

กลุ่มผู้มีความรู้ไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และกลุ่มผู้มีรายได้ต่อครอบครัวต่อปีต่ำกว่า 80,000 บาท เป็นกลุ่มที่มีสถานภาพทางสังคมใกล้เคียงกัน ให้เหตุผลในการขายเสียงว่าเป็นเพราะเพื่อนบ้านต่างก็เลือกผู้สมัครที่ชื่อเสียงคล้ายกัน และเกรงใจหัวหน้าคະแนน

กลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยที่เคยได้รับการอบรมทางการเมืองสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ มีผลไม่ต่างไปจากกลุ่มที่ 2 เพราะทั้งความรู้และฐานะทางเศรษฐกิจไม่แตกต่างกัน

ศราวดี ห่วงสมุทร (2535) ศึกษาวิจัยเรื่อง "อำนาจของนักการเมืองต่อการเสนอข่าวขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.)" พบว่า นักการเมืองชอบใช้อำนาจในการควบคุมการบริหารและการดำเนินงานของ อ.ส.ม.ท. โดยเฉพาะในด้านการเสนอข่าวสาร ซึ่งเป็นลักษณะการใช้อำนาจที่มีทั้งการใช้อำนาจราชการตั้งการควบคุมระบบการบริหารและการใช้อำนาจนอกระบบ

สกล จริงจิตร (2535) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทและพฤติกรรมของหัวหน้าคະแนนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ศึกษาเฉพาะกรณี อําเภอเมือง จังหวัดสกล พบว่า หัวหน้าคະแนนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย กำถึงดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งทางการปกครอง การบริหารมากที่สุดคือ กรรมการหมู่บ้าน มีการรับรู้ข่าวสารในระดับสูง มีเหตุจูงใจในการเข้ารับเป็นหัวหน้าคະแนนเนื่องจากการมีบุญคุณต่อกัน มีความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกตั้งในระบบอุปถัมภ์โดยในระดับสูง และมีอิทธิพลในการโน้มน้าวให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงให้บุคคลที่ตนเองสนับสนุน โดยการพูดจาโน้มน้าว มีความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าคະแนนที่มีการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนในระดับปานกลาง และระดับสูง หัวหน้าคະแนนที่มีการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนต่ำจะมีความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกตั้งในระบบอุปถัมภ์โดยระดับต่ำ หัวหน้าคະแนนที่มีการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนในระดับปานกลาง

และระดับสูง จะมีความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกตั้งระบอบประชาธิปไตยในระดับปานกลางถึงระดับสูง

พงศธร จันทร์แก้ว (2535) ศึกษาผลกระทบของการใช้เงินซื้อเสียงต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ เงินและหวัหะแนน นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มคนที่รับเงินส่วนใหญ่จะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ดังนั้นการรับเงินในการเลือกตั้งจึงถือว่า เงินเป็นสิ่งที่มีความค่า และคนที่รับเงินยังถือว่าเงินเป็นสินน้ำใจที่แสดงถึงความแน่นอนแก่คนระหว่างคนกับหวัหะแนนตามระบบโครงสร้างอำนาจในชุมชนของคนไทย

วรรณษา พงษ์อินทองงาม (2536) ศึกษาบทบาทสื่อในการต่อต้านการขายเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดนครสวรรค์ ในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของสื่อสามารถทำหน้าที่ได้ดีในการให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง แต่ไม่สามารถทำหน้าที่ในการจูงใจให้ประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดนครสวรรค์ไม่ขายเสียงได้ เนื่องมาจากการรณรงค์ต่อต้านการขายเสียงมีระยะเวลาที่สั้นไม่เพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนได้ และปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ สื่อบุคคลที่มีอำนาจอย่างแท้จริงในการจูงใจให้ประชาชนไม่ขายเสียงได้ กลับเป็นผู้ที่สนับสนุนการขายเสียงเอง

นิคม ปิณฑะเจริญรักษ์ (2536) ศึกษาการเปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์กับการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์สูงเรียนรู้การเมืองมากกว่า นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์ปานกลางและต่ำ นิสิตชายเรียนรู้ทางการเมืองมากกว่า นิสิตหญิง นิสิตชายฟังการปราศรัยหรือฟังเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพูดคุยเรื่องการเมือง การบริหาร และเข้าร่วมชุมนุมประท้วงการเมืองโดยถูกต้องมากกว่า นิสิตหญิง และการเปิดรับข่าวสารหนังสือพิมพ์มีผลต่อการเรียนรู้ทางการเมือง

สุกานดา วรพันธุ์พงศ์ (2537) ทำการวิจัยเรื่อง หนังสือพิมพ์ราชวันกับการเสนอเนื้อหาทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2533 พบว่า หนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับนั้นต่างเสนอเนื้อหาสนับสนุนและโจมตีผู้สมัครคนใดคนหนึ่งอย่างเห็นได้ชัด โดยหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองอย่างเด่นชัด เสนอเนื้อหาที่มีทิศทางเชิงลบให้กับ พล.ต.จำลอง ศรีเมืองมากที่สุด โดยหนังสือพิมพ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองอย่างเด่นชัดจะเสนอเนื้อหาเชิงบวกมากกว่าทั้งด้านความถี่และปริมาณพื้นที่

อัจฉราภรณ์ สามีภักดิ์ (2539) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนทั้งในระบบ/นอกระบบการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยผ่านสื่อวิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่วนพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์ของเยาวชนทั้งสองกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์จะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด รองลงมาคือวิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ตามลำดับ

คณะกรรมการองค์การกลางการเลือกตั้ง (2538) ศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 ผลการวิจัยพบว่า ในจังหวัดพิษณุโลก การตัดสินใจเลือกพรรคหรือเลือกคน พบว่า ในจังหวัดพิษณุโลกประชาชนนิยมเลือกพรรคมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.2 ผลงานในช่วงเวลา 2 ปีที่ผ่านมา ผลงานของ ศ.ส. โดยภาพรวมประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก มีความเห็นว่าเป็นที่น่าพอใจคิดเป็นร้อยละ 48.0 มีความคิดเห็นว่าการแจกเงินซื้อขายเสียง คิดเป็นร้อยละ 31.89 การซื้อขายเสียงในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีราคาต่ำกว่า 200 บาท ประชาชนแสดงความคิดเห็นว่าการทำงานขององค์กรกลางมีประโยชน์มากคิดเป็นร้อยละ 31.8

อังพด สิงห์โกวินทร์ และสวัสดิ์ กฤษณ์ขอมันต์ (ม.ป.ป.) ตำรวจอิทธิพลการสื่อสารต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในเขต อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด และอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การฟังวิทยุและอ่านหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้ราษฎรในท้องถิ่นชนบทมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นแหล่งข่าวที่สำคัญที่ช่วยสร้างความตื่นตัวและความเข้าใจทางการเมือง กระบวนการสื่อสารสองจังหวะ (Two-step Flow Communication) คือ ไรท์ทั้งสื่อมวลชน และสื่อบุคคลผสมผสานกันเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนในชนบทของไทย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เป็นการศึกษาการเปิดรับข่าวสารและการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งใน จังหวัดพิษณุโลกจำนวน 992,165 คน แบ่งเป็น 6 เขตการเลือกตั้ง (ข้อมูลจากเอกสารการแบ่งเขตของคณะกรรมการเลือกตั้ง จังหวัดพิษณุโลก เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542) ดังต่อไปนี้

เขตเลือกตั้งที่ 1 ประกอบด้วย เขตเทศบาล และอำเภอเมือง (ค.วังนาคู ค.วัดจันทร์ ค.บ้านคลอง ค.ปากโทก ค.พลาชชุมพล) จำนวน 96,880 คน

เขตเลือกตั้งที่ 2 ประกอบด้วย อำเภอเมือง (ค.วังนาคู ค.หัวรอ ค.วัดพริก ค.ท่าทอง ค.ท่าโพธิ์ ค.สมอแข ค.คอนทอง ค.จอมทอง ค.บ้านกว้าง ค.บึงพระ ค.ไม้ขอมคอน ค.จี่วังงาม) อำเภอวังทอง (ค.วังพิศ ค.แม่ระกา ค.หนองพระ) และอำเภอบางกระทุ่ม (ค. ท่าศาล) จำนวน 102,817 คน

เขตเลือกตั้งที่ 3 ประกอบด้วย อำเภอพรหมพิราม อำเภอวัดโบสถ์ อำเภอเมือง (ค.บ้านป่า ค.มะขามสูง) จำนวน 102,766 คน

เขตเลือกตั้งที่ 4 ประกอบด้วย อำเภอบางระกำ และอำเภอบางกระทุ่ม จำนวน 100,777 คน

เขตเลือกตั้งที่ 5 ประกอบด้วย อำเภอนครไทย อำเภอชาติตระการ และอำเภอวังทอง (ค.บ้านกลาง) จำนวน 93,860 คน

เขตเลือกตั้งที่ 6 ประกอบด้วย อำเภอวังทอง (ค.วังทอง ค.คันทอง ค.ท่าหมื่นราม ค.พันชาติ ค.วังนกแอ่น ค.แก่งไสภา ค.ชัยนาม) และอำเภอเนินมะปราง (ค.ชมพู ค.บ้านมุง ค.ไทรน้อย ค.วังโพรง ค.บ้านน้อย ชุมชีเหล็ก ค.เนินมะปราง ค.วังยาง) จำนวน 95,065 คน

กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยพิจารณาจากประชากรที่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียง เลือกตั้งใน 6 เขตการเลือกตั้ง จำนวน 1,245 คน การกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยดูจากตาราง ต้นรูปของ ยามานะ (Yamane 1973 : 1089) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ความคลาดเคลื่อน $\pm 3\%$

ตารางที่ 1 แสดงการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตาม วิธีการของ ยามานะ

ขนาด ประชากร	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อน					
	$\pm 1\%$	$\pm 2\%$	$\pm 3\%$	$\pm 4\%$	$\pm 5\%$	$\pm 10\%$
500	b	b	b	b	222	83
1,000	b	b	b	385	286	91
1,500	b	b	638	441	316	94
2,000	b	b	714	476	333	95
2,500	b	1,250	759	500	345	96
3,000	b	1,364	811	517	353	97
3,500	b	1,458	843	530	359	97
4,000	b	1,538	870	541	364	98
4,500	b	1,607	891	549	367	98
5,000	b	1,667	909	556	370	98
6,000	b	1,765	938	566	375	98
7,000	b	1,842	959	574	378	99
8,000	b	1,905	976	580	381	99
9,000	b	1,957	989	584	383	99
10,000	5,000	2,000	1,000	588	385	99
15,000	6,000	2,143	1,034	600	390	99
20,000	6,667	2,222	1,034	606	392	100
25,000	7,143	2,273	1,064	610	394	100
50,000	8,333	2,381	1,087	617	397	100
100,000	9,091	2,439	1,099	621	398	100
→ ∞	10,000	2,500	1,111	625	400	100

b - ใช้ไม่ได้ (กำหนดให้มีความเชื่อมั่นที่ 95% และความคลาดเคลื่อน $\pm 3\%$)

จากตารางขนาดของประชากรตั้งแต่ 100,000 คนขึ้นไป ความคลาดเคลื่อน $\pm 3\%$ จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 1,111 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,245 คน โดยมีวิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบผสม (Multistage Sampling) ดังต่อไปนี้

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามพื้นที่หรือแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยแบ่งหน่วยประชากรออกเป็นเขตเลือกตั้งต่าง ๆ 6 เขต (ตามการแบ่งเขตเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดพิษณุโลก) ในแต่ละเขตเลือกตั้ง แบ่งเป็น อำเภอ ตำบลและหมู่บ้านต่าง ๆ โดยเก็บข้อมูลจากทุกอำเภอ และทุกตำบล แต่จะสุ่มหมู่บ้านออกมาจากทุกตำบลโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) และแต่ละหมู่บ้านที่สุ่มมาได้นั้น จะทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละเขตเลือกตั้งที่กำหนดไว้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเขตเลือกตั้งต่าง ๆ

เขต/อำเภอ/ตำบล	จำนวนหน่วยเลือกตั้ง (หน่วย)	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
		จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (คน)	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (คน)
เขต 1					
1. เทศบาล อำเภอเมือง	100		57,097		100
2. ต. อรัญญิก	29	6	20,207	2	29
3. ต. วัดจันทร์	8	5	3,876	1	8
4. ต. บ้านคลอง	13	5	8,713	1	13
5. ต. ปากโพธิ์	7	7	3,173	3	7
6. ต. หล้าขาวพล	7	5	3,814	1	7
รวม	164	28	96,880	8	164

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เขต/อำเภอ/ตำบล	จำนวน หน่วยเลือกตั้ง (หน่วย)	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
		จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้ง (คน)	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้ง (คน)
เขต 2					
อำเภอเมือง					
1. ต. วังน้ำสุ	8	8	4,051	2	8
2. ต. หัวรอ	19	11	11,251	4	19
3. ต. วัดพริก	13	11	6,762	3	13
4. ต. ท่าทอง	15	10	8,010	3	15
5. ต. ท่าโพธิ์	14	9	6,487	3	14
6. ต. สมอแข	14	6	8,327	2	14
7. ต. คอนทอง	17	13	8,694	4	17
8. ต. จอมทอง	8	8	2,689	2	8
9. ต. บ้านกร่าง	17	11	8,872	3	17
10. ต. บึงพระ	18	10	10,276	3	18
11. ต. ไผ่ขยดอน	5	5	2,976	2	5
12. ต. จีวงาม	5	3	2,466	1	5
อำเภอวังทอง					
1. ต. วังพิบูล	13	13	5,928	4	13
2. ต. แม่ระกา	15	14	5,427	5	15
3. ต. หนองพระ	11	11	5,525	3	11
อำเภอปางกระพุ่ม					
1. ต. ท่าตาล	9	8	5,076	2	9
รวม	201	153	102,817	46	201

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เขต/อำเภอ/ตำบล	จำนวน หน่วยเลือกตั้ง (หน่วย)	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
		จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้ง (คน)	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้ง (คน)
เขต 3					
อำเภอพรหมพิราม					
1. ต. พรหมพิราม	20	12	11,445	5	20
2. ต. ท่าช้าง	14	13	7,362	4	14
3. ต. วงษ์ทอง	16	11	8,438	4	16
4. ต. มะตูม	7	6	3,305	2	7
5. ต. หอกทอง	8	6	3,657	2	8
6. ต. ศรีภิรมย์	14	12	6,252	5	14
7. ต. ตฤกเทียม	8	8	3,516	2	8
8. ต. วิ่งวน	10	10	3,088	3	10
9. ต. หนองเขม	11	9	4,514	3	11
10. ต. มะด็อง	13	10	7,092	3	13
11. ต. ตำบลเขื่อง	8	6	3,423	2	8
12. ต. คงประคำ	11	9	6,062	3	11
อำเภอวัดโบสถ์					
1. ต. วัดโบสถ์	12	9	5,886	3	12
2. ต. ท่างาม	13	13	4,635	4	13
3. ต. ท้อแท้	10	8	4,557	2	10
4. ต. บ้านยาง	11	10	4,525	3	11
5. ต. หินลาด	9	9	3,310	3	9
6. ต. คันไร่	8	8	3,548	2	8
อำเภอเมือง					
1. ต. บ้านป่า	11	10	4,144	3	11
2. ต. มะขามสูง	11	9	4,000	3	11
รวม	225	188	102,766	56	225

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เขต/อำเภอ/ตำบล	จำนวน หน่วยเลือกตั้ง (หน่วย)	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
		จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้ง (คน)	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้ง (คน)
4					
อำเภอบางระกำ					
1. ต. บางระกำ	25	17	13,164	6	25
2. ต. ปดักแรด	13	9	6,471	3	13
3. ต. หันเสา	11	11	4,571	3	11
4. ต. วังอิทก	8	7	3,456	2	8
5. ต. บึงกอก	14	10	7,237	4	14
6. ต. หนองกุลา	20	18	9,773	4	20
7. ต. ชุมแสง					
สงคราม	12	11	5,813	3	12
8. ต. นิคมพัฒนา	14	11	6,863	4	14
9. ต. บ่อทอง	10	10	2,985	3	10
10. ต. ทานางาม	11	11	3,877	3	11
11. ต. คุยม่วง	11	9	5,212	3	11
อำเภอบางกระทุ่ม					
1. ต. บางกระทุ่ม	11	9	4,695	3	11
2. ต. บ้านไร่	10	10	3,526	3	10
3. ต. โคกสตุล	10	10	2,699	3	10
4. ต. สมรมคัล	6	6	1,921	2	6
5. ต. ไร่ล้อม	11	11	3,183	3	11
6. ต. นครป่าหมาก	13	13	4,651	4	13
7. ต. เนินกุ่ม	14	11	6,692	3	14
8. ต. วัดคาชม	10	8	4,047	2	10
รวม	234	202	100,777	61	234

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เขต/อำเภอ/ตำบล	จำนวน หน่วยเลือกตั้ง (หน่วย)	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
		จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้ง (คน)	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้ง (คน)
เขต 5					
อำเภอนครไทย					
1. ต.นครไทย	15	12	7,284	4	15
2. ต.หนองกระเทียม	24	24	10,678	7	24
3. ต.เนินพิมพ์	15	15	6,410	5	15
4. ต.บ้านแยง	15	12	6,410	4	15
5. ต.นาบัว	15	15	5,183	5	15
6. ต.นครชุม	8	8	2,332	2	8
7. ต.น้ำกุ่ม	7	7	1,964	2	7
8. ต.ยางโคกลน	10	10	3,705	3	10
9. ต.บ่อโพธิ์	13	14	4,970	4	13
10. ต.บ้านพร้าว	10	8	4,476	2	10
11. ต.ห้วยเขย	9	9	3,772	3	9
อำเภอชาติตระการ					
1. ต.ป่าแดง	12	12	5,214	4	12
2. ต.ชาติตระการ	9	9	3,130	3	9
3. ต.สวนเมือง	10	10	3,574	3	10
4. ต.บ้านดง	14	14	4,941	4	14
5. ต.บ่อภาค	14	14	2,682	4	14
6. ต.ท่าสะแก	8	8	3,478	2	8
อำเภอวังทอง					
1. ต.บ้านกลาง	24	16	13,652	5	24
รวม	232	218	93,860	66	232

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เขต/อำเภอ/ตำบล	จำนวน หน่วยเลือกตั้ง (หน่วย)	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
		จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้ง (คน)	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวนผู้มี สิทธิเลือกตั้ง (คน)
เขต 6					
อำเภอวังทอง					
1. ต. วังทอง	21	11	12,427	4	21
2. ต. คินทอง	10	10	4,408	3	10
3. ต. ท่าหมื่นราม	14	13	5,800	4	14
4. ต. พันชาติ	14	13	7,066	4	14
5. ต. วังนกแอ่น	24	17	11,360	3	24
6. ต. แก่งไฮกา	16	11	8,756	3	16
7. ต. ชัยนาม	10	8	4,334	2	10
อำเภอเนินมะปราง					
1. ต. ชมพู	17	12	12,427	3	17
2. ต. บ้านมุง	10	6	4,408	2	10
3. ต. ไทรงาม	14	14	6,029	4	14
4. ต. วังโพธิ์	10	7	5,264	2	10
5. ต. บ้านน้อยจุ่ม จี่เหล็ก	11	9	5,776	3	11
6. ต. เนินมะปราง	10	7	6,027	2	10
7. ต. วังขวาง	8	6	4,002	2	8
รวม	189	144	95,065	43	189
รวมจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง 6 เขตเลือกตั้ง	1,245	933	592,165	280	1,245

(ข้อมูลจาก กกต. จ. พิษณุโลก ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2542)

ตัวแปรในการวิจัย

จากสมมุติฐานการวิจัยทั้ง 4 ข้อได้กำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก แยกเป็นสมมุติฐานย่อยได้ดังนี้

1.1 การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

ตัวแปรอิสระ คือ การเปิดรับข่าวสาร

ตัวแปรตาม คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

1.2 การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

ตัวแปรอิสระ คือ การเปิดรับข่าวสาร

ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

1.3 การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

ตัวแปรอิสระ คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

2. ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 แตกต่างกันตามลักษณะของประเทศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง

ตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง

ตัวแปรตาม คือ มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ

พ.ศ. 2540

3. ประชาชนมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 แตกต่างกันตามลักษณะของประเทศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง

ตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง

ตัวแปรตาม คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

4. ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ตามลักษณะของเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง

ตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง

ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการศึกษาค้นคว้าจากตำราและเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งการสอบถามจากผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการวิจัย ลักษณะของคำถามส่วนใหญ่จะประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด (Closed Form) และมีคำถามแบบปลายเปิด (Opened Form) เพียงบางส่วนเท่าที่จำเป็นเท่านั้น โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ

ฉบับ พ.ศ. 2540

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ส.ส. , ส.ว. ตามรัฐธรรมนูญ

ฉบับ พ.ศ. 2540

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดพิษณุโลก

ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสม และความครอบคลุมของเนื้อหา แล้วนำไปทดสอบใช้ (Pre - Test) กับกลุ่มประชาชนจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของคำถามและนำข้อมูลส่วนที่ 2,3 และ 4 คือ การเปิดรับข่าวสาร การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน มาวิเคราะห์หาค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ผลการคำนวณมีดังต่อไปนี้

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ได้ค่าความเชื่อถือได้

= 0.65

การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ได้ค่าความ
เชื่อถือได้ = 0.69

การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ได้ค่าความเชื่อถือได้
= 0.79

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ได้ค่าความเชื่อถือได้ = 0.86

สำหรับคำถามในส่วนที่เป็นความคิดเห็นเห็นข้อเท็จจริง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ
และเขตการเลือกตั้ง เพียงแค่ปรับปรุง แก้ไข เฉพาะข้อคำถามและส่วนที่ใช้สื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง
ชัดเจนขึ้นเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการออกแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้

1.1 สุ่มเลือกตัวอย่างประชากรตามวิธีการข้างต้น

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอความร่วมมือเพราะ จากสำนักงานคณะกรรมการการ

เลือกตั้งจังหวัดพิษณุโลก ให้เจ้าหน้าที่อาสาสมัครรัฐธรรมนูญที่อยู่ในทุกเขตการเลือกตั้งที่ผ่านการ
อบรมแล้ว ออกสัมภาษณ์ประชาชนในเขตการเลือกตั้ง ทั้ง 6 เขต โดยใช้แบบสอบถามที่เตรียมไว้

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าหนังสือ ตำรา เอกสาร และรายงานวิจัย

ต่าง ๆ

เกณฑ์การให้คะแนน

1. คำถามเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ (ส่วนที่ 2) พิจารณาจากความบ่อย
ครั้งในการเปิดรับสื่อแต่ละชนิด ดังนี้

มาก	3	คะแนน
ปานกลาง	2	คะแนน
น้อย	1	คะแนน
ไม่เคยเปิดรับเลย	0	คะแนน

2. คำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 (ส่วน ที่3) พิจารณาดังนี้

ตอบถูก	1	คะแนน
ตอบผิด	0	คะแนน

3. คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (ส่วนที่4) พิจารณา ดังนี้

มีส่วนร่วมทางการเมือง	1	คะแนน
ไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง	0	คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

1.1 ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) หาค่าร้อยละ (Percentages) และนำเสนอข้อมูลด้วยตารางแจกแจงความถี่

1.2 การเปิดรับข่าวสาร การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก หาค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้

1.2.1 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

0.00 - 0.75	ไม่เคยเปิดรับข่าวสาร
0.76 - 1.50	เปิดรับข่าวสารน้อย
1.51 - 2.25	เปิดรับข่าวสารปานกลาง
2.26 - 3.00	เปิดรับข่าวสารมาก

1.2.2 การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

0.00	ไม่มีการเรียนรู้
0.01 - 0.33	การเรียนรู้น้อย
0.34 - 0.66	การเรียนรู้ปานกลาง
0.67 - 1.00	การเรียนรู้มาก

1.2.3 การมีส่วนร่วมทางการเมือง	เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้
0.00	ไม่มีการมีส่วนร่วมทางการเมือง
0.01 - 0.33	มีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย
0.34 - 0.66	มีส่วนร่วมทางการเมืองปานกลาง
0.67 - 1.00	มีส่วนร่วมทางการเมืองมาก

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ดังนี้

2.1 การหาความสัมพันธ์ระหว่าง การเปิดรับข่าวสารกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก ใช้สถิติ Pearson's Product Moment Correlation Coefficient ในการวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

2.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 การเปรียบเทียบความแตกต่าง ของการเรียนรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และการเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก ทดสอบดังนี้

2.2.1 เพศ แบ่งเป็น กลุ่มชายและหญิง ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยใช้ t-test

2.2.2 อายุ แบ่งเป็น ช่วงอายุระหว่าง	18 - 25
	26 - 35
	36 - 45
	46 - 55
ตั้งแต่	56 ปีขึ้นไป

โดยทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance)

2.2.3 การศึกษาแบ่งเป็น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาเทียบเท่า และสูงกว่าปริญญาตรี ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

2.2.4 อาชีพ แบ่งเป็น นักเรียน/นักศึกษา รัฐบาล/รัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชน
เกษตรกร รับจ้าง ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยใช้การวิเคราะห์ความ
แปรปรวนแบบทางเดียว

2.2.5 เขตการเลือกตั้ง แบ่งเป็นเขต 1 ถึงเขต 6 ทดสอบความแตกต่างระหว่าง
กลุ่มโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

การประมวลผลข้อมูล

โดยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS FOR WINDOWS

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การเปิดรับข่าวสารและการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยที่นำมาอธิบายในเชิงพรรณนา ได้แก่ ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ทำ การศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านประชากร การเปิดรับข่าวสาร การเรียนรู้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับ รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก แสดงผล เป็นความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 ผลการวิจัยที่นำมาอธิบายในเชิงวิเคราะห์ตามสมมติฐาน โดยการศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรโดยวิธี Pearson's Product Moment Correlation Coefficient การทดสอบความแตกต่าง ระหว่างกลุ่ม (t - test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance)

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ตอนที่ 1.1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามที่อยู่ปัจจุบัน

ที่อยู่ปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
เขตเลือกตั้งที่ 1	166	13.3
เขตเลือกตั้งที่ 2	202	16.2
เขตเลือกตั้งที่ 3	227	18.2
เขตเลือกตั้งที่ 4	233	18.7
เขตเลือกตั้งที่ 5	230	18.5
เขตเลือกตั้งที่ 6	187	15.0
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 3 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 4 จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7 รองลงมาอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 5 จำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5 และน้อยที่สุดอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	738	59.3
หญิง	507	40.7
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 4 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศ ชาย จำนวน 738 คน คิดเป็นร้อยละ 59.3 และเพศ หญิง จำนวน 507 คน คิดเป็นร้อยละ 40.7

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
18 – 25 ปี	308	24.7
26 – 35 ปี	284	22.8
36 – 45 ปี	331	26.6
46 – 45 ปี	182	14.6
56 ปีขึ้นไป	140	11.2
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 5 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี จำนวน 331 คน คิดเป็นร้อยละ 26.6 รองลงมา มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี มีจำนวน 308 คน คิดเป็นร้อยละ 24.7 และน้อยที่สุด มีอายุ 56 ปีขึ้นไป จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษาตอนต้น	353	28.4
ประถมศึกษาตอนปลาย	199	16.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	195	15.7
มัธยมศึกษาตอนปลาย	194	15.6
อนุปริญาหรือเทียบเท่า	136	10.9
ปริญาตรีหรือเทียบเท่า	160	12.9
สูงกว่าปริญาตรี	8	0.6
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 6 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 353 คน คิดเป็นร้อยละ 28.4 รองลงมามีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 และน้อยที่สุดมีการศึกษาสูงกว่าปริญาตรี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
นักเรียน/นักศึกษา	185	12.7
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	107	8.6
พนักงานเอกชน	35	2.8
เกษตรกรรวม	479	38.5
รับจ้าง	222	17.8
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	192	10.6
อื่นๆ	112	9.0
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 7 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 479 คน คิดเป็น ร้อยละ 38.5 รองลงมาคืออาชีพรับจ้างจำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 และน้อยที่สุดเป็นพนักงาน เอกชน จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8

ตอนที่ 1.2 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540
ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

การรับรู้	จำนวน	ร้อยละ
เคย	1,146	92.0
ไม่เคย	99	8.0
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 8 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2540 จำนวน 1,146 คน คิดเป็นร้อยละ 92.0 และไม่เคยรับรู้ข่าวสาร
จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0

ตารางที่ 9 แสดงปริมาณเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 จากสื่อต่าง ๆ

สื่อต่าง ๆ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การเปิดรับสื่อ
1. หนังสือพิมพ์	1.69	0.83	ปานกลาง
2. โทรทัศน์	2.24	0.77	ปานกลาง
3. วิทยุ	1.68	0.86	ปานกลาง
4. ไปสเตอร์/แผ่นพับ/ แผ่นปลิว	1.42	0.92	น้อย
5. หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ	1.13	0.96	น้อย
6. หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	1.57	0.95	ปานกลาง
7. ญาติพี่น้อง/เพื่อน	1.34	0.86	น้อย
8. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	1.34	0.98	น้อย
9. อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ	1.94	0.89	ปานกลาง
10. ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู	1.63	0.93	ปานกลาง
11. สมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิกอ.บ.ค, ส.จ., ส.ท.	1.32	0.92	น้อย
12. ผู้ที่จะสมัคร ส.ส., ส.ว.	0.94	0.90	น้อย
13. อื่น ๆ	0.93	0.95	น้อย
รวมเฉลี่ย	1.47	0.90	น้อย

จากตารางที่ 9 แสดงว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยมีค่าเฉลี่ย 1.47 เมื่อพิจารณาการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารจากโทรทัศน์มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 2.24 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาได้แก่ อาสาสมัครรัฐธรรมนูญมีค่าเฉลี่ย 1.94 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 10 แสดงปริมาณเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารเกี่ยวกับการ
เลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

เนื้อหาข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ	\bar{X}	S.D.	ระดับการเปิดรับ ข่าวสาร
1. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่	1.63	0.81	ปานกลาง
2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	1.43	0.85	น้อย
3. หน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	1.50	0.89	น้อย
4. หน้าที่ของชนชาวไทย ในการไปใช้สิทธิหรือออกเสียง เลือกตั้ง	2.12	0.81	ปานกลาง
5. การเลือกผู้แทนและการรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	2.08	0.78	ปานกลาง
6. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิหรือออกเสียงเลือกตั้ง	2.05	0.80	ปานกลาง
7. จำนวน ส.ส. ทั้งหมดทั่วประเทศตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540	1.84	0.90	ปานกลาง
8. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ส.	1.82	0.84	ปานกลาง
9. การเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตและบัญชีรายชื่อ	1.98	0.83	ปานกลาง
10. การแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัด พิจิตร โลก	1.99	0.83	ปานกลาง
11. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ส. และจำนวน ส.ส. ของจังหวัด พิจิตร โลกทั้งหมด	1.97	0.84	ปานกลาง
12. บัตรเลือกตั้ง ส.ส. แบบใหม่	1.98	0.92	ปานกลาง
13. การนับคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	1.88	0.90	ปานกลาง

ตารางที่ 10 (ต่อ)

เนื้อหาข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ	\bar{X}	S.D.	ระดับการเปิดรับ ข่าวสาร
14. บทบาทหน้าที่ของ ส.ส.	1.81	0.83	ปานกลาง
15. จำนวนรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่ง	1.59	0.83	ปานกลาง
16. จำนวน ส.ว. ทั่วประเทศและจำนวน ส.ว. ของพิษณุโลก	1.61	0.87	ปานกลาง
17. เขตเลือกตั้ง ส.ว.	1.60	0.91	ปานกลาง
18. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.)	1.58	0.89	ปานกลาง
19. วาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ว.	1.61	0.87	ปานกลาง
20. การหาเสียงและการแนะนำตัวของ ส.ว.	1.56	0.92	ปานกลาง
21. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ว.	1.65	0.90	ปานกลาง
22. การนับคะแนนในการเลือกตั้ง ส.ว.	1.60	0.89	ปานกลาง
23. บทบาทหน้าที่ของ ส.ว.	1.53	0.88	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	1.76	0.86	ปานกลาง

จากตารางที่ 10 แสดงว่า ในการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 จากสื่อต่าง ๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 1.76 เมื่อพิจารณาการเปิดรับข่าวสารประเภทต่าง ๆ แล้วปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องหน้าที่ของทนายทนายในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.12 มากที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ การเลือกผู้แทนและรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.08 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และเปิดรับเรื่องเกี่ยวกับคณะกรรมการเลือกตั้งเป็นจำนวนน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 1.43 ซึ่งอยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 1.3 การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540
 ตารางที่ 11 แสดงปริมาณเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
 ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

การเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ	\bar{X}	S.D.	ระดับการเรียนรู้
1. อายุของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีสัญชาติไทย	0.92	0.27	มาก
2. จำนวนวันของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านนับถึงวันเลือกตั้ง	0.70	0.46	มาก
3. จำนวน ส.ส. ทั่วประเทศในการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540	0.73	0.44	มาก
4. จำนวนเขตเลือกตั้งของประเทศไทย	0.75	0.44	มาก
5. จำนวน ส.ส. ที่ได้จากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตทั่วประเทศ	0.77	0.42	มาก
6. จำนวน ส.ส. ที่ได้จากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อทั่วประเทศ	0.73	0.44	มาก
7. จำนวน ส.ส. ของพรรคการเมือง ที่สมัครแบบบัญชีรายชื่อ	0.79	0.41	มาก
8. วาระในการดำรงตำแหน่งของ ส.ส.	0.94	0.24	มาก
9. อายุของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.	0.84	0.37	มาก
10. วุฒิการศึกษาของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.	0.86	0.34	มาก
11. จำนวนวันที่ต้องถึงกักขังพรรคการเมืองก่อนการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.	0.69	0.46	มาก
12. จำนวนเขตการเลือกตั้งระบบใหม่ของจังหวัดพิษณุโลก	0.85	0.36	มาก

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ	\bar{X}	S.D.	ระดับการเรียนรู้
13. จำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขตของจังหวัดพิษณุโลก	0.80	0.40	มาก
14. การลงคะแนนเลือกจำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขตของประชาชนใน จ.พิษณุโลก	0.79	0.41	มาก
15. การลงคะแนนเลือกจำนวน ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อของประชาชนใน จ.พิษณุโลก	0.86	0.34	มาก
16. จำนวนแบบของบัตรเลือกตั้งในการเลือกตั้ง ส.ส.คราวต่อไป	0.89	0.31	มาก
17. วิธีการปฏิบัติก่อนรับบัตรเลือกตั้งของประชาชนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เมื่อตรวจรายชื่อแล้ว และแสดงบัตรประจำตัวต่อกรรมการแล้ว	0.81	0.39	มาก
18. ผู้ห่อนบัตรในที่บัตรเลือกตั้งตามระบบใหม่	0.79	0.41	มาก
19. การทำเครื่องหมายในบัตรเลือกตั้ง	0.95	0.22	มาก
20. สถานที่นับคะแนนหลังจากการลงคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	0.74	0.44	มาก
21. หน่วยงานที่เป็นผู้จัดการเลือกตั้ง ส.ส., ส.ว. ระบบใหม่	0.78	0.41	มาก
22. จำนวนคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540	0.66	0.47	ปานกลาง
23. การลาออกของ ส.ส. แบบแบ่งเขตไปเป็นรัฐมนตรี	0.66	0.47	ปานกลาง
24. การลาออกของ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อลาออกไปเป็นรัฐมนตรี	0.67	0.47	มาก
25. บทบาทหน้าที่ของ ส.ส.	0.69	0.46	มาก

ตารางที่ 11 (ต่อ)

การเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ	\bar{X}	S.D.	ระดับการเรียนรู้
26. อาชญากรรมของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการเกิด	0.63	0.48	ปานกลาง
27. วุฒิสภาของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ว.	0.83	0.38	มาก
28. ความสัมพันธ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ว. กับพรรคการเมือง	0.69	0.46	มาก
29. การสมัครเป็น ส.ว. ของอดีต ส.ส.	0.79	0.40	มาก
30. วาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ว.	0.70	0.46	มาก
31. จำนวน ส.ว. ทั้งประเทศ	0.73	0.44	มาก
32. จำนวน ส.ว. ของ จังหวัดพิษณุโลก	0.78	0.41	มาก
33. การลงคะแนนเสียงเลือก ส.ว. ของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก	0.81	0.39	มาก
34. เกณฑ์ที่ใช้แบ่งเขตพื้นที่ในการเลือกตั้ง ส.ว.	0.64	0.48	มาก
35. การหาเสียงของผู้สมัคร ส.ว.	0.79	0.41	มาก
36. สถานที่นับคะแนนการเลือกตั้ง ส.ว.	0.58	0.49	ปานกลาง
37. บทบาทหน้าที่ ของ ส.ว.	0.81	0.40	มาก
รวมเฉลี่ย	0.77	0.35	มาก

จากตารางที่ 11 แสดงว่า การเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 โดยภาพรวมมีการเรียนรู้ในระดับ มาก โดยมีค่าเฉลี่ย 0.77 ซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ แล้วปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเรียนรู้เรื่อง การทำเครื่องหมายในบัตรเลือกตั้ง มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 0.95 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ เรื่องอาชญากรรมของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งที่มีสัญชาติไทย มีค่าเฉลี่ย 0.92 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และเรียนรู้เรื่อง สถานที่นับคะแนนเลือกตั้ง ส.ว. น้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 0.58 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 1.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ส.ส., ส.ว. ตามระบบใหม่ (รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540)

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำนวนตามความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้งระบบใหม่

ความรู้	จำนวน	ร้อยละ
มีความรู้น้อยยังไม่เพียงพอ	392	31.5
มีความรู้ปานกลาง	744	59.8
มีความรู้มาก และเพียงพอ	104	8.4
ไม่ตอบ	5	0.4
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 12 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีความรู้ ความเข้าใจ ในการเลือกตั้งระบบใหม่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 744 คน คิดเป็นร้อยละ 59.8 รองลงมาเห็นว่า มีความรู้น้อย ยังไม่เพียงพอ จำนวน 392 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 และน้อยที่สุดที่มีความเห็นว่ามี ความรู้มากและเพียงพอ จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 8.4

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ เรื่องการเลือกตั้งระบบใหม่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) หรือหน่วยงานของรัฐอื่น

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เพียงพอแล้ว	214	17.2
ยังไม่เพียงพอ	1,030	82.7
ไม่ตอบ	1	0.1
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 13 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ เรื่องการเลือกตั้งระบบใหม่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) หรือหน่วยงานของรัฐอื่นว่ายังไม่เพียงพอ จำนวน 1,030 คน คิดเป็นร้อยละ 82.7 และทั้งหมดที่เพียงพอแล้วจำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 17.2

**ตารางที่ 15 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำนวนตามความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของ
หัวหน้างาน ในการเลือกตั้ง ส.ส. ในระบบใหม่**

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
มีบทบาทมากขึ้น	312	25.1
มีบทบาทน้อยลง	559	44.9
มีบทบาทเหมือนเดิม	293	23.5
ไม่มีบทบาท	71	5.7
ไม่ตอบ	10	0.8
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 15 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า บทบาทของหัวหน้างาน
ในการเลือกตั้ง ส.ส. ในระบบใหม่จะมีบทบาทน้อยลง จำนวน 559 คน คิดเป็นร้อยละ 44.9 รองลงมา
มีความคิดเห็นว่าจะมีบทบาทมากขึ้น จำนวน 312 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 และน้อยที่สุด มีความคิดเห็นว่า
ไม่มีบทบาท จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7

**ตารางที่ 16 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับจำนวนประชาชน
ที่จะมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งระบบใหม่**

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
มาใช้สิทธิมากขึ้น	837	67.2
มาใช้สิทธิน้อยลง	80	6.4
มาใช้สิทธิพอ ๆ กับครั้งก่อน	323	25.9
ไม่ตอบ	5	0.4
รวม	1245	100.0

จากตารางที่ 16 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ประชาชนจะใช้สิทธิ
ในการเลือกตั้งระบบใหม่มากขึ้น จำนวน 837 คน คิดเป็นร้อยละ 67.2 รองลงมา มีความคิดเห็นว่า จะมา
ใช้สิทธิพอ ๆ กับครั้งก่อน จำนวน 323 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 และน้อยที่สุดมีความคิดเห็นว่า จะมาใช้
สิทธิน้อยลงจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4

**ตารางที่ 17 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับเงินที่ซื้อขายเสียง
ว่าจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้ง ส.ส. ในระบบใหม่**

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เงินมีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเลือกน้อยลง	654	52.5
เงินมีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเลือกมากขึ้น	289	23.2
เงิน ไม่มีอิทธิพลอีกต่อไป	293	23.5
ไม่ตอบ	9	0.7
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 17 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเงินมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. ในระบบใหม่น้อยลง จำนวน 654 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมาเห็นว่าเงินไม่มีอิทธิพลอีกต่อไป จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5 และน้อยที่สุดเห็นว่า เงินมีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากขึ้น จำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 23.2

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการ
เลือก ส.ส.ระบบใหม่

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เลือกคนก่อน แล้วจึงเลือกพรรคใดก็ได้ที่ชอบ	490	39.4
เลือกพรรคก่อน แล้วจึงเลือกคนใดก็ได้ที่ชอบ	343	27.6
เลือกพรรค, และเลือกคน ที่อยู่ในพรรคเดียวกันเท่านั้น	403	32.4
ไม่ตอบ	9	0.7
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 18 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการเลือก ส.ส.
ระบบใหม่ว่าเลือกคนก่อนแล้วจึงเลือกพรรคใดก็ได้ที่ชอบ จำนวน 490 คน คิดเป็นร้อยละ 39.4 รองลงมา
คือ เลือกพรรคและเลือกคนที่อยู่ในพรรคเดียวกันเท่านั้นจำนวน 403 คน คิดเป็นร้อยละ 32.4 และ
น้อยที่สุดคือ เลือกพรรคก่อนแล้วจึงเลือกคนใดก็ได้ที่ชอบ

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำนวนตามความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ ส.ว.

ความเข้าใจ	จำนวน	ร้อยละ
ยังมีความเข้าใจน้อย	902	72.4
มีความเข้าใจมาก	241	19.4
ไม่เข้าใจ	93	7.5
ไม่ตอบ	9	0.7
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 19 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ยังมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ ส.ว. น้อย จำนวน 902 คน คิดเป็นร้อยละ 72.4 รองลงมาคือ มีความเข้าใจมาก จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 และน้อยที่สุด คือ ไม่เข้าใจเลย จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5

ตารางที่ 20 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำนวนตามความสนใจการเลือกตั้ง ส.ว.

ความสนใจ	จำนวน	ร้อยละ
สนใจน้อย	470	37.8
สนใจมาก	730	58.6
ไม่สนใจ	39	3.1
ไม่ตอบ	6	0.5
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 20 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสนใจการเลือกตั้ง ส.ว. มาก จำนวน 730 คน คิดเป็นร้อยละ 58.6 รองลงมาคือ สนใจน้อย จำนวน 470 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8 และ น้อยที่สุด คือ ไม่สนใจเลย จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1

ตารางที่ 21 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำนวนตามการตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ว. ที่จะมาถึง

การตัดสินใจ	จำนวน	ร้อยละ
ไป	1,173	94.2
ไม่ไป	54	4.3
งดใช้เสียง	15	1.2
ไม่ตอบ	3	0.2
รวม	1,245	100.0

จากตารางที่ 21 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส.ว. ที่จะมาถึงมากที่สุด จำนวน 1,173 คน คิดเป็นร้อยละ 94.2 รองลงมาคือไม่ไป จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 และน้อยที่สุดคืองดใช้เสียง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2

ตอนที่ 1.5 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จังหวัดพิษณุโลกหลังจากมีรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540
 ตารางที่ 22 แสดงปริมาณเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จังหวัดพิษณุโลกหลังจากมีรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	\bar{X}	S.D.	ระดับ การมีส่วนร่วม
1. สนใจติดตามข่าวสารการเมืองการเลือกตั้งเป็นประจำ	0.89	0.31	มาก
2. เคยไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (เลือกตั้งทุกชนิด)	0.92	0.27	มาก
3. เคยพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการเลือกตั้งกับคนในครอบครัว, เพื่อนฝูง	0.87	0.34	มาก
4. เคยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการเมือง	0.77	0.42	มาก
5. เคยไปฟังคำปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง (การปราศรัยทุกชนิด)	0.75	0.43	มาก
6. เคยชักจูงให้ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง หรือประชาชนทั่วไปออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	0.78	0.41	มาก
7. เคยติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้นำพรรค (เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง)	0.22	0.42	น้อย
8. เคยนำสัญลักษณ์ (เช่น ป้าย, ภาพ, คำขวัญ, สติกเกอร์ ฯลฯ) ของพรรคการเมืองมาติดไว้ที่พาหนะ, ของใช้ส่วนตัว, บริเวณบ้าน, ที่ทำงาน	0.21	0.40	น้อย
9. เคยบริจาคเงินสนับสนุนแก่พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง	-	0.27	ไม่มีเลข
10. เคยเข้าร่วมประชุม, สัมมนา, หรือร่วมเคลื่อนไหวทางการเมือง	0.19	0.40	น้อย
11. เคยสละเวลาช่วยพรรคการเมืองหรือผู้สมัครเลือกตั้งรณรงค์หาเสียง	0.13	0.33	น้อย
12. เคยเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง	-	0.27	ไม่มีเลข
13. เคยเป็นผู้วิ่งเต้นที่ขมขื่นขอร้องช่วยพรรคการเมือง	-	0.19	ไม่มีเลข
14. เคยเสนอตัวเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง	-	0.25	ไม่มีเลข
15. เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองของพรรค, หรือรัฐบาล	-	0.21	ไม่มีเลข
16. เคยช่วยสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง, เป็นกรรมการเลือกตั้งระดับต่าง ๆ, กรรมการหมู่บ้าน ชุมชน, หรือร่วมกิจกรรมการเลือกตั้งในที่อื่น ฯลฯ	0.50	0.50	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	0.39	0.34	ปานกลาง

จากตารางที่ 22 แสดงว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดพิษณุโลก หลังจากรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 0.39 เมื่อพิจารณา การมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านแล้ว ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองโดย เคยไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 0.92 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ สนใจติดตาม ข่าวสารการเมืองการเลือกตั้งเป็นประจำ โดยมีค่าเฉลี่ย 0.89 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

1.1 การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540

ตารางที่ 23 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540	
การเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิด	0.164**

**p < 0.01

จากตารางที่ 23 แสดงว่า ปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำคือ 0.164

ตารางที่ 24 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ	การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540
1. หนังสือพิมพ์	0.061*
2. โทรทัศน์	0.060*
3. วิทยุ	0.057*
4. ไปสเตอร์/แผ่นพับ/ แผ่นปลิว	0.172**
5. หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ	0.162**
6. หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	0.066*
7. ญาติพี่น้อง/เพื่อน	0.072*
8. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	0.120**
9. อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ	0.231**
10. ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู	0.035
11. สมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ต, ส.จ., ส.ท.	-0.024
12. ผู้ที่จะสมัคร ส.ส., ส.ว.	0.056
13. อื่น ๆ	0.067

*P < 0.05, ** P < 0.01

จากตารางที่ 24 เมื่อแยกพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง ปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 แล้วพบว่า การเปิดรับข่าวสารจาก อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ ไปสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำคือ 0.231, 0.172, 0.162 และ 0.120 ตามลำดับ และการเปิดรับข่าวสารจากญาติพี่น้อง/เพื่อน/ หอกระจายข่าว/หนังสือพิมพ์/ โทรทัศน์ และวิทยุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับต่ำคือ 0.072, 0.066, 0.061, 0.060 และ 0.057 ตามลำดับ

ตารางที่ 25 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ
กับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ	การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540
1. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่	0.173**
2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	0.172**
3. หน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	0.207**
4. หน้าที่ของชนชาวไทย ในการ ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	0.147**
5. การเลือกผู้แทนและการรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	0.113**
6. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	0.131**
7. จำนวน ส.ส. ทั้งหมดทั่วประเทศตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540	0.297**
8. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ส.	0.225**
9. การเลือกตั้งส.ส. แบบแบ่งเขตและบัญชีรายชื่อ	0.244**
10. การแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัด พิษณุโลก	0.229**
11. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ส. และจำนวน ส.ส. ของจังหวัด พิษณุโลกทั้งหมด	0.261**
12. บัตรเลือกตั้ง ส.ส. แบบใหม่	0.298**
13. การนับคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	0.272**
14. บทบาทหน้าที่ของ ส.ส.	0.261**
15. จำนวนรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่ง	0.259**
16. จำนวน ส.ว. ทั่วประเทศและจำนวน ส.ว. ของพิษณุโลก	0.320**
17. เขตเลือกตั้ง ส.ว.	0.330**
18. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.)	0.275**
19. วาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ว.	0.282**
20. การทวงเสียงและการแนะนำตัวของ ส.ว.	0.258**
21. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ว.	0.274**
22. การนับคะแนนในการเลือกตั้ง ส.ว.	0.281**
23. บทบาทหน้าที่ของ ส.ว.	0.281**

**<0.01

จากตารางที่ 25 แสดงว่า การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารในด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2540 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทุก ๆ ด้าน

1.2 การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
ในจังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 26 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิด
กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก	
การเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิด	0.245**

**P < 0.01

จากตารางที่ 26 แสดงว่า ปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งตรงกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับค่าคือ 0.245

ตารางที่ 27 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ	การมีส่วนร่วมทางการเมือง
1. หนังสือพิมพ์	0.098**
2. โทรทัศน์	0.081**
3. วิทยุ	0.083**
4. โปสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว	0.091**
5. หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ	0.183**
6. หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	0.119**
7. ญาติพี่น้อง/เพื่อน	0.116**
8. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	0.164**
9. อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ	0.106**
10. ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระครู	0.178**
11. สมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ค, ส.จ., ส.ท.	0.186**
12. ผู้ที่จะสมัคร ส.ส., ส.ว.	0.160**
13. อื่น ๆ	0.167**

**P < 0.01

จากตารางที่ 27 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลกแล้ว พบว่า สื่อทุกชนิดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 28 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ
กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ	การมีส่วนร่วมทางการเมือง
1. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่	0.171**
2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	0.149**
3. หน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	0.119**
4. หน้าที่ของชนชาวไทย ในการ ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	0.074**
5. การเลือกผู้แทนและการรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	0.081**
6. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	0.079**
7. จำนวน ส.ส. ทั้งหมดทั่วประเทศตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540	0.088**
8. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ส.	0.139**
9. การเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตและบัญชีรายชื่อ	0.121**
10. การแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัด พิษณุโลก	0.141**
11. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ส. และจำนวน ส.ส. ของจังหวัด พิษณุโลกทั้งหมด	0.104**
12. บัตรเลือกตั้ง ส.ส. แบบใหม่	0.104**
13. การนับคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	0.105**
14. บทบาทหน้าที่ของ ส.ส.	0.150**
15. จำนวนรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่ง	0.131**
16. จำนวน ส.ว. ทั่วประเทศและจำนวน ส.ว. ของพิษณุโลก	0.119**
17. เขตเลือกตั้ง ส.ว.	0.106**
18. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.)	0.128**
19. วาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ว.	0.159**
20. การหาเสียงและการแนะนำตัวของ ส.ว.	0.110**
21. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ว.	0.090**
22. การนับคะแนนในการเลือกตั้ง ส.ว.	0.123**
23. บทบาทหน้าที่ของ ส.ว.	0.118**

**P < 0.01

จากตารางที่ 28 แสดงว่า การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารในด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทุก ๆ ด้าน

1.3 การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 29 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดพิษณุโลก	
การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540	0.031

จากตารางที่ 29 แสดงว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2540 ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

สมมติฐานข้อที่ 2 ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งความรัฐธรรมนูญ
ฉบับ พ.ศ. 2540 แตกต่างกันตามลักษณะทางเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตเลือกตั้ง

2.1 ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งความรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540
แตกต่างกันจำแนกตามเพศ

ตารางที่ 30 เปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน

เพศ	จำนวน (N)	\bar{X}	S.D.	t - value	P - value
ชาย	732	1.51	0.05	0.277	0.782
หญิง	501	1.50	0.49		

หมายเหตุ จำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่ครบ 1,245 คน เนื่องจากมีผู้ตอบแบบสอบถามบางคนไม่ตอบคำถาม
ในบางข้อ

จากตารางที่ 30 การเปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่าง
ที่มีเพศแตกต่างกันพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน
ไม่มีความแตกต่างกัน หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชายกับเพศหญิง เปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิด
ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 31 เปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิด ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน

สื่อต่าง ๆ	เพศชาย		เพศหญิง		t - value	P - value
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. หนังสือพิมพ์	1.71	0.83	1.67	0.83	0.906	0.365
2. โทรทัศน์	2.25	0.79	2.24	0.76	0.337	0.736
3. วิทยุ	1.67	0.67	1.71	0.85	-0.904	0.366
4. ไปสเคอร์/แผ่นพับ/ แผ่นปลิว	1.37	0.92	1.49	0.91	-2.327*	0.020
5. หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ	1.14	0.99	1.10	0.92	0.736	0.462
6. หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	1.59	0.94	1.55	0.96	0.591	0.555
7. ญาติพี่น้อง/เพื่อน	1.36	0.87	1.30	0.85	1.229	0.219
8. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	1.33	0.97	1.33	0.99	0.379	0.705
9. อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ	1.89	0.91	2.00	0.86	-2.126*	0.034
10. ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู	1.65	0.96	1.60	0.88	0.774	0.439
11. สมาชิกสภาท้องถิ่น สมาชิก อบ.ค. ฉ.จ.,ส.ท.	1.34	0.94	1.28	0.89	1.163	0.245
12. ผู้ที่จะสมัคร ส.ส., ส.ว.	0.95	0.92	0.92	0.87	0.512	0.609
13. อื่น ๆ	0.98	0.94	0.98	0.96	-0.959	0.338

*P < 0.05

จากตารางที่ 31 การเปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน พบว่า การเปิดรับข่าวสารจากไปสเคอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว และอาสาสมัครรัฐธรรมนูญ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง เปิดรับข่าวสารจากสื่อทั้ง 2 ชนิดมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย

ตารางที่ 32 เปรียบเทียบการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน

เนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ	เพศชาย		เพศหญิง		t - value	P - value
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่	1.64	0.81	1.63	0.81	0.30	0.76
2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	1.42	0.84	1.44	1.87	-0.43	0.66
3. หน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ศ.ศ. ระบบใหม่	1.48	0.90	1.52	0.88	-0.87	0.38
4. หน้าที่ของรณชวาไทย ในการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	2.10	0.83	2.14	0.78	-0.78	0.44
5. การเลือกผู้แทนและการรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	2.05	0.83	2.14	0.75	-1.67	0.10
6. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	2.07	0.81	2.01	0.80	1.41	0.16
7. จำนวน ศ.ศ. ทั้งหมดทั่วประเทศตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540	1.84	0.92	1.84	0.88	-0.02	0.99
8. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร ศ.ศ.	1.83	0.85	1.78	0.84	1.18	0.24
9. การเลือกตั้งศ.ศ. แบบแบ่งเขตและบัญชีรายชื่อ	1.99	0.84	1.98	0.83	0.27	0.78
10. การแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัด พิชญโลก	2.02	0.83	1.96	0.84	1.19	0.23
11. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ศ.ศ. และจำนวน ศ.ศ. ของจังหวัด พิชญโลกทั้งหมด	1.97	0.86	1.97	0.82	-0.50	0.96
12. บัตรเลือกตั้ง ศ.ศ. แบบใหม่	1.96	0.93	2.00	0.91	-0.80	0.42
13. การนับคะแนนเลือกตั้ง ศ.ศ. ระบบใหม่	1.86	0.92	1.91	0.87	-0.91	0.36
14. บทบาทหน้าที่ของ ศ.ศ.	1.81	0.85	1.80	0.80	0.28	0.78
15. จำนวนรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่ง	1.61	0.83	1.56	0.81	1.02	0.31
16. จำนวน ศ.ว. ทั้งหมดและจำนวน ศ.ว. ของพิชญโลก	1.64	0.87	1.56	0.86	1.53	0.13
17. เขตเลือกตั้ง ศ.ว.	1.63	0.92	1.56	0.90	1.34	0.18
18. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ศ.ว.)	1.58	0.90	1.56	0.87	0.32	0.75
19. วาระการดำรงตำแหน่งของ ศ.ว.	1.64	0.88	1.58	0.86	1.06	0.29
20. การหาเสียงและการแนะนำตัวของ ศ.ว.	1.56	0.92	1.56	0.93	0.08	0.94
21. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ศ.ว.	1.65	0.92	1.66	0.88	-0.10	0.92
22. การนับคะแนนในการเลือกตั้ง ศ.ว.	1.60	0.90	1.60	0.88	0.06	0.95
23. บทบาทหน้าที่ของ ศ.ว.	1.55	0.89	1.51	0.87	0.81	0.42

จากตารางที่ 32 การเปรียบเทียบการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน พบว่า การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน

2.2 ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตาม อายุ

ตารางที่ 33 เปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกัน

SOURCE	D.F.	S.S.	M.S.	F- Ratio	F – Prob.	หมายเหตุ
ระหว่างกลุ่ม	4	4.91	1.23	5.02**	0.001	1 แยกต่าง 5
ภายในกลุ่ม	1,228	300.73	3.89			
รวม	1,232	305.64				

**P< 0.01

หมายเหตุ 1 หมายถึง อายุ 18 – 25 ปี
5 หมายถึง อายุ 56 ปี ขึ้นไป

จากตารางที่ 33 การเปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิด ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี เปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 56 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 34 เปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกัน

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ	DF	SS	DF	SS	MS	MS	F	F	หมายเหตุ
	b	b	w	w	b	w	Ratio	Prob.	
1. หนังสือพิมพ์	4	16.80	1218	833.22	4.20	0.68	6.14**	0.000	1 แตกต่าง 2,3
2. โทรทัศน์	4	3.65	1222	731.00	0.91	0.60	1.52	0.193	-
3. วิทยุ	4	11.80	1213	893.14	2.96	0.74	4.01**	0.003	1 แตกต่าง 4
4. ไปรษณีย์/แผ่นพับ/ แผ่นปลิว	4	15.801	1028	1008.31	3.97	0.84	4.76**	0.001	1 แตกต่าง 3,5
5. หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ	4	18.89	1214	1104.41	4.72	0.91	5.19**	0.000	1 แตกต่าง 3,5
6. หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	4	10.66	1219	1086.73	2.66	0.89	2.99*	0.018	1 แตกต่าง 3
7. ญาติพี่น้อง/เพื่อน	4	3.35	1207	893.96	1.34	0.74	1.81	0.126	-
8. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	4	6.35	1212	1160.08	1.59	0.96	1.66	0.157	-
9. อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ	4	1.99	1216	963.90	0.50	0.79	0.63	0.644	-
10. ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู	4	20.44	1221	1041.70	5.11	0.85	5.99**	0.000	1,2,3,4
11. สมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ต. ส.จ. ส.ท.	4	9.2	1204	1012.82	2.31	0.84	2.74*	0.028	แตกต่าง 5
12. ผู้ที่จะสมัคร ก.ส., ส.ว.	4	7.56	1158	933.73	1.89	0.81	2.34	0.054	-
13. อื่น ๆ	4	4.78	445	400.08	1.96	0.90	1.33	0.258	-

*P < 0.05, **P < 0.01

- หมายเหตุ
- 1 หมายถึง อายุ 18 – 25 ปี
 - 2 หมายถึง อายุ 26 – 35 ปี
 - 3 หมายถึง อายุ 36 – 45 ปี
 - 4 หมายถึง อายุ 46 – 55 ปี
 - 5 หมายถึง อายุ 56 ปีขึ้นไป

จากตารางที่ 34 การเปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุแตกต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ และผู้นำชุมชน เช่น ผู้นำหมู่บ้าน / พระ/ครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเปิดรับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน และสมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ค., ส.จ., และ ส.ท. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี เปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี และ 36 - 45 ปี กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี เปิดรับข่าวสารจากวิทยุ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 46 - 55 ปี กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี เปิดรับข่าวสารจาก โทรทัศน์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว และหนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี และ 56 ปีขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี เปิดรับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 56 ปีขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18 - 25 ปี, 26 - 35 ปี, 36 - 45 ปี และ 46 - 55 ปี เปิดรับข่าวสารจาก ผู้นำชุมชน เช่น ผู้นำหมู่บ้าน / พระ/ครู แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 56 ปีขึ้นไป และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี เปิดรับข่าวสารจากสมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ค., ส.จ., ส.ท. แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 56 ปีขึ้นไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Pibulsongkram Rajabhat University

ตารางที่ 35 เปรียบเทียบการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกัน

การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ	DF b	SS b	DF w	SS w	MS b	MS w	F Ratio	F Prob.	หมายเหตุ
1. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่	4	14.84	1200	772.76	3.71	0.64	5.76**	0.000	1 แตกต่าง 2,3,4,5
2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	4	12.34	1206	861.92	3.09	0.72	4.32**	0.002	1 แตกต่าง 5
3. หน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	4	8.41	1202	945.32	2.10	0.79	2.67*	0.031	1 แตกต่าง 5
4. หน้าที่ของชนชาวไทย ในการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	4	6.78	1202	782.04	1.69	0.65	2.60*	0.034	1 แตกต่าง 5
5. การเลือกผู้แทนและการรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	4	8.80	1199	729.02	2.20	0.61	3.62**	0.006	1 แตกต่าง 5
6. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	4	9.60	1197	765.21	2.40	0.64	3.75**	0.005	1 แตกต่าง 5
7. จำนวน ส.ส. ทั้งหมดทั่วประเทศตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540	4	2.83	1194	975.01	0.71	0.82	0.87	0.484	-
8. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ส.	4	15.53	1192	834.67	3.88	1.29	5.55*	0.000	1 แตกต่าง 5
9. การเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขต และบัญชีรายชื่อ	4	6.75	1205	834.06	1.69	0.69	2.44	0.050	-
10. การแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดพิษณุโลก	4	10.64	1198	826.34	2.66	0.69	3.86**	0.004	1,3 แตกต่าง 5
11. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ส. และจำนวน ส.ส. ของจังหวัดพิษณุโลกทั้งหมด	4	5.58	1195	841.46	1.39	0.70	1.98	0.095	-
12. บัตรเลือกตั้ง ส.ส. แบบใหม่	4	5.64	1200	1015.8	1.41	0.85	1.67	0.156	-
13. การรับคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	4	4.45	1197	967.32	1.11	0.81	1.38	0.240	-
14. บทบาทหน้าที่ของ ส.ส.	4	4.40	1201	830.36	1.10	0.69	1.59	0.175	-
15. จำนวนรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่ง	4	7.47	1197	809.33	1.87	0.68	2.76*	0.027	1 แตกต่าง 5

ตารางที่ 35 (ต่อ)

การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ	DF b	SS b	DF w	SS w	MS b	MS w	F Ratio	F Prob	หมายเหตุ
16. จำนวน ศ.ว. ทั่วประเทศและ จำนวน ศ.ว. ของศิษย์โลก	4	4.00	1188	896.41	1.00	0.76	1.33	0.258	-
17. เขตเลือกตั้ง ศ.ว.	4	8.07	1192	985.45	2.02	0.83	2.44*	0.045	1 แตกต่าง 5
18. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร เป็นสมาชิกวุฒิสภา (ศ.ว.)	4	5.20	1192	937.36	1.30	0.79	1.65	0.159	-
19. วาระการดำรงตำแหน่งของ ศ.ว.	4	3.86	1198	911.18	0.97	0.76	1.27	0.280	-
20. การหาเสียงและการแนะนำตัว ของ ศ.ว.	4	9.32	1201	1019.88	2.33	0.85	2.74*	0.027	1 แตกต่าง 5
21. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ศ.ว.	4	8.70	1203	972.66	2.17	0.81	2.69*	0.030	1 แตกต่าง 5
22. การนับคะแนนในการเลือกตั้งศ.ว.	4	10.03	1203	931.65	2.51	0.79	3.17*	0.013	1 แตกต่าง 5
23. บทบาทหน้าที่ของ ศ.ว.	4	9.86	1206	935.73	2.47	0.78	3.18*	0.013	1 แตกต่าง 5

*P < 0.05 , **P < 0.01

หมายเหตุ	1	หมายถึง	อายุ 18 - 25 ปี
	2	หมายถึง	อายุ 26 - 35 ปี
	3	หมายถึง	อายุ 36 - 45 ปี
	4	หมายถึง	อายุ 46 - 55 ปี
	5	หมายถึง	อายุ 56 ปีขึ้นไป

จากตารางที่ 35 การเปรียบเทียบการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุแตกต่างกันเปิดรับเนื้อหาข่าวสารเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง การเลือกผู้แทนและการรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และการแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเปิดรับเนื้อหาข่าวสารเกี่ยวกับหน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ หน้าที่ของชนชาวไทยในการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ส. จำนวนรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่ง เขตเลือกตั้ง ส.ว. การหาเสียงและการแนะนำตัวของ ส.ว. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ว. การนับคะแนนในการเลือกตั้ง ส.ว.และบทบาทหน้าที่ของ ส.ว. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี, 36 - 45 ปี, 46 - 55 ปี และ 56 ปีขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี และ 36 - 45 ปี เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดพิษณุโลกแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 56 ปีขึ้นไป ส่วนเนื้อหาข่าววารด้านอื่น ๆ ที่พบว่าเปิดรับข่าวสารแตกต่างกันนั้น กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี จะเปิดรับข่าวสารแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 56 ปีขึ้นไป

2.3 ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

แตกต่างกันจำแนกตาม ระดับการศึกษา

ตารางที่ 36 เปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

SOURCE	D.F.	S.S.	M.S.	F- Ratio	F - Prob.
ระหว่างกลุ่ม	6	1.173	0.195	0.787	0.580
ภายในกลุ่ม	1,226	304.466	0.248		
รวม	1,232	305.639			

จากตารางที่ 36 การเปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน เปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 37 เปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

การเปิดรับข่าวสาร จากสื่อต่าง ๆ	DF b	SS b	DF w	SS w	MS b	MS w	F Ratio	F Prob.	หมายเหตุ
1. หนังสือพิมพ์	6	47.06	1216	802.96	7.84	0.66	11.88**	0.000	1,2 แยกต่าง 4,5,6
2. โทรทัศน์	6	5.85	1220	728.80	0.98	0.60	1.63	0.135	-
3. วิทยุ	6	5.63	1211	899.30	0.94	0.74	1.26	0.271	-
4. ไปรษณีย์/แผ่นพิมพ์/ แผ่นปลิว	6	21.91	1206	1002.28	3.65	0.83	4.40**	0.000	1,2 แยกต่าง 6
5. หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ	6	58.91	1212	1064.39	9.82	0.88	11.18**	0.000	1,2,3,4 แยกต่าง 6 และ 1 แยกต่าง 5
6. หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	6	14.62	1217	1082.76	2.44	0.89	2.74*	0.012	1 แยกต่าง 6
7. ญาติพี่น้อง/เพื่อน	6	0.45	1205	898.85	-	0.75	0.10	0.996	-
8. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	6	5.45	1210	1160.98	0.91	0.96	0.95	0.461	-
9. อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ	6	0.66	1214	965.23	0.11	0.80	0.14	0.991	-
10. ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู	6	20.56	1219	1041.58	3.43	0.85	4.01*	0.001	1,2,3 แยกต่าง 6
11. สมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ต. อ.จ. ส.ท.	6	11.14	1202	1010.89	1.86	0.84	2.21	0.060	-
12. ผู้ที่จะสมัคร ส.ส., ส.ว.	6	5.26	1156	938.03	0.88	0.81	1.08	0.372	-
13. อื่น ๆ	6	10.76	443	394.11	1.79	0.89	2.02	0.062	-

*P<0.05, **P<0.01

หมายเหตุ 1 หมายถึง ประถมศึกษาตอนต้น 2 หมายถึง ประถมศึกษาตอนปลาย
 3 หมายถึง มัธยมศึกษาตอนต้น 4 หมายถึง มัธยมศึกษาตอนปลาย
 5 หมายถึง อนุปริญญาหรือเทียบเท่า 6 หมายถึง ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
 7 หมายถึง สูงกว่าปริญญาตรี

จากตารางที่ 37 การเปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ ไรสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเปิดรับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลาย เปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญาหรือเทียบเท่า และปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลายเปิดรับข่าวสารจาก ไรสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาดังแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้นจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เปิดรับข่าวสารจากหนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นเปิดรับข่าวสารจากหนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นเปิดรับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาดังแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้นจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น เปิดรับข่าวสารจากผู้นำชุมชน เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Pibulsongkram Rajabhat University

ตารางที่ 38 เปรียบเทียบการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ	DF b	SS b	DF w	SS w	MS b	MS w	F Ratio	F Prob.	หมายเหตุ
1. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่	6	37.61	1198	749.99	6.27	0.63	10.01**	0.000	1 แยกต่าง 5 1,2,3,4 แยกต่าง 6
2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	6	12.88	1204	861.40	2.15	0.72	3.00*	0.006	2 แยกต่าง 6
3. หน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	6	8.26	1200	945.47	1.38	0.79	1.75	0.107	-
4. หน้าที่ของชนชาวไทย ในการไป ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	6	3.32	1200	785.50	0.55	0.66	0.85	0.534	-
5. การเลือกผู้แทนและการรณรงค์ให้ ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	6	0.81	1197	737.01	0.14	0.62	0.22	0.971	-
6. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียง เลือกตั้ง	6	5.05	1195	769.75	0.84	0.64	1.31	0.251	-
7. จำนวน ส.ส. ทั้งหมดทั่วประเทศ ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540	6	23.93	1192	953.91	3.99	0.80	4.98**	0.000	2,3,4 แยกต่าง 6
8. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ส.	6	31.24	1190	818.96	5.21	0.69	7.57**	0.000	1,2,3,4 แยกต่าง 6
9. การเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขต และบัญชีรายชื่อ	6	7.17	1203	833.64	1.20	0.69	1.73	0.112	-
10. การแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัด พิษณุโลก	6	7.26	1196	829.72	1.21	0.69	1.74	0.108	-
11. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ส. และจำนวน ส.ส. ของจังหวัด พิษณุโลกทั้งหมด	6	8.12	1193	838.92	1.35	0.70	1.93	0.074	-
12. บัตรเลือกตั้ง ส.ส. แบบใหม่	6	1.60	1198	1019.84	0.27	0.85	0.31	0.930	-
13. การนับคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	6	7.41	1195	964.37	1.24	0.81	1.53	0.165	-
14. บทบาทหน้าที่ของ ส.ส.	6	24.62	1199	812.14	4.10	0.68	6.07**	0.000	1,2,4 แยกต่าง 6
15. จำนวนรัฐมนตรีและการดำรง ตำแหน่ง	6	21.21	1195	795.59	3.54	0.67	5.31**	0.000	1,2,4 แยกต่าง 6

ตารางที่ 38 (ต่อ)

การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ	DF	SS	DF	SS	MS	MS	F	F	หมายเหตุ
	b	b	w	w	b	w	Ratio	Prob.	
16. จำนวน ศ.ว. ทั่วประเทศและ จำนวน ศ.ว. ของพิษณุโลก	6	14.78	1186	885.63	2.46	0.75	3.30*	0.003	1,2 แยกต่าง 6
17. เขตเลือกตั้ง ศ.ว.	6	17.59	1190	975.93	2.93	0.82	3.58*	0.002	2 แยกต่าง 6
18. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครเป็น สมาชิกวุฒิสภา (ศ.ว.)	6	26.22	1190	916.33	4.37	0.77	5.68**	0.000	1,2,3,4 แยกต่าง 6
19. วาระการดำรงตำแหน่งของ ศ.ว.	6	20.44	1196	894.59	3.41	0.75	4.56**	0.000	2 แยกต่าง 6
20. การหาเสียงและการแนะนำตัว ของ ศ.ว.	6	23.31	1199	1005.89	3.86	0.84	4.63**	0.000	2 แยกต่าง 6
21. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ศ.ว.	6	5.64	1201	975.72	0.94	0.81	1.16	0.327	
22. การนับคะแนนในการเลือกตั้ง ศ.ว.	6	12.91	1201	948.77	2.15	0.79	2.72*	0.012	2 แยกต่าง 6
23. บทบาทหน้าที่ของ ศ.ว.	6	18.51	1210	927.08	3.08	0.77	4.01*	0.001	2 แยกต่าง 6

*P<0.05, **P<0.01

หมายเหตุ

- 1 หมายถึง ประถมศึกษาตอนต้น
- 2 หมายถึง ประถมศึกษาตอนปลาย
- 3 หมายถึง มัธยมศึกษาตอนต้น
- 4 หมายถึง มัธยมศึกษาตอนปลาย
- 5 หมายถึง อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
- 6 หมายถึง ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- 7 หมายถึง สูงกว่าปริญญาตรี

จากตารางที่ 38 การเปรียบเทียบการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกันเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จำนวน ส.ส.ทั้งหมดทั่วประเทศตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 คุณสมบัตินของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ส. บทบาทหน้าที่ของ ส.ส. จำนวนรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่ง คุณสมบัตินของผู้มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) วาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ว. การหาเสียงและการแนะนำตัวของ ส.ว.แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ คณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน ส.ว.ทั่วประเทศและจำนวน ส.ว.ของจังหวัดพิษณุโลก เขตเลือกตั้ง ส.ว. การนับคะแนนในการเลือกตั้ง ส.ว. และบทบาทหน้าที่ของ ส.ว. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาดังแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้นจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ คุณสมบัตินของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ส. และคุณสมบัตินของผู้มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลายเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง เขตเลือกตั้ง ส.ว. วาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ว. การหาเสียงและการแนะนำตัวของ ส.ว. การนับคะแนนในการเลือกตั้ง ส.ว. และบทบาทหน้าที่ของ ส.ว. แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาดังแต่ระดับ ประถมศึกษาตอนปลายจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ จำนวน ส.ส.ทั้งหมดทั่วประเทศตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับคุณสมบัตินของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ส. แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาตอนปลาย เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ของ ส.ส. และจำนวนรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่ง แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลายเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับจำนวน ส.ว. ทั่วประเทศ และจำนวน ส.ว.ของจังหวัดพิษณุโลก แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

2.4 ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

แตกต่างกันจำนวนตาม อาชีพ

ตารางที่ 39 เปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน

SOURCE	D.F.	S.S.	M.S.	F- Ratio	F - Prob.
ระหว่างกลุ่ม	6	1.63	0.27	1.09	0.365
ภายในกลุ่ม	1,226	304.01	0.25		
รวม	1,232	305.64			

จากตารางที่ 39 การเปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดไม่แตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

ตารางที่ 40 เปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ	DF b	SS b	DF w	SS w	MS b	MS w	F Ratio	F Prob.	หมายเหตุ
1. หนังสือพิมพ์	6	38.39	1216	811.62	6.40	0.67	9.59**	0.000	1,2,5 แยกต่าง 4
2. โทรทัศน์	6	3.22	1220	731.43	0.54	0.60	0.90	0.498	-
3. วิทยุ	6	3.55	1211	901.39	0.59	0.74	0.80	0.574	-
4. โปรเตอร์/แผ่นพับ/ แผ่นปลิว	6	11.79	1206	1012.40	1.97	0.84	2.34*	0.030	1 แยกต่าง 4
5. หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ	6	36.67	1212	1086.62	6.11	0.89	6.82**	0.000	1,2,7 แยกต่าง 4
6. หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	6	31.96	1217	1065.42	5.33	0.88	6.09**	0.000	2,6 แยกต่าง 4
7. ญาติพี่น้อง/เพื่อน	6	7.63	1205	891.67	1.27	0.74	1.72	0.113	-
8. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	6	4.67	1210	1161.77	0.78	0.96	0.81	0.562	-
9. อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ	6	13.55	1214	952.34	2.26	0.78	2.88*	0.009	2 แยกต่าง 4
10. ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู	6	31.01	1219	1031.13	5.17	0.85	6.11**	0.000	2,6,7 แยกต่าง 4
11. สมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิกอ.บ.ค. ส.จ., ส.ท.	6	15.16	1202	1006.87	2.53	0.84	3.02*	0.006	4 แยกต่าง 6
12. ผู้ที่จะสมัคร ส.ส., ส.ว.	6	1.77	1156	941.52	0.30	0.81	0.36	0.903	-
13. อื่น ๆ	6	4.41	443	400.45	0.74	0.90	0.81	0.560	-

*P<0.05, **P<0.01

หมายเหตุ 1 หมายถึง นักเรียน/นักศึกษา 2 หมายถึง รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
 3 หมายถึง พนักงานเอกชน 4 หมายถึง เกษตรกรรม
 5 หมายถึง รับจ้าง 6 หมายถึง ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
 7 หมายถึง อื่น ๆ

จากตารางที่ 40 การเปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ หอกระจายข่าวในหมู่บ้านและผู้นำชุมชน เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโปสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ และสมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ค., ส.จ., ส.ท. แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน/นักศึกษา รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และรับจ้าง เปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน/นักศึกษานเปิดรับข่าวสารจาก โปสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว แยกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน/นักศึกษา รับราชการ/รัฐวิสาหกิจและอื่น ๆ เปิดรับข่าวสารจากหนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ แยกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจและค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว เปิดรับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้านแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ เปิดรับข่าวสารจากอาสาสมัครรัฐธรรมนูญแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และอื่น ๆ เปิดรับข่าวสารจากผู้นำชุมชนเช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู แยกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกรรม และกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกรรมเปิดรับข่าวสารจากสมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น อบ.ค., ส.จ., ส.ท. แยกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Pibulsongkram Rajabhat University

ตารางที่ 41 เปรียบเทียบการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน

การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ	DF	SS	DF	SS	MS	MS	F	F	หมายเหตุ
	b	b	w	w	b	w	Ratio	Prob.	
1. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่	6	21.07	1198	766.53	3.51	0.64	5.49**	0.000	4 แยกต่าง 5,7
2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	6	15.19	1210	858.59	2.62	0.71	3.67*	0.001	4,6 แยกต่าง 5,7
3. หน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	6	11.25	1200	942.48	1.88	0.79	2.39*	0.027	4 แยกต่าง 7
4. หน้าที่ของชนชาวไทย ในการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	6	4.37	1200	784.45	0.73	0.65	1.11	0.352	-
5. การเลือกผู้แทนและการรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	6	4.47	1197	733.35	0.75	0.61	1.22	0.29	-
6. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	6	2.02	1195	1.80	0.30	0.65	0.52	0.79	-
7. จำนวน ส.ส. ทั้งหมดทั่วประเทศ ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540	6	3.97	1192	973.86	0.66	0.82	0.81	0.56	-
8. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ส.	6	9.95	1190	840.25	1.66	0.71	2.35*	0.029	5 แยกต่าง 6
9. การเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขต และบัญชีรายชื่อ	6	6.88	1203	833.93	1.15	0.69	1.66	0.129	-
10. การแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัด พิษณุโลก	6	2.98	1196	834.00	0.50	0.70	0.71	0.641	-
11. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ส. และจำนวน ส.ส. ของจังหวัด พิษณุโลกทั้งหมด	6	2.70	1193	844.33	0.45	0.71	0.64	0.701	-
12. บัตรเลือกตั้ง ส.ส. แบบใหม่	6	6.73	1198	1014.71	1.12	0.85	1.32	0.243	-
13. การนับคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	6	4.85	1195	966.93	0.81	0.81	0.99	0.424	-
14. บทบาทหน้าที่ของ ส.ส.	6	7.76	1199	826.99	1.29	0.69	1.88	0.082	-
15. จำนวนรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่ง	6	12.63	1195	804.17	2.10	0.67	3.13*	0.005	4 แยกต่าง 5

ตารางที่ 41 (ต่อ)

การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ	DF b	SS b	DF w	SS w	MS b	MS w	F Ratio	F Prob.	หมายเหตุ
16. จำนวน ส.ว. ทั่วประเทศและ จำนวน ส.ว. ของพิษณุโลก	6	8.49	1192	891.91	1.42	0.75	1.88	0.081	-
17. เขตเลือกตั้ง ส.ว.	6	10.76	1190	982.76	1.79	0.83	2.17*	0.043	6 แยกต่าง 7
18. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครเป็น สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.)	6	10.28	1190	932.28	1.71	0.78	2.19*	0.042	4,6 แยกต่าง 7
19. วาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ว.	6	10.05	1196	904.88	1.67	0.76	2.21*	0.040	4 แยกต่าง 5,7
20. การหาเสียงและการแนะนำตัวของ ส.ว.	6	6.58	1199	1022.62	1.69	0.85	1.29	0.260	-
21. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ว.	6	7.41	1201	973.96	1.24	0.81	1.52	0.167	-
22. การนับคะแนนในการเลือกตั้ง ส.ว.	6	10.33	1201	951.35	1.72	0.79	2.17*	0.043	4 แยกต่าง 7
23. บทบาทหน้าที่ของ ส.ว.	6	7.59	1201	937.99	1.27	0.78	1.62	0.137	-

**P<0.01, *P<0.05

หมายเหตุ

- 1 หมายถึง นักเรียน/นักศึกษา
- 2 หมายถึง รัฐบาล/รัฐวิสาหกิจ
- 3 หมายถึง พนักงานเอกชน
- 4 หมายถึง เกษตรกรรม
- 5 หมายถึง รับจ้าง
- 6 หมายถึง ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
- 7 หมายถึง อื่น ๆ

จากตารางที่ 41 การเปรียบเทียบการเปิดรับเชื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกันเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ คณะกรรมการการเลือกตั้ง หน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ส.ส.ระบบใหม่ คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ส. จำนวนรัฐมนตรี และการดำรงตำแหน่ง เขตเลือกตั้ง ส.ว. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) วาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ว. และการนับคะแนนในการเลือกตั้ง ส.ว. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพ เกษตรกรรมเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับจ้างและอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกรรมและค้าขาย/ธุรกิจ ส่วนตัวเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ คณะกรรมการการเลือกตั้งแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับจ้าง และอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกรรม เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับจ้าง เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ส. แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพ เกษตรกรรมเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับจำนวนรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่ง แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับจ้าง กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเขตเลือกตั้ง ส.ว. แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกรรม และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกรรม เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ว. แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับจ้างและอื่น ๆ และกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกรรมเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับกัรนับคะแนนในการเลือกตั้ง ส.ว. แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพอื่น ๆ

2.5 ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540
แตกต่างกันจำแนกตาม เขตเลือกตั้ง
ตารางที่ 42 เปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเขตเลือกตั้ง
ต่างกัน

SOURCE	D.F.	S.S.	M.S.	F- Ratio	F - Prob.	หมายเหตุ
ระหว่างกลุ่ม	5	16.50	3.30	13.99**	0.000	1 แยกต่าง 2,
ภายในกลุ่ม	1,227	289.14	0.24			3, 4, 5, 6
รวม	1,232	305.64				

**P<0.01

หมายเหตุ	1 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 1	2	หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 2
	3 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 3	4	หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 4
	5 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 5	6	หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 6

จากตารางที่ 42 การเปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อรวมทุกชนิด ระหว่างกลุ่มตัวอย่าง
ที่มีเขตเลือกตั้งต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งต่างอื่น เปิดรับข่าวสารจากสื่อรวม
ทุกชนิด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1
เปิดรับข่าวสารแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 2, 3, 4, 5 และ 6

ตารางที่ 43 เปรียบเทียบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศเลือกตั้งต่างกัน

การเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ	DF b	SS b	DF w	SS w	MS b	MS w	F Ratio	F Prob.	หมายเหตุ
1. หนังสือพิมพ์	5	23.64	1217	826.37	4.73	0.68	6.96**	0.000	1 แยกต่าง 4 และ 2 แยกต่าง 4,6
2. โทรทัศน์	5	13.12	1221	721.53	2.62	0.59	4.44*	0.001	1 แยกต่าง 4
3. วิทยุ	5	17.62	1212	887.32	3.52	0.73	4.81**	0.000	1 แยกต่าง 5,6 และ 2 แยกต่าง 5
4. ไปสเคอร์/แผ่นพิมพ์/ แผ่นป๊อปปูล่า	5	35.07	1207	989.13	7.01	0.82	8.55**	0.000	2,3,6 แยกต่าง 4 และ 3,6 แยกต่าง 5
5. หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ	5	19.09	1213	1104.20	3.82	0.91	4.19*	0.001	2 แยกต่าง 4
6. หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	5	92.07	1218	1005.32	18.41	0.83	22.31**	0.000	1 แยกต่าง 2,3,4,5,6 และ 3 แยกต่าง 6
7. ญาติพี่น้อง/เพื่อน	5	19.11	1206	880.20	3.82	0.73	5.24**	0.000	1,5 แยกต่าง 2
8. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	5	15.20	1211	1151.23	3.04	0.95	3.20*	0.007	1 แยกต่าง 2,6
9. อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ	5	21.79	1215	944.10	4.36	0.78	5.61**	0.000	1,5 แยกต่าง 6
10. ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู	5	63.25	1220	998.89	12.65	0.82	15.45**	0.000	1 แยกต่าง 2,3,4,5,6
11. สมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ต., ต.จ., ส.ท.	5	44.57	1203	977.47	8.91	0.81	10.97**	0.000	1 แยกต่าง 2,3,4,5,6
12. ผู้ที่จะสมัคร ส.ส., ส.ว.	5	19.76	11587	923.53	3.95	0.80	4.95**	0.000	1 แยกต่าง 2,4,6
13. อื่น ๆ	5	34.38	444	350.48	10.88	0.79	13.78**	0.000	1 แยกต่าง 2,3,4,5,6

**P<0.01, *P<0.05

หมายเหตุ 1 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 1 2 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 2
 3 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 3 4 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 4
 5 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 5 6 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 6

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 และ 5 เปิดรับข่าวสารจากอาสาสมัครรัฐธรรมนูญ
แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 6

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 เปิดรับข่าวสารจากผู้นำชุมชน, สมาชิกสภาท้องถิ่น
และอื่น ๆ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 2, 3, 4, 5 และ 6

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 เปิดรับข่าวสารจากผู้ที่จะสมัครส.ส., ส.ว. แตกต่าง
จากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 2, 4 และ 6

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

ตารางที่ 44 เปรียบเทียบการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเขตเลือกตั้งต่างกัน

การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ	DF b	SS b	DF w	SS w	MS b	MS w	F Ratio	F Prob.	หมายเหตุ
1. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่	5	6.36	1199	781.24	1.27	0.65	1.95	0.083	-
2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	5	12.50	1205	861.78	2.50	0.72	3.49*	0.004	2 แยกต่าง 1,3
3. หน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	5	20.92	1201	932.80	4.19	0.78	5.39**	0.000	1,4 แยกต่าง 2 และ 4 แยกต่าง 6
4. หน้าที่ของชนชาวไทย ในการไปใช้ สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	5	5.68	1201	783.14	1.14	0.65	1.74	0.122	-
5. การเลือกผู้แทนและการรณรงค์ให้ ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	5	12.59	1198	725.22	2.52	0.61	4.16*	0.001	1 แยกต่าง 2,6
6. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียง เลือกตั้ง	5	11.22	1196	763.58	2.25	0.64	3.52*	0.004	1 แยกต่าง 2,4
7. จำนวน ส.ส. ทั้งหมดทั่วประเทศ ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540	5	17.73	1193	960.11	3.55	0.81	4.41*	0.001	1,3,4 แยกต่าง 6
8. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ส.	5	4.87	1191	845.33	0.97	0.71	1.37	0.233	-
9. การเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตและ บัญชีรายชื่อ	5	19.66	1204	821.16	3.93	0.68	5.76**	0.000	1,4 แยกต่าง 6
10. การแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัด พิษณุโลก	5	21.58	1197	815.40	4.32	0.68	6.34**	0.000	2,6 แยกต่าง 4 และ 1 แยกต่าง 6
11. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ส. และจำนวน ส.ส. ของจังหวัด พิษณุโลก ทั้งหมด	5	14.90	1194	832.14	2.98	0.70	4.28*	0.001	2,6 แยกต่าง 5
12. บุตรเลือกตั้ง ส.ส. แบบใหม่	5	37.62	1199	938.82	7.53	0.82	9.17*	0.000	1,3,4 แยกต่าง 6

ตารางที่ 44 (ต่อ)

การเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ	DF	SS	DF	SS	MS	MS	F	F	หมายเหตุ
	b	b	w	w	b	w	Ratio	Prob.	
13. การนับคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่	5	22.39	1196	949.39	4.48	0.79	5.64**	0.000	1,4,5 แยกต่าง 6
14. บทบาทหน้าที่ของ ส.ส.	5	7.61	1200	827.15	1.52	0.69	2.21	0.051	-
15. จำนวนรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่ง	5	9.13	1196	807.67	1.83	0.68	2.70*	0.019	2 แยกต่าง 3
16. จำนวน ส.ว. ทั่วประเทศและจำนวน ส.ว. ของพินัยโลก	5	14.38	1187	885.83	2.92	0.75	3.91*	0.002	2,6 แยกต่าง 3,4
17. เขตเลือกตั้ง ส.ว.	5	10.74	1191	982.78	2.15	0.83	2.60*	0.024	2 แยกต่าง 4
18. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.)	5	10.27	1191	932.29	2.05	0.78	2.62*	0.023	2 แยกต่าง 3
19. วาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ว.	5	6.19	1197	908.84	1.24	0.76	1.63	0.149	-
20. การหาเสียงและการแนะนำตัวของ ส.ว.	5	8.73	1200	1020.47	1.75	0.85	2.05	0.069	-
21. การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ว.	5	7.92	1202	973.44	1.59	0.81	1.96	0.082	-
22. การนับคะแนนในการเลือกตั้ง ส.ว.	5	6.80	1202	954.88	1.36	0.79	1.71	0.129	-
23. บทบาทหน้าที่ของ ส.ว.	5	9.17	1205	936.42	1.84	0.78	2.36*	0.038	2 แยกต่าง 4

**P<0.01, *P<0.05

หมายเหตุ 1 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 1 2 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 2
 3 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 3 4 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 4
 5 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 5 6 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 6

จากตารางที่ 44 การเปรียบเทียบการเปิดรับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเขตเลือกตั้งต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งต่างกัน เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ส.ส. แบบใหม่ การเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตและบัญชีรายชื่อ การแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดพิษณุโลก และการนับคะแนนเลือกตั้ง ส.ส.ระบบใหม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง การเลือกผู้แทนและการรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง จำนวน ส.ส. ทั้งหมดทั่วประเทศตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 การใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ส. และจำนวน ส.ส. ของจังหวัดพิษณุโลกทั้งหมด บัตรเลือกตั้ง ส.ส. แบบใหม่ จำนวนรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่ง จำนวน ส.ว. ทั่วประเทศและจำนวน ส.ว.ของพิษณุโลก เขตเลือกตั้ง ส.ว. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) และบทบาทหน้าที่ของ ส.ว. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 2 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับคณะกรรมการเลือกตั้งแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 1 และ 3

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 1 และ 4 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 2

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 4 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับหน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 6

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 1 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกผู้แทนและการรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 2 และ 6

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 1 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 2 และ 4

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 1, 3 และ 4 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับจำนวน ส.ส.ทั้งหมดทั่วประเทศ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 6

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 1 และ 4 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ส.ส.แบบแบ่งเขตและบัญชีรายชื่อ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 6

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 2 และ 6 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดพิษณุโลก แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 4

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 1 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดพิษณุโลก แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 6

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 2 และ 6 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สิทธิลงคะแนนเลือก ส.ส. และจำนวน ส.ส. ของจังหวัดพิษณุโลก แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 5

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 1, 3 และ 4 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับบัตรเลือกตั้ง ส.ส.แบบใหม่ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 6

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 1, 4 และ 5 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการนับคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. ระบบใหม่ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 6

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 2 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับจำนวนรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่ง และคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร ส.ว. แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 3

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 2 และ 6 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับจำนวน ส.ว.ทั่วประเทศ และ จำนวน ส.ว. ของจังหวัดพิษณุโลก แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 3 และ 4

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 2 เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเขตเลือกตั้ง ส.ว.และบทบาทหน้าที่ ของ ส.ว. แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่เขตเลือกตั้งที่ 4

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
Pibulsongkram Rajabhat Uthaiyaisan University

สมมติฐานข้อที่ 3 ประชาชนมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 แตกต่างกันตามลักษณะทางเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตเลือกตั้ง

3.1 ประชาชนมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 แตกต่างกัน จำนวนตามเพศ

ตารางที่ 45 เปรียบเทียบการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน

เพศ	จำนวน (N)	\bar{X}	S.D.	t - value	P - value
ชาย	738	0.77	0.17	0.603	0.547
หญิง	507	0.77	0.17		

จากตารางที่ 45 การเปรียบเทียบการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกันมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ไม่แตกต่างกัน

3.2 ประชาชนมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 แตกต่างกัน จำนวนตาม อายุ

ตารางที่ 46 เปรียบเทียบการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกัน

SOURCE	D.F.	S.S.	M.S.	F- Ratio	F - Prob.
ระหว่างกลุ่ม	4	0.13	-	1.09	0.358
ภายในกลุ่ม	1,240	36.51	-		
รวม	1,244	36.64			

จากตารางที่ 46 การเปรียบเทียบการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกันมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ไม่แตกต่างกัน

3.3 ประชาชนมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 แตกต่างกัน

จำแนกตาม ระดับการศึกษา

ตารางที่ 47 เปรียบเทียบการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

SOURCE	D.F.	S.S.	M.S.	F- Ratio	F- Prob.	หมายเหตุ
ระหว่างกลุ่ม	6	1.13	0.19	6.543**	0.000	1 แยกต่าง 6
ภายในกลุ่ม	1,238	35.52	-	-	-	-
รวม	1,244	36.65	-	-	-	-

**P<0.01

หมายเหตุ

1

หมายถึง

ประถมศึกษาตอนต้น

6

หมายถึง

ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

จากตารางที่ 47 การเปรียบเทียบการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นมีการเรียนรู้ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

3.4 ประชาชนมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 แตกต่างกัน

จำแนกตาม อาชีพ

ตารางที่ 48 เปรียบเทียบการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน

SOURCE	D.F.	S.S.	M.S.	F- Ratio	F - Prob.
ระหว่างกลุ่ม	6	0.36	-	2.03	0.059
ภายในกลุ่ม	1,238	36.28	-		
รวม	1,244	36.64			

จากตารางที่ 48 การเปรียบเทียบการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกันมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ไม่แตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

3.5 ประชาชนมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 แยกต่างกัน
จำแนกตาม เขตเลือกตั้ง
ตารางที่ 49 เปรียบเทียบการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ระหว่างกลุ่มตัวอย่าง
ที่มีเขตเลือกตั้งต่างกัน

SOURCE	D.F.	S.S.	M.S.	F- Ratio	F - Prob.
ระหว่างกลุ่ม	5	0.13	2.66	0.90	0.45
ภายในกลุ่ม	1,239	36.51	2.95		
รวม	1,244	36.64			

จากตารางที่ 49 การเปรียบเทียบการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540
ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเขตเลือกตั้งต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเขตเลือกตั้งต่างกันมีการเรียนรู้เกี่ยวกับ
การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ไม่แตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Pibulsongkram Rajabhat University

ตามทฤษฎีข้อที่ 4 ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกันตามลักษณะทางเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตเลือกตั้ง

4.1 ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกันจำนวนตามเพศ
ตารางที่ 50 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน

เพศ	จำนวน (N)	\bar{X}	S.D.	t - value	P - value
ชาย	738	0.42	0.15	3.62**	0.000
หญิง	507	0.39	0.15		

**P<0.01

จากตารางที่ 50 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4.2 ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง แยกต่างกันอย่างแยกตาม อายุ
ตารางที่ 51 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกัน

SOURCE	D.F.	S.S.	M.S.	F- Ratio	F - Prob.	หมายเหตุ
ระหว่างกลุ่ม	4	0.37	-	3.99**	0.003	1 แยกต่าง 3
ภายในกลุ่ม	1,240	28.67	-			
รวม	1,244	28.99				

**p<0.01

หมายเหตุ	1	หมายถึง	อายุ 18 - 25 ปี
	3	หมายถึง	อายุ 36 - 45 ปี

จากตารางที่ 51 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมือง แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี

4.3 ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง แยกต่างกันอย่างแยกตาม ระดับการศึกษา
ตารางที่ 52 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

SOURCE	D.F.	S.S.	M.S.	F- Ratio	F - Prob.
ระหว่างกลุ่ม	6	0.18	-	1.28	0.263
ภายในกลุ่ม	1,238	28.81	-		
รวม	1,244	28.99			

จากตารางที่ 52 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

4.4 ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง แยกต่างกันจำนวนตาม อาชีพ
ตารางที่ 53 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน

SOURCE	D.F.	S.S.	M.S.	F- Ratio	F - Prob.
ระหว่างกลุ่ม	6	0.13	-	0.90	0.50
ภายในกลุ่ม	1,238	28.86	-		
รวม	1,244	28.99			

จากตารางที่ 53 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

4.5 ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง แยกต่างกันจำนวนตาม เขตเลือกตั้ง
ตารางที่ 54 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเขตเลือกตั้งต่างกัน

SOURCE	D.F.	S.S.	M.S.	F- Ratio	F - Prob.	หมายเหตุ
ระหว่างกลุ่ม	5	0.37	-	3.18*	0.007	1 แยกต่าง 4
ภายในกลุ่ม	1,239	28.62	-			
รวม	1,244	28.99				

*P<0.05

หมายเหตุ 1 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 1
 4 หมายถึง เขตเลือกตั้งที่ 4

จากตารางที่ 54 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเขตเลือกตั้งต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเขตเลือกตั้งต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมือง แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในเขตเลือกตั้งที่ 1 มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างจากเขตเลือกตั้งที่ 4

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเปิดรับข่าวสารและการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลกมีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสาร การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดพิษณุโลก

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร และการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

3. เพื่อศึกษาความแตกต่างในด้านการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และ เขตการเลือกตั้ง

4. เพื่อศึกษาความแตกต่างในด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง

5. เพื่อศึกษาความแตกต่างในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง

ลักษณะของการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งออกเป็น 6 เขตการเลือกตั้ง มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,245 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentages) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์จัดหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (Oneway Analysis of Variance) ประมวลผลข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์

โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

1.1 ลักษณะทางประชากร ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น อาชีพเกษตรกร อาศัยอยู่ในเขตการเลือกตั้งที่ 4

1.2 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ประชาชนส่วนใหญ่เคยรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 จากสื่อต่าง ๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย สื่อที่เปิดรับมากที่สุดได้แก่ โทรทัศน์ เนื้อหาข่าวสารโดยส่วนรวมเปิดรับข่าวสารระดับปานกลาง ส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องหน้าที่ของชนชาวไทยในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

1.3 การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ประชาชนส่วนใหญ่มีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนใหญ่มีการเรียนรู้เรื่องการทำเครื่องหมายในบัตรเลือกตั้งมากที่สุด

1.4 การมีส่วนร่วมทางการเมือง ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง หลังจากมีรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมุติฐาน

2.1 การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540

2.2 การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดพิษณุโลก

2.3 การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก

2.4 ประชาชนที่มีเพศต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นมีสื่อบางประเภทเท่านั้นที่แตกต่างกันได้แก่ ไปสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว และอาสาสมัครรัฐธรรมนูญ

2.5 ประชาชนที่มีช่วงอายุแตกต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ โดยภาพรวมแตกต่างกัน

2.6 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น มีสื่อบางประเภทเท่านั้นที่แตกต่างกันได้แก่ หนังสือพิมพ์ ไปสเตอร์ แผ่นพับ แผ่นปลิว หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน และผู้นำชุมชน

2.7 ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน เปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น มีสื่อบางประเภทเท่านั้นที่แตกต่างกันได้แก่ หนังสือพิมพ์ หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ไปสเตอร์ / แผ่นพับ / แผ่นปลิว / อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ และสมาชิกสภาท้องถิ่น

2.8 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งต่างกัน เปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ โดยภาพรวมแตกต่างกัน

2.9 ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง แตกต่างกัน มีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งแตกต่างกัน

2.10 ประชาชนที่มี เพศ อายุ และเขตการเลือกตั้งต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาและอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าตัวเองมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่อยู่ในระดับปานกลาง หน่วยงานต่าง ๆ ยังมีการเผยแพร่ความรู้เรื่องการเลือกตั้งระบบใหม่ยังไม่เพียงพอ สื่อมวลชนที่เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ที่ได้ผลเร็วที่สุดและกว้างขวางที่สุด ได้แก่ โทรทัศน์ บทบาทของหัวคะแนนในการเลือกตั้ง ส.ส. ในระบบใหม่จะมีบทบาทน้อยลง ประชาชนจะใช้สิทธิในการเลือกตั้งระบบใหม่มากขึ้น เงินมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง ส.ส.ระบบใหม่น้อยลง ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าจะเลือกคนก่อนแล้วจึงเลือกพรรค ส่วนใหญ่จะมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ สมาชิกวุฒิสภาน้อย ประชาชนให้ความสนใจการเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภาน้อยและตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภา ที่จะมาถึงมากที่สุด

อภิปรายผล

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 “การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2540 และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก”

ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2540 และการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งตรงกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ แต่การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2540 ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก จึงไม่ตรงกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ จากผลการวิจัยแสดงว่า ถ้าประชาชนเปิดรับข่าวสารมาก จะมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 มาก และถ้าเปิดรับข่าวสารมากจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากด้วยเช่นกัน

เมื่อแยกพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารจากสื่อแต่ละชนิดกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2540 แล้วพบว่า การเปิดรับข่าวสารจาก อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ ไปรษณีย์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับค่าคือ 0.231, 0.172, 0.162 และ 0.120 ตามลำดับ และการเปิดรับข่าวสารจากญาติพี่น้อง/เพื่อน/ หอกระจายข่าว/หนังสือพิมพ์/ โทรทัศน์และวิทยุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับค่า คือ 0.072, 0.066, 0.061, 0.060 และ 0.057 ตามลำดับแสดงว่าสื่อต่าง ๆ เหล่านี้มีบทบาทมากในการทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยเฉพาะสื่อบุคคลซึ่งในที่นี้ได้แก่ อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ จะมีบทบาทมากที่สุดในการทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ ที่เป็นเช่นนี้ก็อาจเป็นเพราะว่า อาสาสมัครรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งและเข้าถึงประชาชนโดยตรง ทั้งนี้โครงการอาสาสมัครการเรียนรู้รัฐธรรมนูญ และการเลือกตั้ง ของทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ทำการรับสมัครและคัดเลือกอาสาสมัครรัฐธรรมนูญ ทำการฝึกอบรม และส่งลงไปเป็นอาสาสมัครรัฐธรรมนูญ ทำงานในหมู่บ้าน และตำบลทั่วประเทศ 20,000 คน สำหรับ

จังหวัดพิษณุโลกมีอาสาสมัครรัฐธรรมนูญ 288 คน และผู้ประสานงานอาสาสมัคร 12 คน ทำงานเผยแพร่ความรู้เรื่องการเลือกตั้งในทุกหมู่บ้าน 93 ตำบล ในระยะแรกตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2542 ถึงเดือนตุลาคม 2542 ระยะที่ 2 ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2542 ถึงเดือน มีนาคม 2543 นับว่าอาสาสมัครรัฐธรรมนูญเหล่านี้ เป็นสื่อบุคคลแรกที่เข้าไปทำงานเผยแพร่แก่ประชาชนจึงเป็นสื่อที่มีบทบาทต่อการเรียนรู้ของประชาชนเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของโรเจอร์ส (Rogers 1978 : 291) ที่ได้กล่าวเปรียบเทียบประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคลไว้ว่า สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนแปลงการรับรู้ ซึ่งหมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นมีประสิทธิภาพมากกว่าเมื่อวัตถุประสงค์ของผู้สื่อสารอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เพราะข่าวสารที่ถ่ายทอดออกจากสื่อมวลชนเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังแน่น เมื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ เมื่อผู้รับสารมีทัศนคติที่เปลี่ยนไป จะทำให้ยอมรับสารใหม่ ๆ ที่เข้ามา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวความคิดของแคทซ์ และลาซาร์เฟลด์ (Katz and Lazarfeld 1955 : 27) ที่เห็นพ้องต้องกันว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลมีผลต่อการทำให้ผู้รับสารยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และยอมรับที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มากที่สุด ฉะนั้น สื่อบุคคลจึงมีความสำคัญมากกว่าสื่อมวลชนในชั้นสูงใจ

จากผลการวิจัย พบว่า การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกรณีมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก หมายความว่า ถ้าประชาชนเปิดรับข่าวสารมากจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากด้วย และพบว่าสื่อทุกชนิดมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก แต่สื่อที่มีบทบาทมากที่สุด คือ สื่อบุคคล ได้แก่ สมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ต., ส.จ. และ ส.ท. ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชัย ไวหารดี (2534) ซึ่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อำเภอเมืองจังหวัดอโยธยา พ.ศ. 2530 พบว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลมีส่วนทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารทางการเมืองเพิ่มขึ้น และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง อีกประการหนึ่งก็คือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนทุกหมู่บ้าน คือการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (อบ.ต.) ซึ่งประชาชนต้องเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปในสภาที่ทุกตำบล ทุกหมู่บ้าน และได้รับความสนใจจากประชาชนมาก ตัวแทนของประชาชนที่อยู่ในชุมชน ในหมู่บ้านเหล่านี้ น่าจะมีบทบาททำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวความคิดที่เกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารของโรเจอร์ส (Rogers

1973 : 43) ที่กล่าวไว้ว่า กระบวนการสื่อสารคือกระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสาร (Source) ไปยังผู้รับสาร (Receiver) ด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างของผู้รับสาร

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก หมายความว่า การที่ประชาชนมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 มากก็ไม่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจำเป็นที่จะต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติก่อน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทำให้เกิดขึ้นได้โดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ตามทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเลวิน (Lewin อ้างถึงใน ประภพทิพย์ สุวรรณ 2526 : 112) นอกจากนี้ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างถึงใน ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ 2527 : 182 - 183) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวความคิดสำคัญ 3 ประการคือ ความสนใจ ความห่วงกังวลร่วมกัน ความเคียดแค้นและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำการร่วมกันและการตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา นอกจากนี้การมีส่วนร่วมยังเกิดจากแนวความคิดอื่นๆ เช่น ความศรัทธา ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่นับถือและอำนาจบังคับ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ สภาพของบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และอายุ เป็นต้น ซึ่งแนวคิดทางการเมือง ได้แก่ สถาบันการเมืองที่มีความชอบธรรม การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ที่มีการพัฒนาสูงจะมีผลให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง สภาพของการเลือกตั้ง ได้แก่ การกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ทางการเมือง เช่น สัญชาติ การศึกษา และอายุ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงระบบการบริหารงานที่จะสามารถดึงดูดให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมได้เพียงใด กล่าวคือ การกำหนดหน่วยเลือกตั้ง อำนาจความสะดวกให้กับประชาชนเพียงใด การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพในการทำให้ประชาชนเห็นถึงคุณค่าในการเลือกตั้ง และสามารถกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมเพียงใด และยังรวมถึงส่วนอื่น ๆ เช่น การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ความถูกต้องสมบูรณ์ของทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและทะเบียนราษฎร เป็นต้น รวมถึง อิทธิพลของวัฒนธรรม อิทธิพลของกลุ่ม อิทธิพลของสื่อมวลชน ก็มีผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำเป็นต้องให้ความรู้ ความเข้าใจ ที่มีต่อการเมืองและการปกครอง หน้าที่

ของประชาชน ตลอดจนความสำคัญ และประโยชน์ที่ได้รับจากเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และทัศนคติเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เนื่องจากทัศนคติเป็นที่มาของพฤติกรรม

การทดสอบสมมติฐานที่ 2 “ประชาชนมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 แตกต่างกันตามลักษณะของเพศ อายุ การศึกษา และเขตการเลือกตั้ง”

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น มีสื่อบางประเภทเท่านั้นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ไปสเคอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว และอาสาสมัครรัฐธรรมนูญ

ประชาชนที่มีช่วงอายุแตกต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยหลังการทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่ โดยวิธีของ เซฟเฟ้ (Scheffe) แล้วพบว่า ประชาชนที่มีช่วงอายุแตกต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ ไปสเคอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ และผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน / พระ/ครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเปิดรับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน และสมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ต., ส.จ., และ ส.ท. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปีเปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ แตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี และ 36 - 45 ปี ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปีเปิดรับข่าวสารจากวิทยุ แตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 46 - 55 ปี ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี เปิดรับข่าวสารจาก ไปสเคอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว และหนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ แตกต่างจากประชาชนที่มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี และ 56 ปีขึ้นไป ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี เปิดรับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน แตกต่างจากประชาชนที่มีอายุ 56 ปีขึ้นไป ประชาชนที่มีอายุ 18 - 25 ปี, 26 - 35 ปี, 36 - 45 ปี และ 46 - 55 ปี เปิดรับข่าวสารจาก ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน/ ผู้ใหญ่บ้าน/ พระ/ ครู แตกต่างจากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 56 ปีขึ้นไป และประชาชนที่มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี เปิดรับข่าวสารจากสมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ต., ส.จ., ส.ท. แตกต่างจากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 56 ปีขึ้นไป

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นมีสื่อบางประเภทเท่านั้นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ได้แก่ หนังสือพิมพ์ ไปสเคอร์ แผ่นพับ แผ่นปลิว หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน และผู้นำชุมชน เช่น สมาชิก อบ.ต., ส.จ. และ ส.ท. โดยประชาชนที่มีการศึกษาแตกต่างกัน

เปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ ไปสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเปิดรับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน / พระ/ ครู แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลาย เปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์แตกต่างจากประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญาหรือเทียบเท่า และปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลายเปิดรับข่าวสารจาก ไปสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว แยกต่างจากประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประชาชนที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้นจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เปิดรับข่าวสารจากหนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ แยกต่างจากประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นเปิดรับข่าวสารจากหนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญแตกต่างจากประชาชนที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นเปิดรับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน แยกต่างจากประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และประชาชนที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้นจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น เปิดรับข่าวสารจากผู้ใหญ่บ้าน เช่น กำนัน/ ผู้ใหญ่บ้าน/ พระ/ ครู แยกต่างจากประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ที่มีนัยสำคัญเนื่องจากว่า การที่ประชาชนได้รับการศึกษาในระดับที่สูงกว่า มีความรู้มากกว่า สนใจที่จะเปิดรับข่าวสารแตกต่างจากผู้ที่มีการศึกษาคือว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน เปิดรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น มีสื่อบางประเภทเท่านั้นที่แตกต่างอื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 คือ หนังสือพิมพ์ หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ไปสเตอร์ /แผ่นพับ/แผ่นปลิว อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ และสมาชิกสภาท้องถิ่น โดยประชาชนที่มีอาชีพต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ หอกระจายข่าวในหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับไปสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ และสมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ต., ส.จ., ส.ท. แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยประชาชนที่อาชีพต่างกันเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ หอกระจาย ข่าวในหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับไปสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ และสมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ต., ส.จ., ส.ท. แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยประชาชนที่เป็นนักเรียน/นักศึกษา รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และรับจ้าง

เปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์แตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรวม ประชาชนที่เป็นนักเรียน/นักศึกษาเปิดรับข่าวสารจาก ไปสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว แตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรวม ประชาชนที่เป็นนักเรียน/นักศึกษา รับราชการ/รัฐวิสาหกิจและอื่น ๆ เปิดรับข่าวสารจากหนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ แตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรวม ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว เปิดรับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้านแตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรวม ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ เปิดรับข่าวสารจากอาสาสมัครรัฐธรรมนูญแตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรวม ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และอื่น ๆ เปิดรับข่าวสารจากผู้นำชุมชนเช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/พระ/ครู แตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรวม และประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรวมเปิดรับข่าวสารจากสมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น อบ.ต., ต.จ., ต.ท. แตกต่างจากประชาชนที่มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน ประสบการณ์ทำงานและความต้องการต่างกัน จึงเปิดรับข่าวสารแตกต่างกัน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งต่างกัน เปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 เปิดรับข่าวสารแตกต่างจากประชาชนที่อยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 2, 3, 4, 5 และ 6 ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากว่า เขตเลือกตั้งที่ 1 เป็นเขตเทศบาลและอำเภอเมืองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งประชาชนอยู่ในเขตเมืองมีความเจริญมากกว่าเขตอื่น การเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ จึงมีความแตกต่างจากเขตอื่น ๆ และเมื่อแยกพิจารณาสื่อแต่ละชนิดแล้ว พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งต่างกัน เปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการการเลือกตั้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสื่อที่เหลือทั้งหมดประชาชนที่มีเขตเลือกตั้งต่างกันเปิดรับข่าวสารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 เปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์แตกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 4 และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 2 เปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์แตกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 4 และ 6 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 เปิดรับข่าวสารจากโทรทัศน์แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่ อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 4 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 เปิดรับข่าวสารจากวิทยุ แตกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 5 และ 6 และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 2 เปิดรับข่าวสารจากวิทยุ แตกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 5 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 2, 4 และ 6 เปิดรับข่าวสารจากไปสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว แตกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้ง

ที่ 4 และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 3 และ 6 เปิดรับข่าวสารจากโปสเตอร์/แผ่นพับ/แผ่นปลิว แยกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่เขตเลือกตั้งที่ 5 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 2 เปิดรับข่าวสารจากหนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ แยกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่เขตเลือกตั้งที่ 4 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 เปิดรับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน แยกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่เขตเลือกตั้งที่ 2, 3, 4, 5 และ 6 และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 3 เปิดรับข่าวสารจากหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน แยกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่เขตเลือกตั้งที่ 6 ประชาชนอาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 และ 5 เปิดรับข่าวสารจากญาติพี่น้องเพื่อน แยกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่เขตเลือกตั้งที่ 2 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 เปิดรับข่าวสารจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง แยกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่เขตเลือกตั้งที่ 2 และ 6 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 และ 5 เปิดรับข่าวสารจากอาสาสมัครรัฐธรรมนูญ แยกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่เขตเลือกตั้งที่ 6 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 เปิดรับข่าวสารจากผู้นำชุมชน สมาชิกสภาท้องถิ่นและอื่นๆ แยกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่เขตเลือกตั้งที่ 2, 3, 4, 5 และ 6 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 เปิดรับข่าวสารจากผู้ที่ จะสมัครส.ส., ส.ว. แยกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่เขตเลือกตั้งที่ 2 และ 4 จะเห็นได้ว่า การที่ประชาชน มีสถานภาพทางด้านประชากรแตกต่างกันจะเปิดรับข่าวสารจากสื่อบางชนิดแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็น เพราะประชาชนมีความสนใจติดตามข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ไม่เท่ากัน บางคนสนใจมาก สนใจน้อย ขึ้นอยู่กับคุณภาพของสื่อแต่ละชนิด ทัศนคติ ความต้องการ คุณลักษณะเฉพาะตัวของประชาชนและ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ ก็อาจเป็นข้อจำกัดในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ของ ประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน ชุมชนทางเศรษฐกิจก็จะแตกต่างกัน ทำให้เลือก เปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ แยกต่างกันไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางการสื่อสารที่เกี่ยวกับการ เปิดรับข่าวสารของ แคลปเปอร์ (Klapper 1960 : 5) ที่กล่าวว่า กระบวนการในการเลือกรับข่าวสารนั้น บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งสารต่าง ๆ ตามความสนใจและความต้องการเพื่อนำมาใช้ แก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของคน นอกจากบุคคลจะเลือกเปิดรับข่าวสารนั้นแล้ว บุคคลยังเลือก ให้ความสนใจต่อข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อค้ำคิมของบุคคลนั้น ๆ ในขณะที่ เดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารที่ขัดต่อทัศนคติหรือความคิดดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าว สารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้สึกของเขาจะทำให้เกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจ ดังนั้นจากผลการวิจัยจึงเป็น การยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 เพียงบางส่วนเท่านั้น

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 “ประชาชนมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2540 แตกต่างกันตามลักษณะทางเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตเลือกตั้ง”

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และเขตการเลือกตั้ง แตกต่างกัน มีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น มีการเรียนรู้แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าเมื่อประชาชนได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นจะมีความสามารถในการรับรู้ และเรียนรู้ ได้ดีกว่า ประชาชนที่มีการศึกษาดำกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของ ฮัมบรท์ ศาสตราจารย์ (อ้างถึงใน สุนทร สุพันธ์รัช 2533 : 158) ได้สรุปว่า “การเรียนรู้เป็นขบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเกิดจากการฝึกหัดหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคลหรือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการที่ผู้เรียนปรับตนเองเพื่อตอบสนองสิ่งเร้าเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในขบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ครอบคลุมถึงระบบการทำงานต่าง ๆ ของร่างกายรวมทั้งด้านอารมณ์ ทักษะคิด และการปรับตัวด้านสังคมด้วย”

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 “ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกันตามลักษณะตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และเขตเลือกตั้ง”

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีเพศและอายุแตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง ประชาชนที่มีช่วงอายุ 18 - 15 ปี มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างจากประชาชนที่มีช่วงอายุ 36 - 45 ปี และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยประชาชนที่อยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างจากประชาชนที่อยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 4 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า ผู้ชายอาจจะมี ความสนใจติดตามข่าวสารการเมือง และมีความสามารถที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ได้มากกว่า ผู้หญิง ส่วนประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปีมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างจาก ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี ก็เพราะว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปีเป็นช่วงวัยรุ่นมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์แตกต่างจากผู้ที่มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี นอกจากนั้นประชาชนในวัยนี้ เพิ่งจะเป็นผู้

มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ โอกาสของการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งก็น้อยกว่า ประชาชนในช่วงอายุอื่น ๆ และการที่ประชาชนอาศัยในเขตเลือกตั้งที่ 1 มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างจากเขตเลือกตั้งที่ 4 อาจเป็นเพราะว่า เขตเลือกตั้งที่ 1 เป็นเขตเทศบาลและในอำเภอเมืองเป็นส่วนใหญ่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงแตกต่างจากเขตที่ 4 ที่อยู่นอกเมือง และประชาชนที่อยู่ในที่เจริญกว่า มีความสะดวกสบายในการคมนาคมมากกว่า ข้อมูลข่าวสารเข้าถึง ได้ดีกว่าจึงทำให้มีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีกว่า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ มิลบาร์ท (Milbrath 1968 : 121) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนว่า เกิดจาก สภาพบุคคล ได้แก่ เพศและอายุ เป็นต้น และพบว่า ตัวแปรที่ก่อให้เกิดความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด คือ ที่อยู่อาศัยและอายุ นอกจากนี้ยังพบว่า เพศชายมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าหญิง แสดงให้เห็นว่าปัจจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบพื้นฐานของบุคคลมีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่ง ได้แก่ เพศ อายุ และที่อยู่อาศัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 จากสื่อต่าง ๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ดังนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง กรมประชาสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นของรัฐบาลทุกหน่วย จึงควรจะต้องระดมกำลังช่วยกันให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนให้มากขึ้นโดยการรณรงค์เผยแพร่ให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ ในเนื้อหาของรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ตลอดจน พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 และ พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญใหม่ของประเทศ และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อประชาชนทุกคน ประเด็นสำคัญก็คือ จะต้องพัฒนารูปแบบของการเสนอความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ให้น่าสนใจ และทำอย่างไรประชาชนจะสนใจเปิดรับสื่อและติดตามข่าวสารบ้านเมืองมากขึ้น

2. จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 คือ อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ ไปรษณีย์/แม่บ้าน/แม่บ้านปลิว หนังสือคู่มือรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตลอดจนสื่อบุคคลอื่น ๆ เช่น ญาติพี่น้อง/เพื่อน หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ ตามลำดับ ดังนั้นการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเลือกตั้งของหน่วยงานต่าง ๆ จึงควรใช้สื่อเหล่านี้ให้มากขึ้น

3. จากผลการวิจัยพบว่า สื่อบุคคล คือ อาสาสมัครรัฐธรรมนูญ (อ.ส.ร.) มีความสัมพันธ์สูงสุดต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งของประชาชน โดยอาศัยสื่ออื่น ๆ มาประกอบในการเผยแพร่ แสดงว่า โครงการอาสาสมัครการเรียนรู้รัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งของทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จัดตั้งอาสาสมัคร 20,000 คน ลงทำการรณรงค์ทั่วประเทศ 400 เขตเลือกตั้ง สำหรับจังหวัดพิษณุโลกมี อ.ส.ร. 288 คนและผู้ประสานงานอาสาสมัคร (ป.อ.ร.) 12 คน ดำเนินการใน 6 เขตเลือกตั้ง ในจังหวัดพิษณุโลก ระยะแรกระหว่างเดือนมิถุนายน 2542 ถึง พฤศจิกายน 2542 เป็นโครงการที่ได้ผลและมีประโยชน์อย่างยิ่ง และการที่รัฐบาลได้ใช้งบประมาณเพิ่มเติมโครงการระยะที่ 2 ดำเนินระหว่าง เดือนธันวาคม 2542 ถึง เดือนมีนาคม 2543 นั้นจะเป็นโครงการที่ช่วยปูพื้นฐาน ความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกตั้ง ส.ว. และ ส.ส. ระบบใหม่ และรัฐบาลควรจะสนับสนุนโครงการนี้ต่อไป ตลอดจนต้องให้ความสำคัญต่อการให้ความเข้าใจแก่ประชาชนให้มากขึ้นด้วย

4. จากผลการวิจัยตามข้อ 2 จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) คือ กกต.ควรเร่งสร้างบุคลากรคือ อาสาสมัครการเลือกตั้งในหมู่บ้านหรือชุมชนขึ้น (อ.ส.กค.) โดยการคัดเลือกประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนในเขตเลือกตั้งทุกเขต ที่มีความสนใจ มีอุดมการณ์นำมาอบรมให้ความรู้ด้านการเผยแพร่ ใ้การสนับสนุนด้านสื่อต่าง ๆ จัดตั้ง อ.ส.กค. ขึ้นเป็นตัวแทนของ กกค. ภาคประชาชน ทำงานรณรงค์เผยแพร่ในพื้นที่ อยู่กับประชาชน กกค.จะได้สื่อบุคคลที่มีคุณภาพกระจายอยู่เต็มพื้นที่ และสามารถพัฒนาเป็นเครือข่ายประชาชนด้านอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

5. ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระ/ครู และสมาชิกสภาไม่มีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องเร่งให้ความรู้ เร่งพัฒนาผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจให้มากที่สุด เพื่อที่จะได้ช่วยในการเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชนของตน นำการเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีทางที่ถูกต้องจึงสมควรต่อไป

6. ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือบุคคล คือ สมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น สมาชิก อบ.ค., ส.จ., และ ส.ท. มีความสัมพันธ์สูงสุด ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัด พิษณุโลกหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจึงควรจะต้องเอาใจใส่ต่อนักการเมืองท้องถิ่นให้มากขึ้น กระบวนการเลือกตั้งในท้องถิ่นจะต้องคำนึงการให้มีความรอบคอบ การให้ความรู้แก่ประชาชนในการคัดเลือกผู้แทนในระดับท้องถิ่นจะต้องทำให้เข้มแข็งขึ้น เพราะหากได้ผู้แทนสภาท้องถิ่นที่ดีมีคุณภาพแล้ว บุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้นำที่ดีในการพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้มากขึ้นอย่างแน่นอน

7. ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลางและการเรียนรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงควรหาวิธีที่โน้มน้าวชักจูงใจให้ประชาชนเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนให้เห็นถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ มากขึ้น นอกเหนือจากการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง ทั้งนี้ก็จะต้องทำให้การเมืองภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง ให้ประชาชนได้ตรวจสอบการเมืองการเลือกตั้งทุกระดับอย่างใกล้ชิดตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

8. ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่อยู่ในระดับปานกลาง และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องยังมีการเผยแพร่ความรู้เรื่องการเลือกตั้งระบบใหม่ยังไม่เพียงพอ การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนดังกล่าว ทำในช่วง เดือนตุลาคม พ.ศ. 2542 หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ครบ 2 ปี จึงเป็นเรื่องสำคัญที่หน่วยงานของรัฐ สื่อมวลชน และ กกต. ต้องรีบเร่งในการเผยแพร่ความรู้ไปสู่ประชาชนอย่างรีบด่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากผลการวิจัยระบุว่า สื่อมวลชนที่จะมีบทบาทในการเผยแพร่ได้เร็วที่สุด กว้างขวางที่สุดคือ สื่อโทรทัศน์ รัฐจึงควรมีนโยบายให้สถานีโทรทัศน์ทุกสถานีได้ดำเนินการเผยแพร่เรื่องรัฐธรรมนูญ และการเลือกตั้งตามระบบใหม่ด้วยรูปแบบต่าง ๆ เป็นประจำ สมานสมอด้วย มิใช่จะนำมาดำเนินการเฉพาะก่อนการเลือกตั้งเท่านั้น

9. จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของหัวหน้าคณะในการเลือกตั้งระบบใหม่จะน้อยลง และเงินจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของคณะมนตรี ส.ส. ระบบใหม่น้อยลง ทั้งนี้เพราะจะมีการเปลี่ยนแปลงระบบการนับคะแนนการเลือกตั้ง ส.ส. ใหม่ โดยไปนับคะแนนรวมกันที่เขตเลือกตั้ง ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นประเด็นที่กรรมการการเลือกตั้ง หรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะรณรงค์เรื่องการเลือกตั้งในหมู่บ้าน ชุมชน หรือผ่านสื่อต่างๆ ได้นำเป็นประเด็นสำคัญในการชี้แจงให้ประชาชนทราบ เพื่อให้การเลือกตั้งมีความสุจริต และเที่ยงธรรมมากขึ้นกว่าที่เป็นมา ให้ประชาชนตัดสินใจเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถ โดยให้ลดอิทธิพลของเงินและหัวหน้าคณะลงให้ได้มากที่สุด

10. ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) น้อยจึงเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ กกต. และอาสาสมัครรัฐธรรมนูญ ตลอดจนสื่อมวลชนต้องเร่งทำความเข้าใจเรื่องนี้ ทั้งนี้เพราะจะมีการเลือกตั้ง ส.ว. เป็นครั้งแรก วันที่ 4 มีนาคม 2543 และบทบาทหน้าที่ของ ส.ว. มีความสำคัญมาก เป็นสภาพตรวจสอบความรัฐธรรมนูญถือว่าเป็นก้าวแรกที่สำคัญของการปฏิรูปการเมือง หากก้าวแรกนี้ผิดพลาดจะเกิดความเสียหายต่อการปฏิรูปการเมืองไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวิจัยกับกลุ่มประชาชนที่อยู่ในจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศ
2. ควรมีการศึกษาและการประเมินผลต่อกัน ๆ ที่ใช้ในการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการใช้สื่อให้มีประสิทธิภาพต่อไป
3. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างทางด้านลักษณะทางประชากร คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และพฤติกรรมการเลือกตั้งที่นั่นไม่ได้ศึกษาว่า ตัวแปรเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่อย่างไร การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรจะศึกษาสิ่งเหล่านี้เพิ่มเติมด้วย
4. หลังจากเสร็จการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) หรือการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ตามระบบใหม่ครั้งแรกแล้ว ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเลือกตั้ง โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการดำเนินการต่อไป
5. หลังจากการเลือกตั้ง ส.ว., หรือ ส.ส. ตามระบบใหม่ครั้งแรกควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินความพึงพอใจของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลกหรือจังหวัดต่าง ๆ ถึงคุณภาพของการเลือกตั้งในประเด็นต่าง ๆ เช่น การเลือกคนดี การซื้อสิทธิขายเสียง การไม่สุจริตการเลือกตั้ง การมาใช้สิทธิของประชาชน จำนวนบัตรเสีย ตลอดจนความสงบเรียบร้อยของการเลือกตั้ง